

Sähköpostihuumorin käyttö ja sen merkitykset

Tampereen yliopisto

Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

Pro-gradu tutkielma

Ahti Nyman

Toukokuu 2007

Tampereen yliopisto, yhteisökuntatieteellinen tiedekunta
Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, sosiaalipsykologia

NYMAN, AHTI: Sähköpostihuumorin käyttö ja sen merkitykset

Pro gradu tutkielma, 103 s., 1 liite.

Toukokuu 2007

TIIVISTELMÄ

Tämä tutkimus käsittelee sähköpostihumorin käyttämistä sekä sille annettuja merkityksiä. Miksi sähköpostihuumoria käytetään ja mitä merkityksiä sen käyttämisestä voidaan löytää.

Tutkimuksen kohderyhmänä on 93 henkilöä, jota osallistuivat 2004 vastaajina tutkimuksen sähköpostikyselyyn. Ainestenkeruun menetelmänä oli puolistrukturoitu sähköpostikysely. Aineisto on analysoitu ensin sisällönanalyysillä. Sen jälkeen sisällönanalyysissä esiin nousseet teemat on analysoitu käyttäen hyväksi Roman Jakobsonin teoriaa viestinnän perustekijöistä sekä tehtävistä. Aineiston teemojen sekä edellä mainitun Jakobsonin analyysin tulokset on analysoitu sen jälkeen Mihail Bahtinin ja Valentin Volosinovin viestintämallin, Claude Shannonin matemaattisen teorian kommunikaatiosta sekä George Homansin vuorovaikutusteorian avulla.

Huumori on lähtökohdiltaan sosiaalista, ja sähköpostihuumori on yksi kanava kokea huumoria sosiaalisesti. Sähköpostihuumoria lähetetään jotta huumoria koettaisiin yhden tai useamman ystävän kanssa yhdessä sekä muistuttaakseen tuttavuussuhteen olemassaolosta. Sähköpostihumorilla voidaan ylläpitää tai vahvistaa ryhmäkoheesiota toisensa tuntevien henkilöiden muodostaman ryhmän välillä. Sähköpostihuumori voi toimia vuorovaikutuksessa myös vaihdon välineenä.

Sähköpostihumorista voidaan löytää historiallisen kehittymisen vaiheet, jotka rakentuvat antiikin aforismeista postikortteihin sekä kopiokonehumoriin. Sähköpostihuumoria käytetään sähköpostin sekä tietotekniikan kehittymisen luomien mahdollisuuksien ohella myös sen sähköpostihumorin aikaisempien kehitysvaiheiden mukaisesti. Käyttömahdollisuuksia ovat lukemisen ja edelleen lähettämisen ohella sähköpostihumorin aiheiden käyttäminen kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, puheissa, paperille kopioiden, koulutuksissa, postikorteissa tai painetuissa julkaisuissa.

Sähköpostihuumorin käyttämisestä voi löytää neljä eri tyypittelyä. Ensimmäisessä teemassa sähköpostihuumori luokitellaan rinnastettavaksi roskapostiin. Toisessa teemassa sähköpostihumorin vastaanottaminen hyväksytään. Kolmannessa vastaanottamisen ohella sähköpostihumoria lähetetään myös eteenpäin. Neljännessä vastaanottamisen sekä eteenlähettämisen ohella sähköpostihumoria hyödynnetään myös muillakin tavoilla.

Avainsanat: Homansin vuorovaikutusteoria, sähköpostihuumori, sisällönanalyysi, Jakobsonin malli, semiotiikka

Sydämelliset kiitokseni haastatteluihin osallistuneille. Kiitokset opastuksesta sekä kärsivällisyydestä ohjaajilleni Vilma Hänniselle sekä Jari Arolle. Harri Veivolle kiitokset opetuksista semiotiikan teorioissa sekä Marko Mikkolalle avusta tietoturvallisuuden osalta. Kiitos humoristisista ja huumoria käsittelevistä keskustelutuokioista ja viestinvaihtoista tuttavilleni...sekä Carita Tuohimäelle.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Huumorin ja sähköpostin historiaa	5
2.1 Huumorin historia.....	5
2.2 Sähköpostin historia.....	8
2.3 Sähköposti digitaalisen vuorovaikutuksen muotona.....	10
2.4 Sähköpostin ominaisuudet.....	12
2.5 Sähköpostin sovellusmahdollisuudet.....	13
2.6 Sähköpostihuumorin historia.....	14
2.7 Sähköpostihuumorin ongelmia.....	21
3. Tutkimusongelmat ja aineisto	24
3.1 Tutkimusaineiston hankkiminen.....	25
3.2 Taustatiedot.....	27
4. Teoreettiset menetelmät	29
5. Sähköpostihumorin käyttäminen	31
5.1 Tekstimuotoisen sähköpostihumorin vastaanotto.....	31
5.2 Sähköpostihumorin vastaanotto liitteenä.....	33
5.3 Kenelle sähköpostihumoria ei lähetetä.....	35
5.4 Sähköpostihumorin hyödyntäminen.....	37
5.5 Sähköpostihumorin kommentointi.....	41
5.6 Sähköpostihumorin sisällön muuttaminen.....	43
5.7 Sähköpostihumoriin palaaminen keskusteluissa.....	45
5.8 Sähköpostihumorin merkitys huumorin käytölle.....	47
5.9 Syyt sähköpostihumorin lähettämiseen.....	50
5.10 Miksi sähköpostihumoria ei haluta vastaanottaa.....	54
5.11 Sähköpostihumorin ja roskapostin ero.....	59
5.12 Sähköpostihumorin alkuperäisen lähettäjän huomioiminen edelleenlähettyksessä.....	62
5.13 Tutkimukseen osallistuneiden palaute sähköpostikyselystä.....	63

6. Aineiston teoreettinen analyysi	66
6.1 Semiotiikka ja sen historia.....	67
6.2 Roman Jakobsonin viestintäteoria.....	68
6.3 Viestinnän perustekijät.....	69
6.4 Viestinnän perustehtävät.....	70
6.5 Sähköpostihuumorin funktiot.....	72
6.5.1 Ilmaisutehtävä.....	73
6.5.2 Vaikuttamistehtävä.....	75
6.5.3 Viittaustehtävä.....	77
6.5.4 Poeettinen tehtävä.....	79
6.5.5 Faattinen tehtävä.....	80
6.5.6 Metakielellinen tehtävä.....	81
6.6 Bahtinin ja Volosinovin malli.....	83
6.7 Shannonin matemaattinen teoria kommunikaatiosta.....	87
7. Sähköpostihuumori vaihdon välineenä vuorovaikutuksessa	90
7.1 Homansin vuorovaikutusteoria.....	90
7.2 Sähköpostihuumori ja vaihtoteoria.....	92
7.3 Individualistiset vuorovaikutusteoriat sähköpostihumorissa.....	93
7.4 Holistinen vuorovaikutusteoria sähköpostihumorissa.....	94
7.5 Sähköpostihumorin rajahyöty.....	95
7.6 Sähköpostihumorin käytön tyypittely vaihtoteorian näkökulmasta.....	97
8. Yhteenveto	99
8.1 Lopuksi.....	102
Lähteet	104
Liitteet	116

1. Johdanto

Huumori on ollut yksi suuri mielenkiinnon kohteeni koko elämänhistoriani aikana. Kun aloitin opintoni yliopistossa, pyrin käsittelemään huumoria opinnoissani aina kun mahdollista (ja välillä, vaikka ei mahdollisuutta olisi ollutkaan). Huomasin mielenkiinnokseni opintojeni aikana, että huumori huvittavuuden ohella toimii yhtenä näkökulmana ihmisen psyykeeseen, ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sekä yhteiskuntaan.

Arthur Koestlerin bisosiaation teorian mukaan huumori pitää sisällään kaksi tilannetta tai ideaa, joiden yhteensopimattomuus saa aikaan humoristisen kokemuksen (Mulkay 1988,27–28). Yleensä ihmisten käsitykset huumorista pitävät sisällään kaksi toisistaan poikkeavaa näkökulmaa. Huumori voidaan kokea merkitykseltään positiiviseksi tai negatiiviseksi.

Huumori on monimutkaisella tavalla yhteydessä emotionaalisiin sekä sosiaalisiin taitoihin (Yip & Martin 2005). Huumori voi toimia psyyken suojakeinona eli defenssinä vaikeissa tilanteissa (Aho & Laine 1997, 34–38;Vilkko-Riihelä 1999,40; Karvinen 2005,11–24) ja sitä käytetään myös purkamaan psyykkistä jännitystä (Freud 1983,199). Huumoria käytetään kevennyksinä, motivointikeinona, esimerkkeinä, muistisääntöinä ja havainnollistamiskeinona opetuksessa (Järvelä ym.2001). Huumori voi toimia kanavana eripuraisuudelle, sosiaalisten rajojen osoittajana ja se lisää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta (Kinnunen 1991,14–15). Huumori on myös merkittävä osa mainontaa (MTV 3 2005). Huumoria voidaan käyttää hoitotyössä (Tolonen 1999) ja terapiassa (Salonen 1991, 22–23; Mäkelä 2007;Anttonen 2004). Henkisen terveyden edistämisen ohella huumoria voidaan käyttää myös edistämään fyysistä terveyttä (Hauser ym.1997,9–19;Johnson & Johnson 1991,479;Berger 1998,157–160) ja kuntoutumisessa (Viinämäki ym.2003). Yhtenä näkökulmana huumoriin ja etenkin nauruun (huumorin kanssa tai ilman) on naurujooga (Kataria 2007). Huumori voi olla myös yksi näkökulma organisaation kulttuuriin (Åberg 1989, 81), tiimityöhön (Vuorela 2005), johtamiseen (Paavola 2003) ja toimia eräänä yhteiskuntakritiikin välineenä (Alho 1988, 242). Huumori voi olla myös yksi tiedon ja osaamisen tuottamisen väline (Siivola 2003, 555-

560). Viimeisimpänä, muttei vähäisimpänä, on huumorin tarkoitus huvittaa ja tai naurattaa kuulijaa tai lukijaa.

Huumori ei kuitenkaan aina ole positiivista. Huumorin negatiiviset merkitykset liittyvät siihen, että huumori osuu kuulijalle liian arkaan paikkaan (Kinnunen 1991,14). Opetuksessa huumoria voidaan käyttää liikaa, tai sitä käytetään ivan, sarkasmin, ironian tai vallankäytön välineenä (Järvelä ym. 2001). Terapiassa (ja yleensä hoitotyössä) huumorin käyttöä voidaan tulkita pilaksi tai vähättelyksi (Anttonen 2004). Yhteiskuntakriittistä huumoria vallanpitäjistä tai poliitikoista ei välttämättä koeta suopeasti nykypäivän Suomessakaan (Iltasanomat 2004; Iltasanomat 2005) (aiheesta poliitikkojen henkilökuvat suomalaisissa tiedotusvälineissä on tulossa Turun Yliopiston Erkkä Mattisen väitöskirja). Lähes kaikkien edellä mainittujen huumorin negatiivisten piirteiden taustalla on ajatus siitä, että huumorin kohde tai yleensäkin kuulija tulkitsee huumorin sitä käyttävän ylemmydeksi eli koetaan huumorin näkevän kohteensa hierarkisesti ylhäältä alaspäin (Morreal, 1987 10–25).

Suomen Mielenterveysseuran toiminnanjohtaja Pirkko Lahti pohti huumorin tutkimusta Mielenterveyslehden artikkelissaan ”Miksi huumorin tutkiminen ei ole huvittanut”. Hänen mielestä ”tieteellisesti tutkittavaksi kelpaavan asian on ylitettävä monta vakavaa kriteeriä”, mitä huumori ei välttämättä edusta. (Lahti 1991, 6-8). Vaikka kyseinen artikkeli on julkaistu 16 vuotta sitten, koin Lahden huomiot yhä ajankohtaisiksi. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen yliassistentti Jari Aro Mediakulttuuriyhdistyksen M-cult verkkojulkaisun artikkelissaan ”Mitä yhteistä on miehillä ja sukkahousuilla - Huomioita sähköpostihuumorista” kysyi ”Kuka tutkisi sähköpostia?” (Aro 2003). Tutkimuksen aihetta pohtiessani päätin vastata heidän molempien kysymyksiin ja ottaa aiheekseni sähköpostihuumorin. Aron artikkelin luetuani etsin sähköpostihuumorista muita artikkeleja sekä tutkimuksia. Yllätyksekseni niitä oli maailmanlaajuisesti löydettävissä ainoastaan muutamia. Yleensäkin valtaosa huumorin tutkimuksesta koski kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa huumoria. Suomessa Vaasan yliopiston Humanistisen tiedekunnan Viestintätieteen laitoksella Jenni Hartikainen oli tehnyt pro gradu tutkielman ”Kiertomailivälitteisestä huumorista”. Hän käsitteli tutkimuksessaan ”stereotyyppisiä mieskuvia sähköpostin uudessa muodossa” (Hartikainen 2004). Kiertomailin ohella eräs sähköpostihuumorin nimitys on ”sähköpostina kiertävä ketjukirje” (Kasesniemi & Rautiainen 2001, 162).

Tutkimuksien vähäisyyttä ja Pirkko Lahden sekä Jari Aron artikkeleita pohtiessani totesin, että kenties huumori on yleensä ”liian kevyttä” tutkittavaa, ja ehkäpä sähköpostihuumori on vielä kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa toteutuvaa huumoriakin kevyempää. Kun tutkin sen sijaan omaa sähköpostiani, huomasin kuinka paljon vastaanotan eri henkilöiltä sähköpostihuumoria sekä edelleenlähetän niitä itsekin. Aloin muistelemaan viestejä sekä keskusteluja vuosien varrelta liittyen sähköpostihuumoriin. Huomasin kuinka yleistä, mutta vastaavasti vähän tutkittua sähköpostihuumori on. Ensimmäiseksi sähköpostihuumori on hyvin arkipäiväinen ilmiö, mutta siihen ei ole tutkimusaiheena juurikaan kohdistettu huomiota. Toinen syyni on, että koen huumorin sekä sähköpostihuumorin positiivisena asiana. Mielestäni tutkimukset keskittyvät yleensä ongelmiin, ja näin ollen lähtökohdiltaan positiiviset aiheet ovat jääneet vähemmistöön.

Kuten käsitys huumorista, niin myös sähköpostihuumori jakaa ihmisten mielipiteet kahtia. Valtaosa kokee sähköpostihuumorin positiivisena, mutta osa näkee sen edustavan yhtä roskapostin muotoa (friendly spam). Ymmärtääkseni tätä mielipiteitä kahtia jakavaa ilmiötä tutkimuksessani paremmin, etsin ensin taustatietoja huumorista sekä sähköpostista. Näiden taustatekijöiden tutkimisen jälkeen etenen tutkimuksessani pohtimaan sähköpostihuumorin historiaa ja sen merkityksiä. Käsittelen edellä mainittuja luvussa kaksi. Luvussa kolme tuon esille miten olen rajannut tämän tutkimuksen tutkimusongelmani sekä mitä varten ja miten olen hankkinut haastatteluaineistoni. Seuraavaksi luvussa neljä kerron tutkimukseni teoreettisista menetelmistä. Kun tutkimusongelmani sekä siihen liittyvät taustatekijät on selvitetty, siirryn tutkimaan sähköpostihuumorin käyttämistä konkreettisemmin. Lähestyn luvussa viisi tutkimuskysymystäni ”miksi ja miten sähköpostihuumoria käytetään?” haastatteluaineistoni avulla. Tuon ensin esille sisällönanalyysia hyväksikäyttäen haastatteluaineistostani tutkimuskysymystä selvittäviä teemoja, joita sen jälkeen luvussa kuusi analysoin Semiotiikkaan kuuluvilla teorioilla. Näitä teorioita ovat Roman Jakobsonin viestintämalli sekä Mihail Bahtinin ja Valentin Volosinovin malli. Näiden jälkeen analysoin haastatteluaineistoani käyttäen hyväkseni Claude Shannonin matemaattista teoriaa kommunikaatiosta (kyseistä teoriaa on hyödynnetty semiotiikan ohella myös esimerkiksi viestinnän ja informaation tutkimuksessa). Tämän jälkeen pohdin luvussa seitsemän sähköpostihuumoria vaihdon näkökulmasta käyttäen

hyväkseni George Homansin vuorovaikutusteoriaa, joka kuuluu sosiologian teorioihin. Lopuksi luvussa kahdeksan liitän analyysieni tulokset yhteen pohtien miksi ja miten sähköpostihuumoria käytetään.

2. Huumorin ja sähköpostin historia

Käsittelen seuraavaksi huumorin historiaa. Sen jälkeen tuon esille miten sähköposti on kehittynyt nykypäivinä tuntemamme muotoon. Yhdistän sen jälkeen huumorin ja sähköpostin tuodakseni esille miten tänä päivänä sähköpostihuumorina tuntemamme ilmiö on muodostunut ja mitä se käytännössä on.

2.1 Huumorin historia

Huumori on ilmiönä yhtä iäkäs kuin kulttuurikin (Virtanen 2003). Muinaisaikaisessa kulttuurissa nauru on edustanut vastapainoa surulle, murheelle ja kuolemalle (Alho 1988,18). Ensimmäisen maininnan naurusta voi löytää Kreikkalaisen kirjallisuuden vanhimmasta teoksesta Homeroksen Iliadista noin 700 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Homeroksen Odysseian huumori piti sisällään samoja elementtejä kuin nykypäivänkin huumori. Varsinaisesti naurua ja huumoria ensimmäisenä pohti Platon noin 400 vuotta ennen ajanlaskumme alkua (Morreal 1987,10). Platonille, Aristoteleelle, Marcus Tullius Cicerolle sekä myöhemmin Thomas Hobbesille nauru edusti nauramista ylhäältä alaspäin. Tämä ajatusmalli huumorista sekä naurusta on huumorin ylemmyysteorian tausta-ajatuksena (Morreal 1987,10–25). Ylemmyysteoriassa huumorilla voidaan myös korvata väkivaltaa sekä aggressiota (Johnson & Johnson 1991, 479) tai pukea huumorin muotoon asiat, jotka muuten ilmaistuna loukkaisivat muita (Berger 1998,160). Aikaisemmin mainittujen henkilöiden kanssa saman käsityksen naurusta jakoi myös Marcus Tullius Cicero 100 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Hänet tunnetaan filosofina sekä aforismien kirjoittajana (Morreal 1987,17–18) ja häntä voidaan pitää vitsien varsinaisena esi-isänä (Nylund 2005).

Aristoteleen myöhemmässä ajattelussa käsitys laajeni näkemään naurun, ei ainoastaan ihmisten toiminnan vajavuutena, vaan myös reaktiona ristiriitoihin sekä yhteensopimattomuuteen eli inkongruenssiin (Morreal 1987, 14–16 & 130). Hänen ajatusmallinsa toimivat myöhemmin Immanuel Kantin sekä Arthur Schopenhauerin huumorin inkongruenssiteorioiden pohjalla. Teorian pohjana on ajatus todellisuudesta, joka rakentuu totuttujen tapahtumien ja mahdollisuuksien varaan. Kun huomaamme jotain, joka ei sovi näihin malleihin tai rikkoo odotuksiamme, nauramme (Palmer

1994,94–103). Persoonan dynamiikkaan inkongruenssi liittyy kognitiivisen kapasiteetin näkökulmasta. Huumorilla on tuolloin mahdollisuus hahmottaa monimerkityksellisyyttä, yhteensopimattomuutta sekä mielettömyyksiä. Huumorin muodostamiseen liittyy tuolloin kognitiivinen kapasiteetti, jonka avulla voi edellä mainituista luoda, nimetä ja ideoida sujuvasti omaperäisiä ja siten humoristisiakin näkökulmia (Craik & Ware 1998, 77). Yksi näkökulma luovuuteen onkin, että näennäisesti yhtyeensopimattomia asioita kyetään liittämään yhteen. Luovuudessa tätä voidaan kuvata bisosiaation ja inkongruenssin (Albert Rothenbergillä ”januslainen ajattelu”, Bahtinilla karnevalisoinnin sekä dialogin tai psykoanalyysissä tietoisien ja tiedostamattoman yhteensovittamisella) teorioiden näkökulmasta. (Arkineva 2007,49.)

Kolmas huumoria selittävä teoria on huojennusteoria. Evoluutiopsykologien teorioiden mukaan nauru on perintöä esivanhemmiltamme, jotka joutuivat taistelemaan hengestään luonnonvoimia ja petoja vastaan. Nauru oli reaktio, joka uhkatilanteen lauettua automaattisesti rentoutti elimistön ja käynnisti kamppailun lamauttaman immuunijärjestelmän. (Heikkinen 1999.) Evoluutiopsykologien ohella kyseistä teoriaa edustavat ajattelussaan Herbert Spencer sekä Sigmund Freud. Huojennusteoriassa huumori vapauttaa energiaa ja tuo huojentuneemman olon (Morreal 1987,131–132). Kyseistä mekanismia kuvaa myös ”väärän hälytyksen teoria”. Teoriassa sosiaalisen tilanteen jännitys on nousemassa, kun joku osoittaa naurullaan tilanteen harmittomaksi. (Howe 2002.) Persoonallisuuden dynamiikkaan liittyen huumori on tällöin tapa käsitellä stressiä sekä tuoda sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla esille tavoitteita sekä pyrkimyksiä (Craik & Ware 1998, 76).

Ylemmyysteoria, inkongruenssi sekä huojennusteoria kuvaavat naurua ja huumoria omista näkökulmistaan. Ne auttavat ymmärtämään huumoria kukin omalla tavallaan, mutta mikään niistä ei selitä huumoria kokonaisuudessaan. Esimerkiksi kaikki nauru ei johdu huumorista (esimerkiksi kutittaminen) tai huumori tunnistetaan sellaiseksi, mutta se ei naurata. Huumorin historiaa tutkiessa on huomattava, että käsitteenä huumori on suhteellisen nuori. Sitä käytettiin ensimmäistä kertaa sanan nykykäsitteksen mukaisesti Englannissa 1682 kuvaamaan huvittavaa ja koomista. Tätä aikaisemmin sana kuvasi mielentilaa ja temperamenttia (Bremmer ym.1997). (Helsingin yliopiston Historian laitokselta on valmistumassa Teemu Ojasen pro-gradutyö huumorin historiasta). Useissa kielissä huumori tarkoittaa vieläkin mieltä. Hippokrateen (460–377 eKr.) mukaan

ihmisen terveyden kannalta olennaista oli neljän ruumiinnesteen (sappi, lima, keltainen sappi, veri) keskinäinen tasapaino. Galenos (131–201 eKr.) liitti ruumiinnesteiden ominaisuudet koskemaan myös ihmismieltä. Latinaksi ”humor” merkitsee nestettä tai kosteutta ja ”temperamentum” niiden oikeaa sekoitussuhdetta. Keskiajalla huumorin ja temperamentin käsitteet laajenivat koskemaan mielenlaadun ja luonteiden järjestelmää. Humoraalipatologiaksi (eli nestesairausopiksi) (Pesonen & Ponteva 1987,199) kuvatun teorian menettäessä 1700-luvulla uskottavuuttaan, jäi sana ”huumori” kuvaamaan samantyylistä asiaa kuin mentaliteetti eli mielenlaatu. Myöhemmin ”huumori” kapeutui tarkoittamaan iloluontoista leikkimielisyyttä sekä myötätuntoista suhtautumista elämän ilmiöihin. (Eskola 1985,15–16; Kaila 1966,39–42.) Sanan merkitys on yhä kontekstiriippuvainen. Lääketieteellisissä julkaisuissa ”humor” voi tarkoittaa yhä latinankielisen merkityksensä mukaisesti kosteutta tai nestettä (humor aqueus = kammiovesi tai humor corporis vitrei = lasiainen) (Pesonen & Ponteva 1987,199).

Will-Erich Peuckertin mukaan kaskut huumorin muotona ovat funktionaalisesti satuja korvaavia kertomuksia. Teollistuvassa maailmassa kaskut sopivat satuja paremmin kuvaamaan järkiperäisiin selityksiin ja konkreettisiin tapahtumiin perustuen yhteiskunnassa elävien ihmisten maailmankuvaa. Ne reagoivat myös nopeammin ympäristön muutoksiin, ovat lyhyitä sekä satuihin verrattuna kertojaspesialisteista riippumattomampia. (Knuutila 1992,140.)

Toisen näkökulman huumoriin tuovat riitit. Riitit ovat joukkoja sosiaalisesti sovittuja symboleita (esimerkiksi hautajaiset). Ne tuovat esille toimintamme yhteisesti sovittuja säännönmukaisuuksia. Huumori on ”anti-riitti” joka rikkoo riittien mukaisia odotuksiamme. Tästä näkökulmasta huumori rakentuu hiljaiseen tietoomme sosiaalisista käytännöistämme kulttuurissamme. Huumori rakentuu niiden hiljaisen tiedon implisiittisten (sisäänrakennettuja) käsityksiemme varaan, joita pidämme itsestään selvinä. (Critchley 2002, 3-6). Huumorissa implisiittisen käsityksemme rinnalle esitetään divergentti (poikkeava) tarina, joka saa aikaan humoristisen kokemuksen. Humoristisen ja koomisen ristiriidan avulla näemme asiat uudesta perspektiivistä (Blomstedt 2001,133). Sosiaalinen ympäristö liittyy myös Henri Bergsonin käsitykseen naurusta. Hänen mielestään huumori on aina sosiaalista. ”Nauramme aina tietyn ryhmän naurua” (Bergson 1994,10). Huumorin sosiaalisuus tulee esille myös siten, että sitä harrastetaan kaikkialla, missä ihmisiä on ”afrikkalaisista bushmanneista astronautteihin”

(Howe 2002). Huumorin ollessa ihmisille yhteinen, sen aiheet sekä kohteet riippuvat kulttuurista sekä ympäristöstä.

Aikaisemmin mainittuja riittejä sivuaa myös Mihail Bahtinin käsitys viime vuosisadan alussa naurusta ja sen kohteista. Hänelle ”kansan naurukulttuuri” on jakautunut kolmeen osaan. Ensimmäisessä rituaaliset näytelmämuodot tarkoittavat mm. karnevalistisia juhlia sekä erilaisia torin naurutapahtumia. Keskiajalla ”hölmöjen juhlissa” hierarkiat vaihtoivat paikkaa. Ylhäisestä tuli alhainen ja päinvastoin. Tämän päivän esimerkkinä tähän on organisaation pikkujoulut, jolloin hierarkiat on mahdollista unohtaa tai kääntää ylösalaisin (ja kuinka paljon tämä tapahtuma on ruokkinutkaan erilaisia vitsejä ja kertomuksia). Toisena on tuttavallinen torikieli, jonka erilaisia muotoja ovat kiroukset, valat, vannomiset ja kansanomaiset lisänimet. Kolmantena ovat erilaiset verbaliset nauruteokset. Tässä viimeksi mainitussa mallissa huumori parodioi pääasiassa uskonnollista ajattelua sekä feodaalista järjestystä ja sen sankareita. Tämä ajatusmalli sopii kaikista kolmesta parhaiten sähköpostihuumoriin. Huumorin ja naurun tarkoituksena on kääntää, alentaa tai karnevalisoida kaikki ylevä, henkinen, ideaalinen ja abstrakti materiaalis-ruumiilliselle tasolle. (Bahtin 1995, 4-7.) Virallinen käännetään ylösalaisin ja hierarkiat puretaan. Sähköpostihuumorin voi nähdä Bahtinilaisittain aikakautemme nauruteoksena, missä kohteena ovat implisiittiset käsityksemme sosiaalisesta todellisuudestamme.

2.2 Sähköpostin historia

Nykypäivän länsimaalaisen kulttuurimme yhtenä osana ovat tietokoneet. Ne kehittyivät nopeasti 1960-luvulta alkaen laskukoneista kohti yhä monimutkaisempaa tiedonkäsittelyä. Hiukan aikaisemmin (1950-luvun lopulla) oli jo keksitty laite, joka mahdollisti tietokoneiden keskinäisen kommunikoinnin olemassa olevan puhelinverkoston avulla. (Arbate 1999,1.) Edellä mainittu laite eli modeemi ja tietokoneiden tekninen kehittyminen herättivät Yhdysvaltain armeijan tutkimus- ja tuotekehityslaitoksen mielenkiinnon. Yhdysvaltain armeija alkoi 1960-luvun puolivälissä kehittää omaa tietoverkkoaan. Tätä edelsi 1964 RAND Corporationin ja eri yliopistojen yhteistyö. (mt.20–21.) Peruslähtökohtana Yhdysvaltojen armeijalle oli, että silloinen Neuvostoliitto ei kykenisi katkaisemaan muutamalla iskulla Yhdysvaltain tietoliikenneyhteyksiä. Kehittämisen alkutaipaleella motiivit järjestelmän kehittämiseen

laajenivat myös tiedemaailman intresseihin. Yhdysvaltain armeijan kiinnostus takasi kylmän sodan aikakautena resurssit järjestelmän kehittämiseen (Kasvi 2000, 158–159).

Aluksi verkko (jota tuolloin kutsuttiin ARPANET:ksi) yhdistettiin Yhdysvaltain armeijan käyttöön, mutta pian siihen alettiin liittää myös yliopistoja. Tätä tapahtumaa voidaan kutsua verkon alkuaikakohdaksi. Verkosto oli alussa armeijan sekä maailmanlaajuisesti eri yliopistojen tietotekniikan opiskelijoiden ja tutkijoiden käytössä. Verkko eriytyi vuonna 1983 kahteen osaan: sotilaskäyttöön jakaantui MILNET ja ARPANET säilyi yliopistojen käytössä. Perusteknologian halpeneminen aiheutti sen, että ARPANET siirtyi yhä enemmän yliopiston ohella myös arkikäyttäjien hyödynnettäväksi. Käyttäjämäärien lisääntyessä, päätettiin verkostolle kehittää yksinkertaisempia käyttöliittymiä. Motiivina oli, että ihmisten haluttiin löytävän etsimäänsä tietoa helposti ja nopeasti sekä välittää julkisesti tieteellisiä dokumentteja. Dokumenteista tulisi löytyä kuvaa, ääntä, videokuvaa sekä viittauksia muihin verkossa oleviin samankaltaisiin dokumentteihin. Koko tämän prosessin tarkoituksena oli arkipäiväistä verkosto, jonka nimi muuttui 1980–1990-luvun vaihteessa internetiksi. (Kasvi 2000, 158–164.)

ARPANET:in alussa tietoverkon tarkoitus oli mahdollistaa tietokoneiden etäkäyttö. Järjestelmään kehitettiin kuitenkin myös kaksi vuotta verkon perustamisen jälkeen, vuonna 1971, sähköposti. Pian huomattiin, että sähköposti ja erilaiset keskusteluryhmät olivat paljon suosittumia kuin tietokoneiden etäkäyttö. ARPANET:stä alkoi muodostua yhä enemmän sähköinen posti. Ihmiset eivät hakeneet ainoastaan tietoa, vaan kontakteja toisiinsa. Yliopistojen tutkijat tekivät yhteistyötä keskenään, vaihtoivat tietoja sekä uutisia ja myös juoruja (Sterling 1993). Uutisryhmäpalveluiden (sähköinen ilmoitustaulu), seikkailupelipalvelimien, sähköpostin sekä sähköpostilistojen kautta tietokoneiden yhteenliittymistä alkoi tulla 1970 luvun kuluessa sosiaalinen kommunikaatioverkosto (Suominen 2003).

MILNET:n ja ARPANET:n jälkeen sähköposti alkoi yliopistojen ohella yleistyä 1980-luvulla yrityksissä, joissa oli iso keskustietokone. Tuolloin sähköpostijärjestelmän käyttö oli vielä kankeaa ja mahdollista ainoastaan saman lähiverkon käyttäjille. Kyseisen vuosikymmenen puolivälissä tulivat ensimmäiset sähköpostiohjelmat, jotka helpottivat hieman lähiverkon käyttöä. Ohjelmat mahdollistavat sähköpostiverkkojen yhdistämisen ja postin lähettämisen myös muihin organisaatioihin. Pian ohjelmat ja tekniikka kehittyi

siten, että lähiverkoista päästiin jo yliopistojen käyttämään maailmanlaajuiseen tietoverkkoon. Sähköpostin suosio kasvoi kuitenkin 1990-luvulla ennalta odottamattomasti. Internetin arkipäiväistyminen muutti ohjelmiston kehittäjien internetin strategiaa ja helppokäyttöisiä tietokoneohjelmia sekä etenkin sähköpostiohjelmia alettiin kehittää kiivaasti. Edelläkävijä sähköpostipalveluissa oli vuonna 1996 toimintansa aloittanut Hotmail, joka mahdollisti sähköpostin käyttämisen ilmaiseksi ilman erillisiä sähköpostiohjelmia sekä ilman sitoutumista mihinkään Internet-operaattoriin ja sen myöntämään osoitteeseen. Tätä järjestelmää kutsuttiin Webmailiksi. (Järvinen 2000, 101.) Tietokoneet, ohjelmistot, sähköpostipalvelut sekä internetyhteydet halpenivat, ja niiden avulla sähköpostista tuli nopea ja edullinen tapa lähettää viestejä (mt.22–24). Vuonna 2004 sähköpostia käytti ikäryhmästä riippuen 91–85% internetin käyttäjistä (Tietoyhteiskuntaohjelma 2005, 98).

2.3 Sähköposti digitaalisen vuorovaikutuksen muotona

Internetin ja sähköpostin kehitys johti siihen, että tietokoneista ja tietoverkoista oli tullut välineitä myös sosiaaliseen vuorovaikutukseen (Kasvi 2000,54). Seppo Roposen mukaan ”digitaaliseksi vuorovaikutukseksi voidaan kutsua kaikkea kaksisuuntaista, digitaalisten laitteiden avulla tapahtuvaa vuorovaikutusta” (Roponen 1998,290). Digitaalista vuorovaikutusta ovat kommunikointi digitaalisen matkapuhelimen avulla, internetin virtuaaliyhteisössä keskusteleminen tai sähköpostin välityksellä tapahtuva viestintä. Roponen jakaa digitaalisen vuorovaikutuksen viiteen eri kehitystasoon (mt.1998, 290–298), jotka ovat rakentuneet nimenomaan teknologian kehityksen mukana:

1. Kahden henkilön välinen tekstipohjainen vuorovaikutus
2. Useamman henkilön välinen tekstipohjainen vuorovaikutus
3. Vahvasti kontekstiin sidottu, useamman henkilön välinen tekstipohjainen vuorovaikutus
4. Puheeseen perustuva vuorovaikutus
5. Äänen, kuvan ja tekstin hyödyntäminen vuorovaikutuksessa

Digitaalisen vuorovaikutuksen ensimmäistä kehitystasoa edustaa sähköposti (sekä matkapuhelimien tekstiviestit, joiden tutkimuksesta on Eija-Liisa Kasesniemen ja Pirjo

Rautiaisen kirja ”Kännyssä piilevät sanomat” vuodelta 2001). Vuorovaikutus on suppeaa, koska äänensävy ja äänenvoimakkuudet sekä ilmeet ja eleet puuttuvat (sähköpostia käsitellen tarkemmin kappaleessa sähköpostin ominaisuudet). Useamman henkilön välisestä tekstipohjaisesta vuorovaikutuksesta (kehitystaso 2) esimerkkinä voi käyttää online-keskustelukanavia kuten irc, chat ja sähköpostilistat. Myös erilaiset keskustelukanavat kuten news-ryhmät kuuluvat tähän kehitystasoon. Vahvasti kontekstiin sidotusta useamman henkilön välisestä tekstipohjaisesta vuorovaikutuksesta (kehitystaso 3) esimerkkinä ovat virtuaaliyhteisöt sekä virtuaalimaailmat. Nämä pitävät sisällään monipuolisemman vuorovaikutusympäristön kuin kehitystaso 2:n tekstipohjainen vuorovaikutus. Virtuaaliyhteisöissä voi olla esimerkiksi informaatiopalveluita, kauppapaikkoja sekä erilaisia haku- ja hakemistopalveluita. Virtuaalimaailmoissa useat käyttäjät toimivat ja kommunikoivat virtuaalitodellisuudessa (multi-user dungeon eli MUD) luoden uusia tiloja, asioita, mahdollisuuksia sekä käyttäytymismalleja. Usein käyttäjät ovat anonyymejä sekä kuvitteellisia hahmoja. Ne tulevat, menevät, vaihtuvat ja muuttavat muotoaan. Käyttäjät pyrkivät myös siirtymään virtuaalimaailmoihin, joissa on muitakin käyttäjiä ja missä keskustelu on aktiivisinta. Kuitenkin, kuten reaali maailmassa, käyttäjät voivat myös pidättäytyä vuorovaikutuksesta. Kommunikointirytykset voivat kuihtua siihen, että viestin vastaanottaja ei reagoi saamaansa viestiin. (mt. 290–296.)

Puheeseen perustuva vuorovaikutus (kehitystaso 4) tarkoittaa digitaalisia matkapuhelimia sekä internetpuhelimia. Puhumisen lisäksi voidaan lähettää ja vastaanottaa tekstiviestejä sekä käyttää laitteita esimerkiksi maksuliikenteen apuvälineinä. Puhumisessa voi kirjoitetusta tekstistä poiketen käyttää tehokeinoina äänenvoimakkuutta sekä sävyjä sekä vuoro voi vaihtua spontaanisti toisin kuin esimerkiksi tekstiviesteissä tai Chateissa. Kehittyneintä digitaalista vuorovaikutusta (kehitystaso 5) edustavat videoneuvottelut sekä laajat graafiset virtuaalimaailmat (esimerkiksi www.habbohotel.fi). Videoneuvottelut ovat lähellä kasvokaista vuorovaikutusta, koska mukana ovat äänet, ilmeet, eleet sekä ympäristötekijät (esimerkiksi ympäröivä tila, taustääänet). Graafisessa virtuaalimaailmassa on erona verkkokeskusteluihin oman hahmon visuaalisuus. (mt. 296–298.)

2.4 Sähköpostin ominaisuudet

Sähköpostin etuna on riippumattomuus ajasta sekä paikasta. Saapuvia viestejä ei tarvitse päivystää, vaan ne odottavat lukemistaan postilaatikossa. Saapuneiden sekä lähetettyjen viestin hallinta on yksinkertaista. Viestit voi tallentaa sähköpostin tai tietokoneen kansioihin tai esimerkiksi printille, levykkeelle tai muistikortille. Viestit voi halutessaan tallentaa automaattisesti otsikon, lähettäjän tai jonkin muun valintakriteerin pohjalta. Sähköpostin käyttö mahdollistaa helpon dokumentoinnin, jonka avulla voi selvittää, mitä on luvattu sekä sovittu. Vieraskielisen tekstin ymmärtämisen apuna voi käyttää rauhassa sanakirjaa. Aineistoa voi myös muokata tietokoneella. Tietokoneen ja tietoverkon investoimisen jälkeen sähköpostin käyttäminen on parhaimmillaan ilmaista. (Järvinen 2000,24–25.)

Tietokoneen sekä tietoverkkojen tekniikka, ohjelmistot ja haittaohjelmat (esimerkiksi virukset) voivat tuottaa käyttöä rajoittavia ongelmia. Kaikilla ei ole välttämättä sähköpostiosoitetta, tai lähettäjälle sen saaminen voi olla mutkikasta. Osoitteet voivat vaihtua, ja uuden sähköpostiosoitteen etsimiseen ei ole yhteneväistä tietokantaa mistä sitä voisi tiedustella. Itsensä kirjallisesti ilmaiseminen voi tuottaa myös ongelmia. Käytössä on vain aakkosia ja numeroita, joiden avulla tulisi kyetä ilmaisemaan itsensä ymmärrettävästi (mt.26–27). Vuorovaikutuksen suppeutta on pyritty rikastamaan käyttämällä erilaisia tuntemuksia, ilmaisia sekä emootioita kuvaavia lyhenteitä (esimerkiksi naurua ilmaisenä LOL eli laughing out loud) tai merkkiyhdistelmiä (esimerkiksi hymyä kuvaava :) tai ☺) (Roponen 1998,290–292). Viimeksi mainittuja merkkiyhdistelmiä voidaan nimittää myös tunneikoneiksi (Vauras 2006).

Kiireen, kirjoittamisen vaivan tai teknisten rajoitusten vuoksi viestistä pyritään saamaan liiankin lyhyt sekä yksinkertainen. Sähköposti houkuttelee myös viestimään asioita, jotka lähtökohtaisestikin tulisi hoitaa kasvokkain. Henkilökohtaisen, etenkin negatiivisen, palautteen antaminen sähköpostitse on helppoa mutta epätarkoituksenmukaista. Sähköpostin käyttäminen edellyttää konekirjoitus- tai ruudultalukutaitoa. Puhelinkulttuurin perintönä kaikille ei ole helppoa käyttää näppäimistöä ja ilmaista itseään kirjoittamalla. Eräät lukisivat mieluiten paperille printattua tekstiä. Mikäli sitä ei ole saatavilla tai tekstin printtaaminen on ongelmallista, voi sähköpostin käyttämisen motiivi heikentyä. Käsitys viestimisestä voi olla myös vanhakantainen. Johtajilla voi olla

odotus siitä, että postin lukeminen ja kirjoittaminen on ainoastaan sihteerin työtä. (Järvinen 2000, 26–29.) Vaikka lähes kaikki internetissä kävijät käyttävät sähköpostia, se ei kuitenkaan tarkoita, että he käyttäisivät sitä aktiivisesti tai oikein. Internetiin pääsy voi olla vaikeaa (mikäli työssään ei käytä konetta ja sitä ei ole kotona käytössä) , sähköpostin käyttö voi olla epäsäännöllistä ja useilla käyttäjillä on vajavaiset tietokoneen sekä sähköpostin peruskäyttötaidot (Haasio & Rauhala 2002, 19).

2.5 Sähköpostin sovellusmahdollisuudet

Sähköpostin eli kahden henkilön välinen tekstipohjaisen digitaalisen vuorovaikutuksen (mt. 290–291) käyttö voidaan jakaa työ- sekä yksityiskäyttöön. Sähköpostin yksityiskäytön sovellusmahdollisuudet voidaan jakaa kuuteen eri osa-alueeseen jotka ovat sähköposti opetus- ja tutkimuskäytössä, kansalaisaktivismi, viranomaisasiointi, harrastuskäyttö, yhdistämään ystäviä sekä vitsit, kiertokirjeet ja muu huvittelu (Haasio & Rauhala 2002, 45).

Alun perin sähköposti kehitettiin yliopistojen opetus- ja tutkimuskäyttöön. Kyseinen sähköpostin käyttäminen opetus- ja tutkimuskäytössä on laajentunut koskemaan nykypäivänä kaikkia oppilaitoksia. Tutkijoiden, opettajien sekä oppilaiden keskinäinen yhteydenpito ympäri maailmaa on edullista sekä nopeaa sähköpostin avulla. Myös verkko-oppimisympäristöt rakentuvat sähköpostin merkitykselle opetus- ja kommunikaatio välineenä. Tietokoneen käyttämisestä ainoastaan esimerkiksi tekstinkäsittelyyn on siirrytty kohti verkko-oppimisympäristöjä sekä ajan ja paikan ylittävää virtuaalista luokkaa. Sähköpostista ja sen hallitsemisesta on tullut olennainen osa verkko-oppimista (mt. 47–48) sekä yleensäkin opiskelua.

Kansalaisaktivismi on saanut uusia muotoja sähköpostin avulla. Sen ohella, että samanhenkiset voivat helpommin kommunikoida keskenään, voidaan organisoida myös yhteisen tavoitteen pohjalta sähköpostikampanjoita. Sähköpostin avulla voidaan osoittaa julkista arvostelua sekä aktivoida nopeasti ja helposti suuriakin joukkoja yksittäisen asian taakse. Myös viranomaisasiointi yksittäisen henkilön näkökulmasta on helpottunut sähköpostin avulla. Kun aikaisemmin yhteys viranomaisiin tai poliitikkoihin tapahtui henkilökohtaisen vierailun, postin tai puhelimen välityksellä, voidaan heitä lähestyä nyt sähköpostilla. Sähköpostiviestinnässä viranomaisiin tai poliitikkoihin korostuu viestin

muotoilun merkitys (kuten myös sähköpostin työkäytössä). Viestin otsikon tulisi olla informatiivinen sekä viesti itsessään tiiviisti muotoiltu (mt 46–47).

Sähköposti voi olla yhteydenpitoväline myös eri alojen harrastajille. Sähköposti ja internetin keskusteluryhmät mahdollistavat tiedottamisen ja yhteydenpidon tarvittaessa maailmanlaajuisestikin. Sähköpostin käyttäminen harrastuskäytössä liittyy läheisesti yhteydenpitoon sukulaisten ja ystävien kanssa. Mikäli perinteisen kirjeen kirjoittaminen on tuntunut vaivalloiselta, on sähköposti helpompi tapa pitää heihin yhteyttä. Viestin mukaan voi lähettää esimerkiksi kuvia, jotka lisäävät viestin tunnelmaa. (emt. 46–47.) Sähköpostiviestien käytön mahdollisuuksia sekä kiinnostavuutta ovatkin lisänneet digitaalisten kameroiden käytön yleistyminen (Tietoyhteiskuntaohjelma 2005,88).

Sähköpostin yksityiskäytön eräs muoto voi olla viihde. Edellä mainitsemani ystävät sekä sukulaiset ovat pääsääntöisesti niitä henkilöitä, jotka voivat lähettää viihteellisiä viestejä ja joille niitä myös lähetetään edelleen (Aro 2003). Suurin osa ihmisistä lukee mielellään työpäivänsä piristeeksi vitsejä. On myös ihmisiä, jotka eivät halua niitä tukkimaan sähköpostilaatikkoaan (Haasio & Rauhala 2002,45). ”Kaikki eivät riemastu ystävienkään välittämistä huumoriposteista” (Länkinen 2005,6).

2.6 Sähköpostihuumorin historia

Mihail Bahtin on maininnut, että ”naurun historiassa luotinuora ei tavoita pohjaa”(Alho 1988,24). Yleensäkin huumorin (Knuutila 1992, 11–13) ja myös sähköpostihuumorin näkeminen osana kansanperinnettä (Aro 2003) vaikeuttaa sen alkujuurien etsimistä. Rajoitan sähköpostihuumorin perinteen juuret aikaisemmassa ”huumorin historia” kappaleessa käsittelemääni antiikin Kreikan ja Rooman aikakauteen. Sähköpostihuumori juontaa Antiikin komedioiden (Alho 1988,25–29) sekä aforismien (joiden kokoelmia myytiin jo antiikin aikoina) ohella varhaisemman keskiajan pilasaarnoihin, pilamessuihin, raamatullisiin parodioihin, kielioppiparodioihin, luostareiden ja koulujen pilaohjesääntöihin, parodisiin hengellisiin lauluihin ja virsiin sekä lainopillisiin teksteihin (Alho 1988,78). Keskiajan ”sähköpostihuumoria” edustivat myös narrit, joita lähetettiin ilahduttamaan hoveja, sairaita ystäviä sekä sukulaisia tai yleensäkin ystävydenosoituksen merkeissä (mt. 128). Kyseisen aikakauden huumoria leimasi parodia ja karnevalisointi (mt, 247–251). Nykypäivän ihmisen silmissä jo pelkästään

monet keskiajan (450–1600 jKr.) sekä uuden ajan alun (1600–1830 jKr.) ilman parodiaa ja huumoria annetut käskyt sekä lait voivat tuntua humoristisilta (osa niistä onkin toiminut ensin kopiokonehumorin aineksina (Lipponen 1989,176), ja kääntynyt sen jälkeen sähköpostimuotoon).

Huumorin edelleenvälittämisen lisääntyminen suullisesta perinteestä ei-suulliseen alkoi 1500 luvun puolivälissä, jolloin painettu kirjallisuus alkoi yleistyä. Kirjat olivat kuitenkin kalliita, ja niiden levikki näin ollen vähäistä. Kirjojen painajat oivalsivat, että huokeille kirjoille olisi tarvetta, ja he alkoivat tuottaa karkeasti piirrettyjä sivuja ja itse julkaistuja ajanvietelukumistoja, jotka sisälsivät lauluja sekä tarinoita (chapbooks). Edellä mainitut pitivät usein sisällään myös huumoria ja satiiria. Tämä perinne jatkui 1800-luvun loppuun saakka. Tuolloin painotekniikka oli kehittynyt ja sanomalehdet sekä kirjat olivat yhä useampien saatavilla. Ajanvietelukumistoja julkaisseet painot aloittivat muuntyyppisten julkaisujen painamisen, ja 1900-luvulle tultaessa kyseinen painotyyli oli poistunut. Perinne ei kuitenkaan loppunut, vaan vaihtoi muotoaan. Huokean viihteen ja huumorin toteuttamista jatkoivat postikortit. (Smith 1991,259–269.)

Postilaitoksen juuret yltävät 6000 ekr Kiinaan. Alkuperin posti palveli ainoastaan hallinnon tarpeita. Englannissa 1500 luvulla luotiin ensimmäinen nykyisen tyyppinen postilaitos. Tuolloin postia sai lähettää kaikki, mutta rahvailla ei ollut siihen tarvetta. Oman osansa tarpeen vähäisyyteen vaikutti se, että postimaksut olivat korkeat ja ne perittiin vastaanottajalta. Myös lukutaidottomuus asetti rajoituksensa kirjoitetun tekstin käytölle. Vasta vuonna 1830 luotiin Englannissa postijärjestelmä, missä viestin lähettämisen maksoi lähettäjä sekä postimaksut olivat huokeampia (Filatelia 2006) Valtioidenvälinen posti helpottui 1874, kun perustettiin maailman postiliitto UPU (l'Union Postale Universelle). (Posti 2006).

Postikortit keksittiin vuonna 1870 Saksassa. Ne kehittyivät pian huokeaksi yhteydenpitotavaksi. Tuolloin postikortit eivät pitäneet sisällään ainoastaan kuvia, vaan myös humoristisia tarinoita sekä parodioita. Monet huumorin aiheet pitivät sisällään traditionaalisia tekstejä, kuten karkeasti piirretyt sekä ajanvietelukumistoksi tarkoitetut sivutkin omana aikakautenaan. Karkeasti piirrettyjen sivujen, ajanvietelukumistojen sekä postikorttien taustalta löytyy myös raha. Suullista sekä traditionaalista huumoriperinnettä

pyrittiin muuttamaan ei- suulliseksi ja hyödyntämään niitä tulonlähteenä. (Smith 1991,259–260.)

Ennen painotekniikka oli olemassa traditio, jossa kierrätettiin käsinkirjoitettuja dokumentteja. Yksittäisen dokumentin tekeminen ja monistaminen käsin oli monin verroin hitaampaa, kuin niiden painaminen. Painotekniikan kehittyessä vähäisempien määrien kopiointi pienessä mittakaavassa oli kuitenkin kallista. Pienempien määriä kopiointiin perustettiin 1800-luvun lopulla yrityksiä, missä sihteeri kopioi yksittäisiä kopioita käsin. Tämä menetelmä kehittyi vuonna 1860 keksityn kirjoituskoneen avulla. Ensimmäiset kirjoituskoneet tulivat myyntiin vuonna 1874. Tuolloin keksittiin myös, että kirjoituskoneella kirjoittaessa hiilipaperia hyväksi käyttämällä saatiin alkuperäisen tekstin ohella muutamia luettavia kopioita. Kun ensimmäiset kirjoituskoneet tulivat käyttöön, niitä hyödynnettiin toimistoissa myös epävirallisiin tarkoituksiin eli huumorin levittämiseen. Tämä epävirallinen käyttö oli yleistä toimistossa työskentelevällä sotilashenkilöstöllä ensimmäisen maailmansodan aikaan. Tuolloin postikortit sekä kirjoituskoneella kirjoitetut ja kopioidut dokumentit pitivät sisällään traditionaalista huumoria. Tämä kirjoituskonekulttuuri alkoi yleistyä 1920-luvulla sotilashenkilöstön ohella yleensäkin sihteerien sekä toimistotyötä tekevien keskuudessa. Kirjoituskoneen avulla luotiin myös grafiikkaa sekä kuvia. Hyödyntäen kirjoituskoneen avulla käytössä olevia merkkejä voitiin luoda tunnistettavia kuvioita. Tätä menetelmää kutsuttiin nimellä ”artyping”, ja sen käyttöön julkaistiin vuonna 1930 ensimmäinen opas (mt.261–262.) Artyppingiä hyödynsivät myöhemmin myös matkapuhelimien tekstiviestit 1990 luvun lopussa.

Käsinkirjoitettujen dokumenttien kopioimisen ongelmaa pyrittiin ratkomaan myös jo olemassa olevaa painotekniikkaa kehittämällä. Kirjapainot halusivat löytää yhä edullisemmän huokeamman tavan kopiointiin. Ensimmäinen yksinkertainen kopiokone keksittiin 1880- luvulla. Kyseinen laite ei saavuttanut suurta suosiota, koska kopiojälki oli huonoa. Kehitystyön jälkeen vuonna 1949 tuli markkinoille ensimmäinen käyttökelpoinen kopiokone. Laite otettiin innolla vastaan myös toimistohuumorin levittämiseen. Kopiokoneella kopioitu sekä edelleen levitetty huumori sai aluksi nimen ”typescript broadsides” ja myöhemmin ”Xerox-lore” .(mt.262–263.) Suomessa sitä alettiin kutsua nimillä pilailumoniste, kserolore, paperiviestintä, kopio, juttu, pruju, A-nelonen, A4-huumori, nelossaastearkki, xerox-huumori (Lipponen 1989,173).

Yleisimmäksi nimeksi suomalaisissa aihetta koskevissa tutkimuksissa sekä artikkeleissa on muodostunut kopiohumori tai kopiokonehumori.

Ulla Lipposen mukaan kopiohumoria harrastivat henkilöt, jotka työskentelivät virastoissa, konttoreissa, toimistoissa, firmoissa, teollisuuslaitoksissa, kouluissa, lastentarhoissa, sairaaloissa eli kaikkialla siellä, missä tehdään ”siistiä sisätyötä”. Heillä on mahdollisuus ottaa vaivatta valokopioita, lähettää telefakseja, kuormittaa sisäistä ja ulkoista postia eli luoda ja välittää kopioerinnettä. Kopioita levitetään työpäivän ohessa esimerkiksi työpaikkojen henkilökuntajuhlissa, pikkujouluissa tai kevätrekellä. Työyhteisöt olivat ahkeria kopiohumorin harrastajia, mutta niitä levitettiin yksityisestikin. Kopiohumorin asiallinen esitystapa kätkee sisälleen normeja rikkovan, epäasiallisen sisällön. Tekstityypit voivat olla peräisin virallisista asiapapereista, kuten anomuksista, aikatauluista, resepteistä tai raporteista. Kuvallisissa kopioissa teksti ja kuva toimivat yhdessä. Niiden merkitys muuttuu, mikäli toinen poistettaisiin. Kopioerinne Suomessa on valtaosiltaan alkuperältään kansainvälistä. Ulkomaisen esikuvan löytäminen voi olla helppoa, mutta yksittäisten kopioitten alkuperää on lähes mahdoton selvittää. Kopion levitessä alkuperä unohtuu ja siitä voi alkaa esiintyä erilaisia variantteja. Kopiota on voitu myös täydentää sekä vahvistaa useamman kopioinnin heikentäessä niiden tasoa. Kopioita on voitu muunnella myös tietoisesti lisäten tai kärjistäen niiden yksityiskohtia. Niiden sisältöä on voitu myös ajanmukaistaa. (Lipponen 1989,173–179.)

Tietokoneet olivat 1950-luvulla suuria valo- ja vilkkuvia koneita. Steriileissä ympäristöissä koneita testanneet henkilöt halusivat tuoda työhönsä myös huumoria. He käyttivät humoristisia tekstejä sekä grafiikoita koneita testatessaan. Nämä tekstit sekä grafiikat olivat tuttuja jo kirjoituskone sekä kopiokonehumorin parista. Myös itsessään tietokoneet olivat huumorin aiheena (vaikka se ei ilmeisesti saanutkaan esimiesten kannatusta). Tietokoneiden kehittyessä luotiin henkilökohtainen tietokone (PC). Henkilökohtainen tietokone korvasi aikaisemmin käsittelemäni huumorin kopioimisen sekä levittämisen välineet pitäen sisällään kirjoituskoneen, kopiokoneen sekä mahdollisuuden vuorovaikutukseen. (Smith 1991,263- 268.)

Alussa kehittyi yrityksiä, jotka myivät tallenteina huumoria. Yksi huumorin hyödyntämisen tapa oli ohjelma, joka toimi tietokoneelle kirjautuessa. Henkilön

kirjautuessa omalle koneelleen hän sai automaattisesti ”päivän vitsin”. Tämä vitsi oli neutraali, ja ei käsitellyt esimerkiksi uskontoa, sukupuolta tai politiikkaa. Toinen tapa oli käyttää kyseistä ohjelmaa suoraan, ja etsiä sen tietokannasta itse määrittelemänsä aihealueen vitsi. Myöhemmin luotiin tietoverkkoon (myöhemmältä nimeltään internet) vapaaseen käyttöön sivustoja, joissa oli vitsejä. Vitsien käyttö monipuolistui, kun internet ja sähköposti kehittyivät. Huumoria alettiin lähettää tuttaville suoraan sähköpostitse. Edelleen lähettämisen ohella huumoria tallennettiin tietokoneelle sekä esimerkiksi levykkeille. Huumoria saatettiin myös printata ja esitellä tuttaville, joilla ei ollut tietokonetta. Vitsejä myös tallennettiin ja printattiin myöhemmin edelleen lähetettäväksi ja kopioitavaksi sekä levitettäväksi edelleen kulloisenkin tarpeen mukaan. (mt.268–275.)

Sähköpostihuumorin kehittymisen historian yksi sivupolku on matkapuhelimien tekstiviestit, jotka yleistyivät 1990-luvun lopulla. Edelleen lähetettäviä matkapuhelimen tekstiviestejä kutsutaan ketjuviesteiksi. Ketjuviestin aiheet ovat pääasiassa samoja, kuin sähköpostihumorissakin. Osa ketjuviesteistä on syntynyt kuitenkin ainoastaan matkapuhelimia varten (”liittymäsi suljetaan” tai ”tämä on GSM virus”). Kun kiertoviesti on vastaanotettu, edellyttää kännykkäetiketti, että viestiin vastataan sen lähettäjälle yhtä hyvällä viestillä (Kasesniemi & Rautiainen 2001, 160–164).

Ketjuviestien rajoituksena ovat matkapuhelimessa viestin tekstmäärän rajallisuus sekä kuvien käytön ongelmat (näytön sekä viestin koon rajallisuus). Matkapuhelimien multimediaominaisuuksien sekä tiedonsiirtonopeuksien kasvaessa matkapuhelimet ovat tulevaisuudessa käyttöominaisuuksiltaan lähellä tämän päivän tietokoneita. Tekniikan ohella toinen ero on lähetettävän viestin hinta. Sähköpostitse lähetettävää viestiä pidetään yleensä ilmaisena, vaikka joku (lähettäjä, kirjasto, ystävä, työ- tai opiskelupaikka) on investoinut tietokoneen sekä internetliittymän (tähän perustuu yritysten internet- ja viestintäpolitiikka). Matkapuhelimen ja mahdollisen liittymän perusmaksun sekä tietokoneen ja internetyhteyden osalta niiden investointia ei huomioida viestien lähettämisen osalta kustannuksissa. Sähköpostia pidetään kustannuksiltaan ilmaisena, kun taas matkapuhelimen tekstiviestille voidaan määritellä selkeä yksikköhinta. Kolmantena erona on matkapuhelimien tekstiviestien mieltäminen ajan sekä henkilökohtaisuuden osalta sähköpostista poikkeavaksi. Matkapuhelimeen lähetetty viesti odotetaan tavoittavan henkilö välittömästi, koska puhelinta odotetaan

pidettävän jatkuvasti vuorokauden ympäri mukana. Viesti on näin ollen ennakkoletuksena heti vastaanottajan luettavana. Sähköposti saapuu vastaanottajalle lähes välittömästi, mutta sen lukemisessa voi olla viivettä (etenkin kotisähköpostiosoitteen osalta). Neljäntenä erona on, että matkapuhelimella lähetetystä viestistä ei selviä, onko viesti lähetetty yhdelle vai useammalle.

Jari Aro on käsitellyt sähköpostihuumoria Mediakulttuuriyhdistyksen Mediumi verkkolehden artikkelissaan ”Mitä yhteistä on miehellä ja sukkahousuilla”(Aro 2003). Aro oli tutkinut vuosien 2001- 2003 aikana hänelle tulleita humoristiseksi tulkittavia sähköpostiviestejä. Sähköpostiviestit olivat sisällöltään kaskuja, vitsejä, kuvia, animaatioita, videoleikkeitä sekä html-koodattuja kuvien ja tekstien yhdistelmiä. Sähköpostiviestien ilmeisimmäksi tarkoitukseksi Aro määritteli artikkelissaan huvittamisen ja ilahduttamisen. Viestien lähettämistä voidaan ymmärtää myös ”eräänlaisena lahjojen vaihtojärjestelmänä”. Sähköpostihumorin avulla pidetään faattisen viestintäfunktion mukaisesti viestintäkanavia auki, jonka tarkoituksena on pitää yllä sosiaalisia suhteita ystävien, työkavereiden ja tuttavien välillä. Sähköpostihuumoria käytetään myös sekä negatiivisten että positiivisten asioiden viestimiseen. Negatiivisimmillaan huumori voi toimia syrjinnän, kritiikin, ahdistelun tai epäsuoran arvostelun välineenä. Sähköpostihumorin positiivisia merkityksiä olivat esimerkiksi konfliktien purkaminen ja sosiaalisten suhteiden normalisoiminen (mt.).

Sähköpostihumoriviesteille oli tyypillistä, että ne ovat itsenäisiä viestejä. Viestit pitävät sisällään ainoastaan yhden asian eli vitsin. Viestin alussa voi olla henkilökohtainen puhuttelu, joka motivoi viestin lähettäjää sekä antaa lukuohjeen viestin vastaanottajalle vitsistä tai kaskusta. Tämä ohje voi olla jo viestin otsikossa ja tuoda esille että viestin tarkoitus on humoristinen ja sen tarkoitus on ilahduttaa vastaanottajaa. Tämäntyylinen puhuttelu oli erityisen vahvaa silloin, kun kyseessä on kuva. Viestin lopussa voi olla myös kehoitus lähettää kyseinen viesti edelleen. Lukuohje kuvalliselle viestille sekä kehoitus viestin edelleen lähettämisestä ovat yhteisiä tekijöitä sähköpostiviesteissä sekä matkapuhelimien kuvaviesteissä. Vastaanottajan osalta viestit luetaan, tallennetaan myöhempää käyttöä varten, edelleen lähetetään tai tuhoetaan. Mikäli viesti lähetetään edelleen, on vastaanottajia yleensä enemmän kuin yksi. Aron mukaan useimpien ihmisten lähipiirissä oli yleensä yksi tai muutama henkilö, jotka ovat aktiivisia viestien lähittäjiä. Viestejä kierrätetään suhteellisen vakiintuneessa ryhmässä. Ryhmää yhdistää

sukulaisuus, ystävyys, työ tai tuttavuus. Ystäväpiiriin valikoituu yleensä henkilöitä, joilla on samanlainen maku sekä huumorintaju. Ystäväpiiri helpottaa viestien lähettämistä, koska sähköpostitse ei ole käytettävissä kasvokkaiseen vuorovaikutukseen verraten yhtä rikasta keinovalikoimaa. Ystäväpiirien takia vitsit liikkuvat jouhevasti kulttuuristen ja organisatoristen rajojen ylitse. (mt.)

Matkapuhelimien tekstiviestikulttuurissa on etikettisääntö, missä vitsin lähettäjälle tulisi vastaanottajan vastata toisella vitsillä (Aro 2003; Kasesniemi & Rautiainen 2001,162). Toisin kuin tekstiviestikulttuurissa, sähköpostitse lähetetyn viestin alkuperäiselle lähettäjälle ei yleensä vastata, vaan viesti lähetetään muille eteenpäin. Viestiä edelleen lähettäessään arvioidaan, millainen vitsi on sekä miten vastaanottaja mahdollisesti ymmärtää sen. Kasvokkaisen vuorovaikutuksen puuttuessa palautetta vitsistä on ongelmallista saada. Myös mahdollisuus tallentaa sähköpostitse saatu vitsi pitemmäksi aikaa lisää lähettäjän tarvetta hienovaraisuuteen viestiä lähettäessään. Sähköpostivitsien edelleen lähettämistä voi myös rajoittaa henkilön käsitys siitä, että hän tulkitsee sähköpostihumorin roskapostiksi. (Aro 2003.)

Sähköpostihumorissa käsiteltiin Aron mielestä yllättävän moninaisia aihepiirejä. Suurin osa käsittelee kuitenkin miesten ja naisten välisiä suhteita. Molempien sukupuolien stereotypioita liioitellaan ja tuodaan esille humoristisessa muodossa. Muita erottuvia aihepiirejä olivat ikä, ikääntyminen, seksi ja mediassa paljon esillä olleet henkilöt sekä tapahtumat. Myös mainosten muuntelu oli yksi sähköpostihumorin muoto. Vitsit olivat yleensä aihepiiriltään muutettu suomalaiseseen kulttuurimme sopiviksi sekä käännetty alkuperäiskielestä suomeksi. Kerrontamuotojensa osalta sähköpostihumori voidaan jakaa kahteen tyyppiin. Narratiivisissa eli kertomusluonteisissa kaskuissa on kyse tarinasta tai henkilöiden välisestä keskustelusta. Samaa teemaa käsittelevissä lyhyissä vitseissä koosteen yksittäinen teksti on lyhyempi, mutta niitä on määrällisesti useampia. Koosteessa voidaan muunnella samaa teemaa useilla eri tavoilla. (mt.)

Sähköpostihumori sekä matkapuhelimien teksti- ja kuvaviestihumori jatkavat kaskujen sekä vitsien kansanperinnettä. Ensiksi mainittujen edeltäjänä oli kopiokonehumori. Sähköpostihumoriin verrattuna kopiohumori edellytti analogista kopiointiprosessia. Kopiohumorin kopiointi ja edelleen lähettäminen faksilla tekivät kopiosta alkuperäistä huonomman ja rakeisemman. Sähköpostihumori kopioituu digitaalisesti mikä

mahdollistaa joko helpon viestin muokkaamisen tai sen säilymisen alkuperäisessä muodossaan. Sähköpostihuumori edustaa folklorea myös sen osalta, että vitsin alkuperätietoja ei tunneta. Vitsit ovat voineet tulla käännetyksi esimerkiksi englannin kielestä suomeksi. Samalla ne on voitu sijoittaa suomalaiseen kulttuuriin sekä ympäristöön. Vitsi ja kaskuperinteeseen kuulu yleensä myös, että yksittäinen kasku tai tietty vitsityyppi kiertää aikansa ja häipyä sitten pois. Sähköpostihuumori lainaakin aineksia muusta kansanperinteestä muodon sekä sisällön suhteen. Aron mukaan ”samat stereotypiat ja samat aiheet naurattavat niin sähköpostihumorissa kuin sitä edeltäneissäkin huumorin muodoissa”. (mt.)

Tekniikan kehittyminen tulee näkymään myös huumorissa. Uusi teknologia on tuottanut jo nyt uusia mahdollisuuksia huumorille. Huumorin peruskaavat eivät kuitenkaan eroa menneestä, mutta sisältö on muuttunut. Nauramme tulevaisuudessa yhä sanallisemmille, hienovaraisimmille ja enemmän älykkyyttä ja kognitiivisia taitoja vaativammille vitseille. Ikääntyvät nauravat yhä enemmän itselleen ja sekä alakulttuurit luovat omaa huumoriaan. Tekniikan evoluutio on myös huumorin evoluutiota (Coates 1995,187–188).

2.7 Sähköpostihumorin ongelmia

Sähköpostihumorin lähettäminen ryhmälle vastaanottajia voi ongelmia, koska kaikki eivät ilman nonverbaalisia vihjeitä tulkitse viestiä esimerkiksi sarkastiseksi tai ironiseksi (Giles 2003,269). Vitsit perustuvat yleensä ironiaan, missä asia tulisi käsittää toisinpäivän kuin se on ilmaistu (Aro 2003). Lähettäjän kirjoittama viesti hauskojen vitsien ja pilojen kera humalassa illalla voi tulla vastaanottajalta aamulla väärintulkituksi. Väärinkäsitys on valmis, kun vastaanottaja tulkitsee edellä mainitun kaltaisen viestin kirjaimellisesti eikä huumorina. (Järvinen 2000,27.) Osa ei halua yleensääkään vastaanottaa humoristiseksi tarkoitettuja sähköpostiviestejä.

Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan yrityksissä työntekijöiden sähköpostista 3.1 % kokonaisviestimäärästä pitää sisällään työhön liittymätöntä multimedialla. Kyseinen prosenttimäärä pitää sisällään vitsejä, videoleikkeitä, pilaohjelmia, puolituhmia kuvia sekä pelkkää pornoa (Järvinen 2000,97). Mahdollisesti sähköpostihumorista sisällään pitämät liitetiedostot voivat jäädä ohjelmistojen yhteensopimattomuuden tai viruspelon

vuoksi käyttäjältä avaamatta. Vanhemmat tietokoneet tai hitaammat tietoliikenneyhteydet voivat myös aiheuttaa sen, että liitteen avaaminen vie liian kauan aikaa.

Vaikka mielenkiinnon kohteena ovat sähköpostin yksityiskäytön sovellutukset, edustaa sähköpostihuumori kyseistä sovellusaluetta riippumatta siitä, lähetetäänkö ja vastaanotetaanko niitä tuttavien kesken työ- vai kotisähköpostiosoitteesta. Yritystä kiinnostaa työssä käytettävän sähköpostin, tietokoneiden sekä tietoliikenneyhteyksien kustantajana sekä ylläpitäjän mihin niitä käytetään. Yritykset voivat jaotella heille tulevat viestit oikeaksi sähköpostiksi, ei-toivotuksi sähköpostiksi sekä roskapostiksi. Yrityksen viestintäpolitiikka säätele sitä, miten nämä kolme viestityyppiä jaotellaan. Yleensä oikeat sähköpostit tarkoittavat sähköpostin työkäyttöä sekä mahdollisesti arkista yhteydenpitoa tuttavien kanssa.(Mikkola 2005.) Yhtenä esimerkkinä KELA:n (Kansaneläkelaitoksen), viestintäpolitiikan mukaan jokaisesta yksityisestä, ei työkäyttöön tarkoitettu sähköpostiviestistä, on lähettäessä maksettava erillinen korvaus (Nissinen 2000). Viestintäpolitiikka voi määritellä esimerkiksi sähköpostihuumorin ei-toivotuksi sähköpostiksi, vaikka yksittäinen työntekijä on pyytänyt tuttaviltaan sähköpostihuumoria tai hyväksyy niiden vastaanottamisen työosoitteeseensa. Kotisähköpostiosoitteeseen lähettyjen viestien lukemista työaikana määritellevät osaltaan yrityksen internetin käyttö säännöt. Tällaisia rajoituksia ei ole omalla tietokoneella vapaa-aikana.

Työntekijän sähköpostiviestien sisältöä ei yritys voi oikeudellisesti mennä tutkimaan ja siten määrittelemään miten yksittäinen viesti luokitellaan. Sama ongelma on myös yrityksen virustorjunta- (ohjelma, jolla etsitään ja tuhoetaan tietokoneelta ja verkkoliikenteestä käyttöä haittaavia ohjelmia), sisällönsuodatus- (estetään pääsy internetsivuille, jotka ovat epäluotettavia tai laittomia sekä suodattavat sisällöltään ei-toivotuiksi määritellyt liitteiden sisällöt) sekä roskapostinsuodatusohjelmilla (suodatetaan ei-toivotut joukkoviestit). Mitä tiukemmaksi edellä mainitut sähköpostin suodattamisen säännöt asetetaan, sen kalliimpaa ja työteliäämpää se on sekä todennäköisyys aiheellisten viestienkin poiskarsiutumiseen kasvaa. Käytännössä sähköpostia voidaan suodattaa esimerkiksi lähettäjän sähköpostiosoitteen mukaan tai luomalla sisällönsuodatusohjelmalle säännöt, jonka perusteella viestejä karsitaan. Kyseinen sääntö voi kärjistetyimmillään pitää sisällään sanoja, joita

sähköpostihumorissa käytetään. Ohjelman löytäessä sellaisen viestistä tai liitteen sisällöstä, koko viesti suodatetaan pois. Ongelmana on, mitä sanoja käytetään vain sähköpostihumorissa, mutta ei työhön tai arkipäiväisiin tapahtumiin liittyvässä viestinnässä? Koska ohjelmat eivät ymmärrä mikä on huumoria (älykkään tietokoneen ja eräs sen puuttuvien ominaisuuksien ongelma, joka ei ratkennut vuonna 2000 eikä vielä sen jälkeenkään Alan Turingin (Turing 1950) vuoden 1950 ennustuksesta huolimatta (Hodges 2004; Niiranen 2003), niin mitkä sanat ja niiden yhdistelmät tekevät tekstistä humoristisen? Mikäli suodatetaan esimerkiksi tietäntyyppisiä liitetiedostoja, niin humorististen videopätkien ohella pois karsiutuvat kaikki samantyyppiset tiedosto-ominaisuudet omaavat työtehtäviinkin kuuluvat liitteet.

Ohjelmisto-ongelmien ohella yksityisyyden suoja työpaikalla määrittelee teknistä valvontaa. Tekninen valvonta (työtilojen kameravalvonta sekä sähköpostin valvontaoikeus) kuuluu yhteistoimintalaissa tarkoitetun yhteistoimintamenettelyn piiriin. Työantaja ei voi vaarantaa työntekijän yksityisluonteisen luottamuksellisten viestien salaisuutta sähköpostin ja tietoverkkojen käytössä (Työpaikan lait 2004,31). Yrityksen on demokraattisesti ongelmallista luoda yhdessä työntekijöidensä kanssa sähköpostin suodattamiseen liittyviä sääntöjä. Sekä työntekijät että yritys haluavat minimoida tietokonevirukset sekä roskapostin, mutta viestien sekä liitteiden suodattamiseen vaadittavien sääntöjen sopiminen yhdessä voi tuoda ristiriitoja. Ylivoimaisesti suurin ongelma on kuitenkin yrityksiin tuleva roskaposti, jota koko sähköpostiliikenteestä on Euroopassa noin 55 % ja Amerikassa noin 70 % (Mikkola 2005.)

3. Tutkimusongelma ja aineisto

Sähköpostihuumorin ollessa lähtökohtaisesti mielenkiintoni kohde, rajasin tutkimukseni koskemaan Roposen digitaalisen vuorovaikutuksen luokittelun ensimmäistä kehitystasoa eli kahden henkilön välistä tekstipohjaista vuorovaikutusta, siis sähköpostia (Roponen 1998,190–292). Huumorin käyttäminen eroaa myös sähköpostin (kehitystaso 1) ja erilaisten useampien henkilöiden välisten tekstipohjaisten keskustelutapojen välillä (kehitystasot 2 ja 3). Sähköpostihumorissa viestin sisältönä on yleensä ainoastaan vitsi tai kasku ilman muuta sisältöä (Aro 2003). Sähköpostitse viestin lähettäjä sekä vastaanottaja tuntevat toisensa, kun keskustelupalstoilla henkilöt voivat olla anonyymejä. Tekstipohjaisessa keskustelussa huumori on myös tilannesidonnaista liittyen juuri sillä hetkellä käynnissä olevaan keskusteluun.

Huumorista useamman henkilön välisestä tekstipohjaisesta vuorovaikutuksesta (kehitystaso 2) on olemassa tutkimusmateriaalia. Huumorin merkitys keskustelupalstoilla on, että sen avulla voi sekä lisätä mutta myös vähentää omaa viehätysvoimaansa. Huumorilla, joka kohdistuu muihin, on negatiivinen merkitys mutta itsean kohdistuva huumori lisää viehätysvoimaa. Keskustelupalstoilla ihmiset ovat yleensä toisilleen tuntemattomia. Kasvokkaisessa vuorovaikutuksissa toisiin kohdistuva huumori ei välttämättä vähennä viehätysvoimaa kuten keskustelupalstoilla. Kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa kuulija näkee puhujan ilmeet ja eleet, jolloin huumori on ainoastaan yksi puhujan ominaisuuksista. (Wallace 1999.147–148.) Wallacen ohella kyseisten kehitystasojen huumorin käyttöä on tutkinut muun muassa Nancy K. Baym (Baym 1995). Vahvasti kontekstiin sidotusta useamman henkilön välisestä tekstipohjaisesta vuorovaikutuksesta (kehitystaso 3) sähköpostihumorissa toteutuvat samat säännöt kuin sitä edeltävässä kehitystasossakin.

Huumori puheeseen perustuvassa vuorovaikutuksessa sekä esimerkiksi videoneuvottelussa (kehitystasot 4 ja 5) ovat ilmaisultaan rikkaampia eivätkä edusta samanlaisia ominaisuuksia kuin sähköposti. Kyseessä on huumorin käyttäminen puheeseen perustuvassa vuorovaikutuksessa, joka rajautuu näin ollen tutkimusaiheeni ulkopuolelle.

Haasion ja Rauhalan sähköpostin yksityiskäytön sovelluksista rajasin tutkittavakseni sähköpostin käyttämisen viihteellisessä tarkoituksessa (Haasio & Rauhala 2002, 45). Koska Aron artikkelin mukaan sähköpostihuumori lähetetään ainoastaan sukulaisille, tuttaville ja ystäville, rajautui sähköpostihumorin käyttäminen työtarkoituksessa pois (tämä tulee sille myös haastatteluaineistossani luvussa neljä). Aro käsitteli artikkelissaan myös sähköpostihumorin käyttöä sekä huumorin sisältöä (Aro 2003). Päätin rajata sähköpostihumorin sisällön tutkimukseni ulkopuolelle. Aihetta Aron ohella on käsitellyt jo stereotyyppisten mieskuvien osalta Hartikainen omassa tutkimuksessaan (Hartikainen 2004,55–80). Koska sähköpostihuumori pitää sisällään samoja elementtejä kuin edeltäväkin huumorin muodot (Aro 2003), on huumorin sisällöstä saatavilla tietoa muista huumoria koskevista tutkimuksista. Tutkimukseni aiheeksi muodostui Aron artikkelissaan mainitseman sähköpostihumorin käytön tutkiminen. Saadakseni kysymykseeni vastauksia, päätin toteuttaa sähköpostikyselyn. Halusin kysyä sähköpostihumorin käyttämisestä heiltä, jotka käyttävät yleensäkin sähköpostia sekä mahdollisesti vastaanottavat sekä edelleen lähettävät sähköpostihuumoria.

Aro oli tutkinut aihetta aineistonaan hänelle aiheen tutkimusta varten lähetetyt viestit. Päätin vaihtaa näkökulmaa, ja tutkia sähköpostihumorin vastaanottajien sekä myös niitä mahdollisesti lähettävien omia käsityksiä aiheesta. Samalla rajasin tutkimuskyselyni kysymykset siten, että kysyin mielipiteitä ”humoristiseksi tarkoitetuista viesteistä”, jolloin viestin sisällön humoristisuuden sekä huvittavuuden määritteli vastaaja itse. Ydinkysymykseksi muodostui miksi ja miten sähköpostihuumoria käytetään?

3.1 Tutkimusaineiston hankkiminen

Tutkimusongelmakseni muodostui sähköpostihumorin käyttäminen ja sen merkitykset niitä vastaanottavien sekä mahdollisesti edelleen lähettävien näkökulmasta. Päätin kerätä aineistoni sähköpostikyselyllä. Kysely oli puolistukturoitu eli temahaastattelu. Kysymykset olivat kaikille samat, mutta struktoidusta haastattelusta poiketen valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollut (Hirsjärvi & Hurme 2001,47–48). Menetelmänä puolistrukturoitu sähköpostikysely tarkoitti, että lähetin tutkimukseeni osallistuville sähköpostitse kysymykset, johon he saattoivat sähköpostin vastaustoiminnolla vastata viestin lähettäjälle eli minulle. Menetelmän hyötynä oli, että vastaaminen ei edellyttänyt vastaajilta sähköpostin käytön mahdollisuuden ohella muuta laitteistoa tai osaamista

(Mann & Stewart 2000,67). Myös kysymyksen lukemisen, vastaamisen ajankohdan sekä vastauksen pituuden voi vastaaja itse määrittellä.

Menetelmän vajavuutena oli, että vastauksista voi muodostua kuivia sekä mielenkiinnottomia. Myös tekniset ongelmat ovat mahdollisia etenkin silloin, kun vastauksia pyritään tekstinkäsittelyohjelmilla automaattisesti lajittelemaan sekä siirtämään suoraan tietokantaan. Myös erityyppiset dokumenttien rakenteet (html) sekä kyselyssä mahdollisesti käytettävät liitteet voivat tuottaa ongelmia. Viimeksi mainittujen ongelmien taustalla ovat käyttäjien erityyppiset ohjelmat sekä valmiudet käyttää esimerkiksi liitetiedostoja. Näiden ongelmien takia sähköpostikyselyt toimivat parhaiten ainoastaan tekstipohjaisissa sekä ilman liitetiedostoja suoritettavissa kyselyissä. (mt.67–70.)

Päätin käyttää kyselyssäni pelkästään tekstipohjaisia kysymyksiä, jotka kysymyksiin vastatessaan voi ainoastaan lähettää minulle takaisin. Lähetin kysymykset yksitellen kolme kertaa viikossa marras- ja joulukuussa 2004. Tällöin yksittäiseen kysymykseen vastaaminen oli tutkimukseen osallistuville nopeaa ja helppoa, ja saattoi toteutua heidän valitsemana ajankohtana.

En käyttänyt vastauksien lajittelussa automaattisia ohjelmia, vaan suoritin lajittelun manuaalisesti. Saadessani vastauksen, luin ja siirsin sen sähköpostiini kyseiselle kysymykselle avaamaani kansioon. Sen jälkeen siirsin ne kysymyksittäin tekstinkäsittelyohjelmaani omaan kansioon. Myöhemmin lajittelin kysymykset tekstinkäsittelyohjelmaani vastaajakohtaisesti siten, että kaikki kysymykset olivat numerojärjestyksessä kunkin vastaajan osalta vielä omassa kansiossaan.

Sähköpostikyselyä aloittaessani minun oli kiinnitettävä huomioita, miten aineisto tallennetaan. Tarkistettavaksi tulivat tietokoneeni tietoturvallisuus, sähköpostini virus- sekä suodatusohjelmat sekä aineiston varmuuskopiointi. Kysymykset lähetin tutkimukseen osallistuville piilokopioina, jolloin siihen osallistuvan nimi sekä sähköpostiosoite eivät näkyneet muille vastaajille. Tämä oli suotavaa tutkimuksen etiikan vuoksi, mutta myös siksi, että vastaajieni osoitteet eivät päätyisi mitään kautta roskapostittajien käyttöön. Koska en käyttänyt liitetiedostoja, minimoituvat samalla myös riskit haittaohjelmista.

Aluksi lähetin viestin tuttavilleni, missä kerroin tutkimuksestani ja kysyin heidän mielenkiintoaan osallistua siihen (liite1). Viestissä kerroin lähettäväni kaksi kertaa viikossa yhteensä kymmenen kysymystä, johon he voivat vastata parhaaksi katsomanaan ajankohtana (kymmenen kysymyksen jälkeen pyysin vastausta vielä aineistosta esille nousseille kahdelle lisäkysymykselleni). Mikäli he suostuisivat, niin ensimmäinen kysymys tulisi tämän viestini lähettämisen jälkeen viikon päästä. Samaan viestiin laitoin myös kysymyksen, että olisiko heillä tuttavilla, joilta voisin tiedustella mielenkiintoa osallistua tutkimukseeni. Sain tässä vaiheessa myöntäviä vastauksia sekä henkilöiden sähköpostiosoitteita, joilta voisin tiedustella heidän mielenkiintoaan osallistua tutkimukseen. Lähetin heille viestin, jossa mainitsin henkilön, jolta olin saanut hänen sähköpostiosoitteensa sekä tiedustelin mielenkiintoa osallistua tutkimukseeni. Osassa saamistani viesteissä oli lista nimiä, jotka olivat jo hyväksyneet kyselyyn osallistumisen. Heidän osaltaan lähetin heille vielä viestin, jossa varmistin heidän suostumuksensa. Saamistani henkilöluettelosta vain kaksi kieltäytyivät osallistumasta. Jo tässä vaiheessa valtaosa haastatteluun osallistuneista oli henkilöitä, joita en entuudestaan henkilökohtaisesti tuntenut.

Tässä vaiheessa näytti siltä, että vastaajista miehiä olisi huomattavasti enemmän kuin naisia. Lähetin muutamalle naistuttavalleni erillisen viestin, jossa kysyin tulisiko heillä mieleen naisystäviä, jotka voisivat osallistua. Sain heidän tuttaviansa sähköpostiosoitteita sekä viestejä suoraan heiltä, joille kysymykseni oli edelleen lähetetty ja jotka suostuivat osallistumaan. Lähetin kyselyni alussa 57 henkilölle, joista 55 vastasi myöntävästi. En tiedä, monelleko viestini oli edelleen lähetetty tuttavien toimesta tai monelta he olivat itse tutkimukseeni osallistumista kysyneet. Saamistani edelleen lähetetyistä viestistäni sekä minulle lähetetyistä osoitteista (kahta edellä mainittua lukuun ottamatta) kaikki hyväksyivät kyselyyni osallistumisen. Tässä vaiheessa tutkimukseeni osallistuvia oli yhteensä 93, joista 47 naisia ja 46 miehiä.

3.2 Taustatiedot

Vastaajien keski-ikä oli 34,5 vuotta. Naisvastaajien keski-ikä oli 32,5 vuotta ja miesten 36,5. Vastaajien koulutustaso vaihteli peruskoulusta ylempään korkeakoulututkintoon. Kyselyyn osallistuneet naiset vastaanottivat viikossa keskimäärin 10,5 humoristiseksi

tarkoitettua sähköpostiviestiä (vaihteluväli 0-35). Miehet vastaanottivat keskimäärin 14,5 edellä mainitun kaltaista viestiä viikossa (vaihteluväli 0-100). Sähköpostihuumoria liikkeihin kyselyyni vastanneiden kesken määrällisesti odotuksiani enemmän. Tutkimuskysymyksiini nähden edellä mainittuja tarkempien tietojen laskeminen oli tarpeetonta. Vastajaat eivät edustaneet tiettyä ryhmää, vaan he muodostivat näytteen yleensäkin sähköpostia sekä etenkin sähköpostihuumoria vastaanottavista henkilöistä

Lähtämääni kahteentoista kysymykseen en saanut aluksi kaikilta marras- joulukuussa vastausta. Lähetin puuttuvien kysymysten osalta kyselyt uudelleen keväällä 2005, jolloin sain vielä lisää vastauksia. Alkuperäisen ja uusintakysymyskierroksen jälkeen 93:sta kyselyyn osallistuneista kysymyksittäin vastauksia tuli analyysini keväällä 2005 aloittaessa kappalemääräisesti seuraavassa

Kysymys numero	Vastauksien määrä
1	83
2	90
3	90
4	93
5	91
6	92
7	91
8	90
9	89
10	88
11	93
12	90
Kysymys taustatiedoista	87

Taulukko 1. Vastauksien määrä kysymyksittäin

4. Teoreettiset menetelmät

Aro oli maininnut artikkelissa sähköpostihuumorin edustavan faattista funktiota (Aro 2003). Faattinen funktio edustaa semiootikko Roman Jakobsonin viestintäteorian yhtä viestinnän funktiota. Tuntui, että ”eihän tämä teorian löytäminen voi olla näin helppoa”, joten vaikeutin sitä omaehtoisesti lisää etsimällä vielä muita mahdollisesti sovellettavia teorioita. Löysin ”teoriaviidakosta” Jakobsonin teorioiden ohella tutkittavakseni meemiteoriat, Bahtinin ja Volosinovin viestintämallin, Shannonin viestintämallin sekä Homansin sosiaalisen vaihdon teorian. Meemiteorioita lukuun ottamatta jokaisella löytämälläni teorialla oli oma näkökulmansa annettavana sähköpostihuumorin käyttämiseen. Meemi on Richard Dawkinsin mukaan matkimisen ja kulttuurin välittymisen yksikkö. Meemi tarkoittaa mielen sisältöä, joka leviää ja lisääntyy ihmisten vuorovaikutuksessa (Dawkins 1993, 207–219). Kyseisestä teoriasta en kuitenkaan onnistunut löytämään näkökulmaa siihen, miten ja miksi ihmiset käyttävät tarkoituksellisesti sähköpostihuumoria.

Teoriavalinnan ohella päänvaivaa tuotti myös aineiston laajuus ja vastauksien moninaisuus. Jotta aineistoon saisi otteen, oli ensin pohdittava miten sitä käsittelee. Minun oli ensin suoritettava sisällönanalyysi, jonka avulla pystyisin systemaattisesti analysoimaan ja kuvaamaan tutkimusaineistoani. Tarkoitukseni oli etsiä mitä aineistostani on löydettävissä ja pohtia sen jälkeen minkä teorioiden avulla niitä voisi selittää (mikäli lähtökohtani olisi ollut jokin teoria, olisi lähestymistapani ollut teorialähtöinen eli deduktiivinen). Lähtökohtani oli aineistolähtöinen eli induktiivinen sisällönanalyysi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–110).

Sisällönanalyysin menetelmävaihtoehtona nousi esille teemoittelu. Kyseinen menetelmä tuntui siihen perehtymisen jälkeen itsestään selvältä. Teemoittelu onkin jäänyt yksinkertaisuudessaan ja itsestäänselvytyksessään hyvin vähälle huomiolle. (Ely ym. 1997, 160.) Teemoittelua tehdessäni tuntui, että yksikään teoria itsessään ei riittäisi saamaan aineistosta kaikkea mahdollisuuksia esille. Oli todettava, että yksittäisenä teoriana ensimmäisenä löytämäni Semiotiikka ja Jakobsonin viestintäteoria auttoi eniten selvittämään tutkimusongelmaani. Päätin käyttää sitä luvussa kuusi tutkimukseni pääteorianä. Koska muutama aineistosta esiin noussut aihe ei selittynyt Jakobsonin

mallin avulla, oli pohdittava miten niiden suhteen menettelin. Koska aiheet olivat tutkimusongelmani ratkaisun osalta merkittäviä, päätin käyttää useampaa teoriaa. Jakobsonin ohella käyttäisin Bahtinia ja Volosinovia, Shannonia sekä Homansia tuomassa Jakobsonin teorian analyysiin sekä aineistoon lisää näkökulmia. Kuvailen teoriavalintojani sekä niiden valinnan syitä vielä lisää jokaisen teoreettisen luvun (kuusi ja seitsemän) alussa.

Etenen tutkimuksessani seuraavaksi aineiston pariin, joiden sisältöä analysoin ensiksi sisällönanalyysin sekä teemoittelun avulla. Sen jälkeen käsittelen aineistosta esiin nousseita teemoja luvussa kuusi Jakobsonin viestintäteorian avulla. Tämän jälkeen tutkin aineistoa sekä Jakobsonin teorian avulla tekemiäni analyyseni Bahtinin ja Volosinovin sekä Shannonin teorioiden avulla. Luvussa seitsemän analysoin aineistoa Homansin teorioiden avulla. Tyypittelen sähköpostihuumorin käytön Homansin vaihtoteorian näkökulmasta, ja etenen lopuksi luvussa kahdeksan analyysini johtopäätöksiin.

5. Sähköpostihumorin käyttäminen

Käsittelen seuraavaksi kysymyksiin saamiani haastateltavien vastauksia. Kysymyksien otsikoiden jälkeen on kysymys siinä muodossa, kuin ne haastateltaville olen lähettänyt. Kysymykset ovat lähetysjärjestyksessä, joten alaotsikoissa olevat numerot (5.1) tarkoittavat myös kysymyksien numeroita (1). Tuon esille vastaustyyppien yleispiirteet sekä millaisia poikkeavia näkemyksiä ne toivat esille. Käytän aineiston analyysissäni menetelmänä sisällönanalyysiä sekä teemoittelua. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia näkökulmia, ja vertailla niiden esiintymistä sekä ilmenemistä aineistosta. Olen käyttänyt tutkimusaineistosta valikoituja sitaatteja kuvaamassa eri kysymyksien vastauksista esiin nousseita teemoja. (Eskola & Suoranta 1998, 175.)

5.1 Tekstimuotoisen sähköpostihumorin vastaanotto

”Olet saanut sähköpostiisi TEKSTImuodossa vitsin tai muun humoristiseksi tarkoitettun viestin. Keneltä se on tullut, miten siihen suhtaudut ja mitä viestille teet?”

Humoristiseksi tarkoitettu viesti on tullut yleensä puolisolta, ystävältä, entiseltä tai tämänhetkiselältä työkaverilta. Viesti on hyvin harvoin tullut esimieheltä, omilta vanhemmilta ja ei juuri koskaan työtehtävästä riippuen alaisilta, asiakkailta tai potilailta. Viestiin suhtaudutaan pääsääntöisesti positiivisesti. Viestien lukemista määrittelee viestin sisältö:

”Jos se on semmoinen esim. lasten suusta -juttu, tosi pitkä, mitä pitäisi vierittää alaspäin, niin silmäilen sitä vähän, ja ehkä luen heti kokonaan, tai jätän odottamaan sellaista aikaa, kun tarvin jotain tekemistä, ja luen sen sitten, tai jos se näyttää tylsältä, niin nakkaan samantien roskikseen. Mutta tosiaan kaikki tarpeeksi lyhyet luen heti. No, jos olen saanut saman viestin jo aiemmin joltain muulta, luen pari riviä ja nakkaan roskeen.”

Saman viestin saaminen yhä uudelleen voi herättää myös negatiivisia tunteita:

”Kun kymmenennen kerran avaat meiliä ja huomaat että kappas,

” taas tämä sama juttu, niin jostain syystä viesti ei enää jaksaa huvittaa ”

Valtaosa vastaajista lähettää osan saamistaan viesteistä eteenpäin. Viestin mahdollista edelleen lähettämistä määrittelee viestin huvittavuus sekä kenelle tuttavista viesti voisi olla huvittava tai loukkaava:

”parhaat lähetän eteenpäin (jutunluonteesta riippuen vähän kelle)”

Viestin harkitsemattomassa ryhmälähetyksessä on omat riskinsä:

”En milloinkaan lähetä vitsiä monelle henkilölle kerrallaan, olen kerran vahingossa loukannut ryhmälähetyksellä yhtä ihmistä, en huomannut vitsin tuskallista yhteyttä kun lähetin monelle. e-mail on niin nopea tapa munata itsensä”

Sähköpostihuumorin lähettäminen edellyttää tasavertaista ja vapaaehtoista vuorovaikutussuhdetta. Tämän piiriin eivät kuulu vanhemmat, esimiehet, alaiset, asiakkaat eivätkä potilaat. Saman viestin vastaanottaminen useilta henkilöiltä koetaan ongelmalliseksi. Viestin tunnistaminen tutuksi saa aikaan sen tuhoamisen lukematta sitä uudelleen. Sähköpostihuumori on joko kertakäyttöistä (joka luetaan ja tuhotaan) tai sitten sitä hyödynnetään lähettämällä se eteenpäin tai tallentamalla myöhempää käyttö varten. Viestin vastaanottaminen eri lähettäjäiltä useampaan kertaan saa jossakin vaiheessa vastaanottajan närkästymään. Myös pitkät viestit voivat jäädä lukematta tai ne luetaan paremmalla ajalla. Sähköpostin lähettäminen ryhmälähetyksenä tuo oman riskinsä siitä, että kyseinen viesti ei sovi kaikille vastaanottajille. Suuremmasta vastaanottajien määrässä yksilöt ja heidän piirteensä voivat unohtua. Mikäli viesti lähetetään eteenpäin, pohditaan kuka sen kokisi huvittavana.

Sähköpostihumoriksi mielletään ensimmäisenä sähköpostitse lähetettävät tekstimuotoiset vitsit. Vitsiä voidaan määritellä huumoriksi, joka pysyy huvittavana vaikka se supistetaan kirjoitukseksi (Walker & Goodson 1997,212). Sähköpostihuumori pitää sisällään tekstien ohella myös liitetiedostoja, joissa on kuvia, videota tai power point esityksiä (yhä enemmän myös linkkejä edellä mainittuja sisällään pitävillä sivuille).

5.2 Sähköpostihumorin vastaanotto liitteenä

Olet saanut sähköpostiisi humoristiseksi tarkoitettun KUVAN, POWERPOINT ESITYKSEN tai VIDEON viestinä tai liitetiedostona. Keneltä se on tullut, miten siihen suhtaudut ja mitä viestille teet?"

Valtaosa vastaajista suhtautui samalla tavalla sekä humoristisiin tekstimuodossa että myös liitteinä tulleisiin viesteihin. Vastaajien mielipiteistä erottautui kuitenkin liitteitä tekstimuotoisina mielenkiintoisempina pitäviä sekä liitteitä varovia mielipiteitä. Liitteitä tekstimuotoista mielenkiintoisempina edustivat esimerkkeinä seuraavat näkemykset:

"Jotenkin vaan jos tulee joku hauska kuva, niin niitä tulee kenties vähän enemmän laitettua eteenpäin"

"Nämä ovat useimmiten vielä hausempia kuin pelkät tekstimuodossa tulleet"

Liitetiedostoihin suhtauduttiin myös varauksellisesti. Liitetiedostot voivat jäädä avaamatta viruspelkojen vuoksi:

"Kaikkien rankimpien virushyökkäyskausien aikana en avaa yhtäkään liitetiedollista huumoriviestiä, vaan deletoin ne kaikki suoraan lukematta. Näin käy 2-4 kertaa vuodessa"

Liitetiedostojen käyttöä voi rajoittaa myös liitteiden avaamisen ajallinen kesto, tietoliikenneyhteyksien hitaus sekä sähköpostin koko:

"Näissä ongelmana on, että niiden aukaiseminen vie kirotn pitkän aikaa"

"Meillä on modeemiyhteys ja viestin tulo kestää..."

"Muutaman kerran on käynyt niin, et tää mun postilaatikon koko on estänyt isompien tiedostojen vastaanoton"

Lähetäjällä on liitetiedostoissa suurempi merkitys kuin tekstimuotoisissa viesteissä:

"Tarkistan ensin lähettäjän...ja avaan koska lähettäjä luotettava (eli ei virusuhkaa)."

"Avaan yleensä viestikentän, jos lähettäjä on tuttu ja vilkaisen millainen liitetiedosto on kyseessä. Jos pelkkä kuva, katson sen ilman muuta -kuva kun vielä yleensä näkyy viestikentässä"

Suhtautuminen liitetiedostoihin poikkeaa hiukan tekstimuotoisesta sähköpostihuumorista. Tekniset ongelmat tulevat esille viruspelkoina, sähköpostilaatikon kokona, ohjelmien yhteensopimattomuutena sekä tiedoston lataamisen hitautena. Kyseinen liite voi edellyttää myös mahdollisuutta videon tai PowerPoint esityksen ohella kuunnella viestissä olevaa ääntä. Mikäli teknisiä rajoitteita ei ole, niin kuvat, PowerPoint-esitykset sekä videot koetaan pääasiassa tekstejä mielenkiintoisemmiksi. Mikäli kuvat näkee viestin tekstikentässä, se nopeuttaa niiden katsomista. Todennäköisesti kuvissa huumori on helpommin ja nopeammin koettavissa kuin lukemalla tekstimuotoinen viesti.

Lähettäjän persoona nousee tekstimuotoisiin viesteihin verrattuna poikkeavalla tavalla esille. Tutulta lähettäjältä saadut liitteet koetaan turvallisemmiksi avata. Samanlaiseen ohjeen antaa myös Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus: ”älä koskaan avaa tuntemattomasta lähteestä tullutta liitetiedostoa” (Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus 2004; Viestintävirasto 2002). Tuntemattomilta ja ilman loogista asiayhteyttä lähettäneiltä henkilöiltä tai yrityksiltä vastaanotetut viestit pitävät todennäköisemmin sisällään viruksia sekä muita haittaohjelmia.

Kriittistä näkökulmaa liitteisiin edustaa näkemys siitä, että aktiivisempien virushyökkäyskausien aikana ei avaa liitetiedostoja. Vaikka lähettäjä olisikin tuttu, niin liitettä ei välttämättä avata. Tämä perustuu viiveeseen viruksen leviämisen ja sen löytämisen välillä sekä missä vaiheessa virustorjuntaohjelmat kyetään päivittämään tunnistamaan kyseisen viruksen. Tämä viive viruksen liikkeelle lähdöstä sen torjumiseen voi olla pisimmillään useita päiviä. Kriittisesti ajateltuna tiedosto tulee tuhota tai avata vasta useiden päivien kuluttua, kun virusohjelmat ovat päivittyneet. Tämä edellyttää myös, että käyttäjä huolehtii ohjelmistojensa ajanmukaisesta päivityksestä. Yksinkertaisin tapa saada viruksista sekä tietoturvallisuuteen liittyvistä ongelmista tietoa yritys- sekä kotikäyttäjälle on viestintävirasto, jonka uutiskirjeen voi ilmaiseksi tilata omaan sähköpostiosoitteeseensa (www.ficora.fi).

5.3 Kenelle sähköpostihuumoria ei lähetetä

Kenelle niistä, joiden kanssa olet ajoittain tai säännöllisesti sähköpostitse yhteydessä (liittyen vapaa-aikaan, työhön, opiskeluun yms.), ET edelleen lähetä tekstimuodossa, kuvana, power pointesityksenä tai videona sinulle tullutta humoristiseksi tarkoitettua viestiä?"

Tämä kysymyksen avulla pyrin selvittämään sähköpostihumorin käytön rajoja. Syyt viestien edelleenlähettämättömyydelle voi jakaa vastavuoroisuudesta, persoonasta, perhesuhteista sekä työstä johtuviin tekijöihin. Vastavuoroisuutta edustavia syitä olivat:

"Niille jotka eivät lähetä itsekään mitään sellaista postia."

"mitä harvempi yhteydenpito, sen pienempi todennäköisyys että lähettäisin huumori viestin kyseiselle henkilölle."

"vastaanottaja ei halua niitä koti- tai työosoitteeseensa kiireistä, postilaatikon täyttymisestä, mahdollisista viruksista yms. johtuen"

Persoonaan liittyviä syitä olivat:

"ihmisille jotka tiedän tosikoiksi"

"Nättinokkaisimmille kavereilleni"

"Ainoastaan niille en edelleen lähetä, joiden en usko haluavan /ymmärtävän kyseistä vitsiä joko sen sisällön tai tekstinpituuden/tiedoston koon puolesta."

Myös perhesuhteet vaikuttavat viestein edelleenlähettämiseen:

" Elikkä äitille, isälle ei tule lähetettyä"

Työstä johtuvia syitä sille, että viestejä ei edelleen lähetetä, olivat:

"Muutamalle työkaverille ja puheenjohtajoinani hyväntekeväisyysyhdistyksen osallisille eli hallitukselle ja kesätyöntekijöille"

"ammattilliset"/ asioiden hoitoon liittyvät kontaktit"

"en lähetä asiakkaille... pomolle ei tule lähetettyä"

"Nille hlöille, joihin haluan pitää virallisen etäiset välit"

Lähtämistä voi säädellä myös oletus siitä, että viestejä ei haluta vastaanottaa työsähköpostiosoitteisiin:

”Edelleenlähetän vain ystävilleni, joilla on yksityinen mailiosoite - en siis työosoitteisiin”.

Vastauksista nousee uudelleen esille viestinnän tasavertaisuus sekä vapaaehtoisuus. William Beenanin mukaan ”huumori, kuten kaikki puheteot, edellyttää tasa-arvoista yhteistyötä esittäjän ja kuulijan kesken” (Beeman 2000). Vapaaehtoisuus ”liittyy siihen tunnettuun tosiasiaan, että jos jutuillesi työpaikalla aina nauretaan, olet joko hauska tai esimiesasemassa”(Paavola 2003). Näiden ohella esille nousee myös vastavuoroisuus. Tasavertaisuus tulee esille siinä, että viestejä ei lähetetä vanhemmille, esimiehille, alaisille, asiakkaille tai henkilöille, joiden kanssa ollaan ammatillisesti tai virallisesti yhteydessä. Viestin lähettäjällä sekä vastaanottajalla on oltava lähtökohtanaan suhde, mitä pidetään yllä vapaaehtoisesti. Tasavertaisuutta hankaloittaa keskenään toisistaan eroavat roolit. Vapaaehtoisuuden osalta viestien lähettämättä jättäminen voi myös tarkoittaa, että henkilö haluaa pitää vuorovaikutuksen virallisena. Viestejä lähetetään niille, joiden uskotaan ymmärtävän huumoria, jotka lähettävät viestejä itsekin ja jotka sallivat sähköpostihumorin vastaanottamisen. Viestien lähettäminen sekä yhteydenpito koetaan vastavuoroiseksi. Mikäli vastaanottajan käsitystä sähköpostihumorista ei varmasti tiedetä, niin lähettämisen kynnyistä alentaa, jos vastaanottajalla on siviilisähköpostiosoite.

Mikäli hierarkiat ja roolit ovat vuorovaikutuksessa ensisijaisena, on huumorin kokeminen tasa-vertaisesti ongelmallista. Mikäli suhde näiden osalta on kahden henkilön tai ryhmän välillä epäsymmetrinen, voi huumorilla olla merkityksenä osoittaa kontrollin rajojen sijainti. Mikäli valtaero on suuri, huumori osapuolten välillä on minimaalista. Sorto, valta ja hierarkiat ovat hedelmällinen lähtökohta huumorille, mutta se toteutuu silloin ainoastaan oman alakulttuurin keskuudessa. Kenties sähköpostihuumori on ”sorrosta kärsivien” työntekijöiden avaintekijä työssä jaksamiseen. (Walerk & Goodson 1977, 212–215.)

Lapset ja vanhemmat eivät lähetä tosillensa humoristisia viestejä sähköpostitse. Tämä seikka tuli vastauksissa hyvin yleisesti esille. Syitä tähän ei tullut tutkittavilta esille. Yhtenä näkökulmana aiheeseen voi pohtia sukupolvien välistä kuilua sekä

yhteenkuuluvuutta. Vanhempien perinteiset normit ja niiden ihanteet voivat joutua ristiriitaan suhteessa nuorempien tosiasialliseen elämäntilanteeseen. Tämä saa aikaan sukupolvien välisen kuilun (Sulkunen 1999,57). Sukupolvien välinen kuilu aiheuttaa sen, että käsitys arvoista ja sen mukana huumorista ja sen kohteista voivat poiketa eri ikäryhmillä. Bahtinilaisittain nuorten arvot ja huumori voidaan kokea varttuneempien toimesta epäsopivina tai jopa karnevalistisina. Toisena näkökulmana aiheeseen voisi olla sukupolvien välisen viestinnän erityispiirteiden huomioiminen. Sukupolvien välisen yhteenkuuluvuuden teorian mukaan sekä vanhemmat että lapset pyrkivät tavoittelemaan suhteessa toisiinsa tasapainoa itsenäisyyden sekä yhteenkuulumisen välillä (Williams & Nussbaum 2001, 152–154). Viestinnässä merkittävimmäksi nousee esille jokin muu kuin sähköpostihuumori. Huumori voi olla merkitys kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, mutta ei sähköpostissa.

5.4 Sähköpostihumorin hyödyntäminen

”Miten muuten kuin mahdollisesti edelleen lähettämällä hyödynnät sähköpostitse saamiasi vitsejä, humoristisia kertomuksia ja kuvia?”

Kysymykseni tarkoituksena oli selvittää, onko sähköpostihumorilla muutakin käyttöä kuin lukea ja mahdollisesti lähettää ne edelleen. Hiukan yli puolet vastanneista löysi edellä mainittujen toimenpiteiden ohella sähköpostihumorille muutakin käyttöä. Esimerkkeinä sähköpostihumorin käyttämisestä suullisena huumorina vuorovaikutustilanteissa:

”Käytän palaverissa ”kevennyksenä”

”Vitsit ja tarinat tulee kerrottua tutuille ja kavereille.”

”Meillä on töissä ”päivän vitsi- kerho” johon tarvitsee olla joka päivä joku hyvä juttu”

”käytän aina silloin tällöin saamiani vitsejä tai humoristisia kertomuksia alustuksena oppitunnin aiheeseen tai työyhteisössä muuten. Esimerkiksi muuten aran tai vaikean asian lähestyminen alustamalla sopivalla humoristisella kertomuksella edesauttaa asian esiinnostamista, sieten, että kukaan ei koe tilannetta niin ahdistavaksi. Siis lyhyesti vapauttamaan tilannetta.”

”Voin jopa käyttää niitä työssäni hyödykseni (copywriter mainostuimistossa). Todella hyviä juttuja saatan tietoisesti (niin kuin muitakin mielihyvakeskusta stimuloivia juttuja = endorfiini) palauttaa mieleeni epämukavalla hetkellä, esim. ennen julkista esiintymistä””

”Joskus tulee käytettyä kyseisiä vitsejä live -tilanteessa joko sellaisenaan tai metaforan muodossa jonkin asian suhteen”

”Olen käyttänyt kuvia/tekstejä "motivointina" tai kevennyksenä pitämieni luentojen/koulutustilaisuuksien alussa ja/tai lopussa”

Sähköpostihuumoria voidaan käyttää posti- ja onnittelukorttien aiheena:

Kuvia sen sijaan saatan tulostaa ja käyttää myöhemmin, esimerkiksi tekemällä niistä "posti-/onnittelukortteja

Saatuja viestejä voidaan hyödyntää myös kirjallisissa sekä sähköisissä julkaisuissa:

”Ammattialamme sekä työpaikkamme julkaisuissa”

Esimerkkinä kopiokonehuumorin kaltainen sähköpostihuumorin hyödyntäminen:

”tulostamalla esille ja joitain laittamalla työmaan esim seinälle”

Sähköpostihuumori liittyy myös WC:n seinäkirjoituksiin:

” Töissä ollessa olen printannut joitakin ja laittanut vessan seinään”

Sähköpostihuumoria voidaan käyttää hyväksi myös juhlissa sekä karnevaalinomaisissa tapahtumissa:

”Joitain vitsejä kertonut ääneen esim. illanistujaisissa. Joitain "sanaleikkejä" käyttänyt esim. juhannusjuhlissa viihdykkeenä, ns. pelinä”

”Pikkujouluissa vanhan sketsisarja Ilkamien tyyliin”

Sähköpostihumorin käyttämisestä tietotekniikan mahdollistamilla tavoilla esimerkkeinä ovat:

”Tallennan kuvat/viestit ja viihdytän niillä itseäni tai lähetän niitä myöhemmin eteenpäin.”

”Laitan taustakuvaksi tai näytönsäästäjäksi”

”Parhaita juttuja olen laittanut kotisivuilleni.”

”kopioin osuvia vitsejä joillekin keskustelupalstoille”

”sähköpostin allekirjoituksiksi”

Sähköpostihuumorilla voidaan aloittaa myös päivä:

”Aamulla kun avaan koneen, niin toivoo että siellä olisi vitsiviesti päivän aloitukseksi”

Toin aikaisemmin sähköpostihumorin historia kappaleessa esille sähköpostihumorin kehityshistoriaa. Kehityshistorian edeltävinä muotoina olivat suullinen huumori, kirjoitetut tekstit, postikortit sekä kopiokonehumori. Kaikki edellä mainitut löytyvät vastauksista, joissa tutkimukseeni osallistuvat kertovat miten he hyödyntävät sähköpostia niiden mahdollisesti edelleen lähettämisen ohella. Näiden ohella esille nousi myös yhteys WC:n seinäkirjoituksiin. WC:n seinäkirjoitukset pitävät sisällään muun muassa huumoria sekä elämänviisauksia (Jokinen 204,1989), jotka sisältyvät myös sähköpostihumoriin.

Sähköpostihumorin tallentamista hyötykäyttöön vähentää jossain määrin se, että eri sivustoilta vitsejä on saatavissa tilanteen mukaan. Kyseiset vitsit löytyvät esimerkiksi aihealueittain, mutta siitä huolimatta niiden joukosta voi olla vaikeaa löytää omaan tarkoitukseen sopivaa. Vitsejä on selattava, jotta sieltä löytyisi omaan käyttötarkoitukseen sopiva. Sellaisen löytyessä se on kuitenkin helppo kopioida ja liittää omaan käyttöön (Laineste 2004). Toinen hyötykäyttöä vähentävä tekijä on, että sähköpostihuumoria ei välttämättä mielletä huumoriksi, jolla olisi merkitystä viestin lukemisen jälkeenkin. Sähköpostihuumoria voidaan pitkää kertakäyttöisenä ja unohtaa sen mahdollinen siirtovaikutus muihin vuorovaikutustilanteisiin, Myös se, että sähköpostissa humorististen viestien lähettäminen ei edellytä välitöntä vastavuoroisuutta, vähentää viestien tallentamisen tarvetta. Niitä ei tarvita vaihdon välineeksi lähetettäväksi tuttavalle, jolta on ensin itse saanut viestin (toisin kuin matkapuhelimien tekstiviesteissä). Luonnollista on myös, että persoona, työ tai harrastukset voivat rajata (tai edesauttaa) huumorin käytön tarvetta. Eräs vaihtoehto on myös se, että sähköpostinkäyttämisen tekninen osaaminen on vähäistä.

Sähköpostihuumori voidaan kokea myös aamulla koneen avatessaan päivän avauksena. Tätä sähköpostihumorin funktiota sivuaa Positiivarien (www.positiivarit.fi) toteuttama Ajatusten aamiainen. Se tarjoaa maksuttomasti arkipäivittäinen viestin, joka pitää sisällään nimensä mukaisesti positiivisia asioita kuten elämänviisauksia, arkielämän sattumia ja onnistumisia, aforismeja sekä huumoria. Henkilökohtaisen sähköpostin ohella yksi palvelun käyttömuoto on, että yritys tilaa ajatusten aamiaisen oman sisäverkkonsa käyttöön, mistä työntekijät voivat käytä lukemassa sen. Kyseistä palvelua hyödyntää 31.5.2006 72.112 suomalaista tai suomenkielistä yritystä tai henkilöä ympäri maailmaa (Töytäri 2006).

Huumorista voidaan erottaa standardihuumori sekä spontaani, tilanteisiin kohdistuva huumori. Sähköpostihuumori (mikäli se ei viittaa ajankohtaiseen tapahtumaan tai yksityiskohtaan) edustaa standardihuumoria, jossa lähettämisen kohteena ovat lyhyet tilanteesta riippumattomat humoristiset viestit (esimerkiksi vitsit). Spontaania huumoria ovat tilanteet, joissa huumori syntyy keskustelutilanteessa (Mulkay 1988, 57; Haakana 1995, 361–362). Sähköpostihumorin voidaan käyttää hyväksi tilannehumorissa silloin, kun siellä esiin tulleita humoristisia tekstejä käytetään keskustelutilanteessa (esimerkiksi metaforina) tai liitetään alkuperin sähköpostissa tullutta huumoria arjen tilanteisiin.

Sähköpostihuumoria voidaan käyttää perinteisen vitsienkerronnan lähteenä. Silloin esille nousevat milloin vitsin kertominen ajoitetaan ja etenkin miten se esitetään. Esille nousee herkkyyys ymmärtää tilanteiden luonnetta sekä mikä kyseisessä tilanteessa olisi huvittavaa. Tilanteissa, missä roolit vaativat läheistä kontaktia, mutta missä henkilöt haluavat säilyttää yksityisyytensä, vitsit tarjoavat soveliaan muodon vuorovaikutukseen (esimerkiksi opettaminen, neuvottelut). Vitsejä käytetään vieraiden kesken, jotka haluavatkin jäädä etäisiksi toisilleen. Vitsejä ja naurua voidaan käyttää lieventämään sosiaalista kaksijakoisuutta. Nauraminen tuo esille tuntemattomien ihmisten keskinäisen hyväksynnän sekä lähentää ihmisiä toisiinsa luoden rentouttavan ilmapiirin. Naurulla kasvokkaisessa tilanteessa (ja myös sähköpostitse huumorin yhdessä kokien) on ryhmäkoheesiota parantava vaikutus (Walker & Goodson 1997, 212–215.)

Sähköpostihuumoria voi olla ongelmallista kontekstualisoida eli tilanteistaa. Huumorin kontekstina toimivat aina sosiaaliset suhteet (esimerkiksi sukupuoli, kulttuuri, ajankohta, ammatti tai yhteinen historia). Tämä tuo esille sen, että huumori on aina jossain määrin

kontekstuaalista ja sosiaalista. Mikäli kontekstuaalisuutta haluaa lisätä, niin yksi sähköpostihuumorin käyttömahdollisuus onkin liittää saamansa viestit johonkin asiayhteyteen eli kontekstiin. Huumorin kontekstualisoiminen ”mahdollistaakin sen, että melkein mitä tahansa voidaan tarjota vitsinä” (Haakana 1995,375). Sähköpostihuumoria voidaan käyttää oikeassa ajankohdassa (liittyen lähettäjän tai vastaanottajan tilanteeseen) tai muuttaa se johonkin muuhun muotoon tai ajankohtaan (edellä mainittujen vastausten sovellusesimerkkien mukaisesti). Näihin näkökulmiin palaan uudelleen kysymyksessä kahdeksan.

Laskin kyselyssäni montako sähköpostihumoriksi tulkittavaa viestiä miehet sekä naiset keskimäärin saivat. Keskimäärin miehet vastaanottivat hiukan enemmän sähköpostihuumoria, mutta naiset hyödynsivät edelleen lähettämisen ohella niitä monipuolisemmin. Jaoteltuani kysymykset vastaajien työtehtävien mukaan huomasin, että koulutustasolla ei ollut merkitystä sähköpostihumorin lähettämiseen, vastaanottamiseen tai sen edelleen hyödyntämiseen.

5.5 Sähköpostihumorin kommentointi

”Lähetätkö vastaanottamasi humoristisen sähköpostin lähettäjälle kommentteja saamastasi viestistä? Mikä saamassasi viestissä mahdollisesti saa sinut kommentoimaan sitä lähettäjälle ja miten hänelle vastaat?”

Saatuun viestiin ei yleensä vastata. Vastaamista todennäköistää viestin osuvuus sekä onko se lähetetty ryhmäpostina tai henkilökohtaisesti:

”Mikäli viesti tulee ystävältäni vain minulle, kommentoin vitsiä sähköpostivastauksella. Joskus kysyn samalla muita kuulumisia. Mikäli olen yksi laajahkolta jakelulistalta, hymyilen itsekseni, mutta en välttämättä lähetä vastausviestiä. Potilaan lähettämiin vitseihin en vastaa.”

”Listoille en vastaa, vain yksityisesti tulleeisiin kavereilta saatuihin viesteihin”

”sellaisille tulee kommentoitua jotka tekevät sitä itekin”

Ryhmäviesteissä voidaan vastaukset laittaa kaikille, jotka viestin ovat saaneet:

”Mikäli kyseessä ryhmäviesti, lähetän vastauksen koko ryhmälle”

Sähköpostihuumoriin vastaaminen voi tuntua myös sopimattomalta:

”Jotenkin tuntuu, ettei nettietikettiin kuulu turha kommentoiminen”

Oheisessa vastauksessa tiivistyy miten saatuun viestiin voidaan vastata:

”saatan laittaa lähettäjälle "naurahduksia”

”Esimerkki: "Pläjäys" perustuu heittoon henkilöistä, jotka sammuvat pikkujouluissa outoihin paikkoihin. Vastaan esimerkiksi, että "niin. Noitahan on. Itse pääsin kyllä kotiin. Oli liukas keli ja vaimo veti minut kotiin alaraajasta raahaten. Pitänee ostaa uusi takki hetimiten.”

Tyypillisintä oli, että viesteihin ei vastata toisella humoristisella viestillä tai henkilökohtaisella kommentilla. Mikäli viesteihin vastataan, niin sen toteuttamiseen ei löytynyt yhteneväistä käytäntöä. Kyselyni taustatiedoissa kysyin kuinka monta viestiä vastaajat keskimäärin viikossa saivat. Sähköpostihumorin viikoittaiset saapumismäärätkään eivät olleet juuri suhteessa siihen, kommentoidaanko viestejä vai ei. Yleisenä näkökulmana oli, että kynnys pelkkään huumoriviestin vastaamisen on korkea.

Kommentointiin vaikutti viestissä olevan huumorin osuvuus, ajankohtaisuus sekä henkilökohtaisuus. Ryhmäviesteiksi tulkittuihin viesteihin ei yleensä vastata. Poikkeuksena siihen ovat ryhmät, joissa ihmiset tuntevat toisensa. Myös vastavuoroisuus viestien kommentoinnissa tuli esille. Viesteihin vastataan todennäköisemmin, jos lähettäjällä tekee sitä myös.

Kommenttina viestiin voi olla toteamus huumorin aiheuttamasta reaktiosta tai ilmoitus, millaisen näkökulman vastaanottaja on ottanut suhteessa viestiin. Vastauksessa voi tulla esille myös viestiin liittyvä tapahtuma tai kokemus. Yksi vastaustapa oli kysyä arkisia kuulumisia, jolloin sähköpostihumorin avulla siirrytään kohti vuorovaikutteista viestien vaihtoa. Kun kuulumisten vaihdosta on mahdollisesti kulunut aikaa, niin viestit pitävät sisällään arjen koko kirjon ongelmista onnistumisiin. Yksi sähköpostihumorin näkökulma onkin sen käyttäminen viestien vaihtamisen aloittamisessa.

5.6 Sähköpostihuumorin sisällön muuttaminen

”Edelleen lähettäessäsi sähköpostitse humoristiseksi tarkoitettua kuva- tai tekstimuotoista viestiä, muutatko viestin sisältöä? Liitätkö mukaan vastaanottajalle tarkoitettua henkilökohtaista viestiä?”

Kysymyksenäni tarkoituksena oli selvittää, miten sähköpostihuumoria teknisesti käsitellään. Yleensä viesteistä poistetaan henkilökohtaiset, merkityksettömät sekä aikaisempaa viestiketjua kuvaavat tiedot:

”Editoin aina pois henkilökohtaiset asiat viesteistä ja edelleen lähetettyjen viestien lähetyksen ja lähettäjätiedot. Myös mainokset saa lähteä.”

Aikaisempaa viestiketjua kuvaavat tiedot voidaan jättää myös tarkoituksella:

”Joskus jätän toisilleen tuttujen osoitteet näkyviin, jotta vastaanottaja ei turhaan lähetä mailia edelleen sen jo nähneelle tutulle.”

Viestiä voidaan muuttaa myös sisällöltään henkilökohtaisemmaksi:

”Lähetän humoristiset viestit eteenpäin ilman kommentteja. Joskus sopivanpaikan tullen saatan vaihtaa itse viestin sisään kyseisen kaverin (vastaanottajan nimen) alkuperäisen nimen tilalle, jolloin viesti on enemmän personoitu ja sen vaikutus on ”tuntuvampi”.

Lähetettävään viestiin voidaan liittää myös henkilökohtainen viesti:

”Henkilökohtaisen viestin saatan laittaa mukaan jos lähetän viestin vainiyhdelle henkilölle.”

Vastauksen aiheet voivat olla vaihtelevia:

”Yleensä muutama sananen sisältää mitään sanomatonta löpinää.”

”tyyliin ”tällaista on elämä” tms...”

Viestin lisättävien kommenttien eräs syy voi olla osoittaa, että viesti on tietoisesti (ei virusten toimesta) lähetetty:

”Jos kyseessä on liitetiedosto, henkilökohtainen viesti lähtee aina, niiden kanssa on vähän kirjoittamaton sääntö että viestiin liittää pari henkilökohtaista sanaa, näin vältytään virusepäilyiltä”

”koska koen itse arveluttavaksi avata liitteitä, joihin ei millään lailla viestissä viitata”

Sähköpostiosoitteet voidaan poistaa tai piilottaa suojellakseen alkuperäisen viestin lähettäjän tai vastaanottajien sähköpostiosoitteita sekä persoonia:

”Putsaan viestin kyllä niin ettei alkuperäinen lähettäjä näy. Tämä ainoastaan tietoturvan vuoksi.”

”Lähetän viestit piilokopioina, jotta sähköpostiosoitteet eivät päätyisi roskapostittajien käsiin. en halua korostaa että olen tekemisissä jonkun kans, mistä joku toinen ei pidä”

Viestin muokkaaminen voi liittyä myös vastaanottajan teknisiin erityisvaatimuksiin:

”Lähetin sokealle ystävälleni viestin, joka oli forvardoitu moneen kertaan. Näin suuren vaivan putsatessani kaiken ylimääräisen pois. Tietokone nimittäin lukee ääneen hänelle kaikki turhatkin merkit”

Edelleen lähetetyistä viesteistä poistetaan yleensä kaikki humoristiseen viestiin kuulumaton tieto. Syynä tähän voi olla tekstin ulkoasun pelkistäminen ja siistiminen. Viesti näyttää myös ainutlaatuiselta, mikäli sen kuulumista lähetyshistorian omaavaan viestiketjuun ei tuoda esille. Tämä edellyttää lähettäjältä hiukan vaivannäköä. Viestiin liittyvät ylimääräiset merkit tulevat esille parhaiten silloin, kun vastaanottaja muuttaa viestin tekstistä äänimuotoon. Mikäli kuitenkin viestin edelleen lähetystiedot sekä merkit jäävät viestiin, niin se hyväksytään kuuluvan osaksi sähköpostihumorin edelleen lähettämisen ketjua.

Mikäli viesti lähetetään ryhmälle, missä henkilöt ovat tuttuja keskenään, viestin alkuperäisen lähettäjän sekä vastaanottajien tiedot voidaan jättää tarkoituksella. Tässä tapauksessa mahdollistuu viestin kommentoiminen kaikille sen vastaanottaneille yhtä aikaa. Viestiä ei myös lähetetä uudelleen heille, jotka sen ovat jo saaneet. Mikäli vastaanottajat eivät tunne toisiaan, tai on tarkoituksenmukaista suojella vastaanottajien sähköpostiosoitteita tai persoonia, viestin alkuperäinen lähettäjä (keneltä viesti on alkuperin lähettäjälle tullut) sekä viestin vastaanottajat voidaan piilottaa. Tämä tapahtuu joko lähettämällä viestit yksitellen tai käyttämällä hyväkseen viestiä lähettäessään piilokopio osoitekenttää. Eräät sähköpostiohjelmat mahdollistavat ryhmälähetykset siten, että vastaanottajat näkevät ainoastaan ryhmänsä nimen mutta eivät siihen kuuluvia

osoitteita sekä henkilöitä. Yksi vaihtoehto on myös, että viestit lähetetään useammalle ryhmälle siten, että vastaanottajat tuntevat tai suvaitsevat toinen toisensa.

Henkilökohtainen viesti lisätään silloin, kun viesti lähetetään tutulle ryhmälle. Yleisimmin viestiä lisätään, kun se lähetetään ainoastaan yhdelle henkilölle. Edellä mainituissa tapauksissa viesti voidaan muokata myös esimerkiksi nimen, ammatin tai tapahtumapaikan osalta koskemaan yhteistä tuttua tai vastaanottajaa. Henkilökohtainen viesti voidaan lisätä myös tietoturvasuhteeseen liittyvistä syistä. Vaikka kysymyksessä kaksi tuotiin esille, että liitetiedostoa ei kannata avata mikäli lähettäjä ei tunneta, niin tietoturvasuhteeseen liittyvä näkökulma näkee asian hiukan toisin. Lähettäjä voi olla tuttu, mutta se on edelleen lähetetty haittaohjelmien, ei lähettäjän itsensä, toimesta. Lähettäjän osoite voi olla myös väärennetty. Kun viestissä on siihen liittyvä henkilökohtaisesti lisätty teksti, niin vastaanottaja tietää viestin olevan tietoisesti lähetettynä. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, että tarkoituksellakin lähettäessään edelleen viestiä, se pitää mahdollisesti sisällään haittaohjelman (esimerkiksi viruksen). Tästä huolimatta kyseinen tapa sopii myös siihen, että halutaan tuoda esille viestin tarkoituksellinen lähettäminen, henkilökohtainen yhteys sekä korostaa huumorin yhdessä kokemista.

5.7 Sähköpostihuumoriin palaaminen keskusteluissa

”Palaatteko keskusteluissanne tuttaviesi kanssa humoristisiin viesteihin, joita olette sähköpostitse toisillenne tekstinä/kuvina lähettäneet?”

Kysymyksen tarkoituksena on selvittää, palataanko sähköpostihuumoriin sähköpostiviestinnän ulkopuolella. Sähköpostihuumori voikin saada aikaan keskustelua kasvokkain tai puhelimitse:

”Jos viesti, kuva tms. on ollut erityisen hauska tai koskettava, niin siinä tapauksessa viestistä saatetaan puhua seuraavalla kerralla kun kasvotusten tai puhelimesta puhutaan”

”Kyllä usein lähettämäni kuvan tai viestin saaja kommentoi asiaa vastauksella tai jopa soittamalla lyhyen ajan sisällä. Hauska tai osuva viesti naurattaa ja keskusteluttaa”

Keskustelu sähköpostihumorista voi myös edeltää viestien edelleen lähettämistä tai niiden näyttämistä:

”tätä teen varmaan itse enemmänkin kuin että lähettäisin eteenpäin itse viestejä. vitsejä tulee siteerattua (mikäli muistan lukeneeni sen kiertävästä sähköpostista mainitsen yleensä tämän... "ootteko te nähnyt semmosta viestiä jossa..."). kuvista ja esim ppt-esityksistäkin tulee puhuttua. sitten joskus tulee jälkeinpäin kyseinen kuva tai esitys näytettyä tai lähetettyä edelleen ("tämä on se esitys josta puhuin...").

Sähköpostihumorin palaaminen edustaa huumorin konkreettista yhdessä kokemista:

”Kyllä tulee joistakin puhuttua ja naurettua uudestaan :-)”

Sähköpostihuumori voi toimia keskustelun kohteena töissä kahvitaikojen aikana:

”Satunnaisesti, kahvitaun aikana lähinnä. Naureskellaan niille yhdessä tai kysellään oletko saanut viestiä ja pyydetään lähettämään jos oli hyvä eikä itselle vielä ollut tullut.”

Saatu viesti voi herättää jatkokeskustelua myös sähköpostitse:

”Usein tosin myös saan sähköpostilla kommentteja lähettämiini viesteihin ja saatan vielä vastatakin näihin kommentteihin - joskus siis käydään aiheesta sähköpostikeskusteluita :)”

Sähköpostitse saatua huumoria voidaan muuttaa tilanteeseen sopivaksi:

”Joskus keskusteluissa alkuperäinen viestii muuntuu...”

Sähköpostinhuumorista keskustelu edellyttää, että saatu viesti on ajankohtainen, todella hyvä tai vastaavasti todella huono:

”Vain jos teksti/kuva on ollut erittäin hyvä tai ajankohtainen”

”Jeps. Hyvät jutut käydään aika monesti läpi uudelleen.. ja joskus useamminkin. Tai jos juttu on tosi huono, jopa mauton, silloin myös.Kuvat tulee kommentoitua useamminkin.”

Saatuihin viesteihin voidaan palata myös pidemmän ajan kuluttua:

Muutenkin joskus ystävien kanssa "kertaamme" hyviä viestejä

Sähköpostihuumori elää myös tietokoneruudun ulkopuolellakin. Viestin on oltava ajankohtainen, todella hyvä tai huono jotta siihen palataan. Sähköpostihuumoriin palaamista todennäköistä myös se, että alkuperäinen viesti on muutettavissa tiettyä persoonaa tai tilannetta koskevaksi. Saatu sähköpostihuumori voi toimia myös lähtökohtana kasvokkain toteutuvalle huumorinkerronnalle. Sähköpostihuumoriin lisätään tuolloin tilannekohtaisuus, jolloin esiin tulevat myös kertojan persoona sekä nonverbaalikka. Sähköpostihuumori toimii tuolloin perinteisemmän kasvokkain tapahtuvan kaskunkerronnan lähteenä.

Sähköpostihuumoriin voidaan palata myös pitemmän ajan kuluttua kerraten viestejä, joita on saanut. Viesteistä keskustelu on huumorin konkreettista yhdessä kokemista. Riittää, kun muistutetaan kummankin lukemasta viestistä lyhyesti, jolloin loput todennäköisesti palautuu mieleen ja enemmittä puheita kumpikin nauraa samalle asialle. Mikäli viesti on toiselle outo, sitä ensin kuvaillaan ja mahdollisesti printataan tai lähetetään sen tuttavalle. Tämä keskustelu voi toteuttaa sähköpostitse, kasvokkain tai puhelimitse.

Huumori koetaan entistäkin hauskempana sekä se herättää enemmän naurua, mikäli se voidaan jakaa muiden kanssa. Mitä useampia huumorin kokijoita vielä on, sitä enemmän nauraminen lisääntyy (Hauser ym.1997, 10) (kyseisen näkökulman avulla voi ymmärtää ohjelmat, jotka ovat studioyleisön avulla valmiiksi naurettuja). Huumoria edelleen lähetettäessä sähköpostitse mietitään ketä viesti huvittaisi sekä kuvitellaan hänen nauravan viestille. Puhelimitse tai kasvokkain parhaimpien (sekä huonoimpien) humorististen viestin läpikäyminen on konkreettista huumorin yhdessä kokemista, jolloin viesti koetaan yhdessä nauraen entistäkin humoristisemmaksi.

5.8 Sähköpostihumorin merkitys huumorin käytölle

”Onko sähköpostitse lähetettävät humoristiset viestit muuttanut yleensä ottaen huumorin käyttöä sekä merkitystä? Jos mielestäsi on, miten?”

Kuvamuodossa olevan huumorin käyttömahdollisuudet ovat laajentuneet:

”Aiemmin hassut kuvat ovat olleet median yksinoikeus, nyt kuva-, animaatio- ja videomuotoinen huumori ovat jokapojan käytössä”

Sähköpostihuumori on yksi kanava lentäville lauseille:

” joistain ”matti nykäsen” tai ”niksipirkan” tms. vitseistä on tullut joitain lentäviä lauseita, kun olettaa että kaikki tietää mistä puhutaan ”

Sähköpostihuumori vähentää kertojan persoonan sekä tilannesidonnaisen huumorin merkitystä verrattuna huumorin kertomiseen kasvokkain:

”Kun joku kertoo henkilökohtaisesti vitsin, niin siinä tulee myös sen henkilön oma persoonallisuus mukaan ja yleensä vitsin kertominen kestää kauemmin kuin saman lukeminen. Hyvä kertoja saa huononkin vitsin kuulostamaan hyvältä. Vitsin kertominen on myös sosiaalinen tilanne, jossa kertoja voi samalla tarkkailla kuulijoiden reaktioita ja mahdollisesti muuttaa/sensuroida vitsiä, jos siltä tuntuu”

Sähköpostihuumori on lisännyt valmiiksi luetun huumorin osuutta suhteessa tilannehumoriin:

”Siinä mielessä ehkä käyttöä, että vitsien ym. ’valmiiksi ajatellun’ huumorin määrä suhteessa tilanteiden synnyttämään spontaaniin huumoriin on kasvanut. Sähköpostin myötä tulee siis luettua ja ”kerrottua” huomattavasti enemmän vitsejä, aiemmin arkipäivän huumori on ollut pääsääntöisesti tuota tilannehumoria.”

Sähköpostihuumorin ryhmälähetykset voivat vähentää huumorin kokemista henkilökohtaisena:

”Suurin osa saamastani postista on myös lähetetty muille joten huumorin käyttö ei ole samalla lailla henkilökohtaista kahdenimme välillä kanssakäymistä”

Sähköpostihuumorista on tullut uudentyyppinen tauko työn tekemiseen:

”Päätetyöskentelyä tekeville imeisille sähköpostitse tulevat vitsit mielestäni ovat oivat piristys päivään ja eivät vaadi välttämättä työpisteeltä poistumistauotta voi hetkeksi irtautua työntuohuista.”

Sähköpostihuumori mahdollistaa uuden tavan muistaa tuttaviaan:

”nykypäivä on niin hektistä menoa, että halutaan lähettää ystävälle kiireisen päivän iloksi, työviikon aluksi tai viikon päätteeksi jotain muuta ajateltavaa eli hauskan viestin. Näin ei tule tehtyä kovinkaan usein puhelimitse tai kasvotusten.”

Sähköpostihuumori reagoi ympärillä oleviin tapahtumiin nopeasti:

”Huumorista on tullut osa arkipäivää ja se myös heijastelee nopeasti yhteiskunnassa käytyjä ilmiöitä online-ajassa (Matti Nykänen, politiikka, Vesa Keskinen.... Se antaa tavallaan lisää keinoja kommentoida maailmaa ja maailmanenoa”

Sähköpostihuumori voi vaikuttaa myös arkiseen kielenkäyttöön:

”Siinä kun porukalla on alettu matkiin näitä humoristisia viestejä, niin tahtoo tulla lauottua niitä sitten vähän pitkin päivää..”

Aikaisemmin suullinen perinne, painettu teksti sekä media heijastuivat yleisesti ihmisten humoristiseen kielenkäyttöön. Nyt näiden ohelle on tullut myös sähköpostihuumori. Tekninen kehitys on laajentanut tekstin ohella myös kuvien ja videoiden käyttömahdollisuuksia sähköpostiin. Tämä on lisännyt ja nopeuttanut huumorin leviämistä. Yleisesti tunnetun huumorin ohella sähköposti on mahdollistanut myös huumorin kohdentamisen tietyille kohdejoukole. Oman ryhmän tai samanhenkisten henkilöiden mukaista huumoria voidaan levittää ainoastaan rajatulle ryhmälle tai tietyille henkilöille. Ryhmälähetykset voivat kuitenkin tuoda joillekin tunteen siitä, että huumori ei ole enää persoonien välistä viestintää. Sähköpostihuumori ei kykenekään korvaamaan kasvokkaista tai vuorovaikutteista huumorin käyttöä, mikäli se ei ole henkilökohtaista. Toisena ongelmana on tilannehuumorin rajallisuus. Perinteinen sanallinen huumori on nojautunut hyvin pitkälti kasvokkaiseen vuorovaikutukseen sekä tiettyyn tilanteeseen. Vaikka sähköpostihuumori reagoikin ympäristönsä tapahtumiin, niin perinteisen tilannehuumorin tasolle se ei kuitenkaan voi yltää. Lähimmäksi tilannehuumoria ylletään silloin, kun sähköpostihuumori sopii yhteisesti tunnettuna tiettyyn tapahtumaan, ajankohtaan tai persoonaan.

Ajankohtaiset ilmiöt tulevat nopeasti sähköpostihuumorin kohteeksi. Huumori reagoi tällä tavalla yhä nopeammin ympäristön tapahtumiin. Samalla se vahvistaa tai luo myös uusia yhteisiä merkityksiä tapahtumille sekä sanoille. Tapahtumia kuvaavat humoristiset merkitykset lisäävät kielikuvia, analogioita sekä metaforia. Myös omien tai itsemuokattujen kuvien ja videoiden toteuttaminen on mahdollista, joka laajentaa huumorin kohteita entisestään. Yhä useamman voidessa teknisesti muokata sähköistä materiaalia, huumorin mahdollisuudet kasvavat sekä reagoiminen ympäristöön nopeutuu.

Kopiokonehumoria on kuvattu modernin ihmisen varaventtiilinä. Ne helpottavat siinä vaiheessa, mikäli ihminen tuntee nujertuvansa valtavan työpaikkakoneiston alle (Lehtinen 1997,202–203). Sähköpostihumorista voi kokea päivän piristämisen ohella myös tämän funktion. Sähköpostihuumori on tuonut uudentyyppisen tavan saada aikaan tauko työskentelyssä. Vielä helpommin kuin aikaisemmassa kopiokonehumorissa, voi vastaanotetun sähköpostin joukosta avata työskentelyn lomassa humoristiseksi tarkoitettua viestin. Sähköpostihumoria liittyy myös kopiohumoria korostuneemmin viestin lukemisen henkilökohtaisuus sekä kuka viestin on lähettänyt.

Yksi näkökulma sähköpostihuumoriin on aikaisemman tai tämänhetkisen työpaikan kulttuuri. Työpaikan kulttuuri on yksimerkittävä tapa jäsentää siellä työskentelevän henkilöiden sosiaalista identiteettiä. Eräs keino jäsentää työpaikan kulttuuria ja sosiaalista identiteettiä on huumori (Holmes & Marra 2002). Yhteisen työhistorian ja tuttavuuden ohella sähköpostihuumori voi olla tapa pitää yllä tai muistuttaa aikaisemman työpaikan osalta sosiaalista identiteettiä, kun taas nykyisessä työpaikassa sähköpostihuumori pitää yllä sekä rakentaa sitä. Ystävyyteen perustuvalla informaalilla (epävirallisella) ryhmällä on suuri merkitys työpaikalla yksilöiden käytökseen sekä suoriin (Robbins 1996, 92–93).

5.9 Syyt sähköpostihumorin lähettämiseen

”Miksi humoristiseksi tarkoitettuja sähköpostiviestejä lähetetään?”

Lähes kaikilla vastaajilla oli sama syy humorististen sähköpostiviestien lähettämiseen:

”Muiden ilahduttamiseksi”

Humoristisen viestin huvittavuus ja sen eteenpäin lähettäminen voidaan kokea myös sosiaalisesti toiminnaksi sekä huumorin yhdessä kokemiseksi:

”Humoristiset tai muuten vitseistä tykkäävät ihmiset haluavat jakaa vitsin tuottaman mielihyvän toisten ihmisten kanssa. Vitsistä ei ole niin paljon iloa ihmiselle, jos ei saa nauraa toisen kanssa”

”Piristykseksi - sekä itselle että vastaanottajalle”

”Ihminen on yhteisöllinen ja tarvitsee kontakteja työkaveriinhin, ystäviin, perheeseen”

”siitä saa itekin kaikesta vaivasta huolimatta jonkinlaista tyydytystä, kun näkee sielunsa silmin, kuinka kaveri hykertelee lukiessaan tai katsellessaan saamaansa viestiä.”

Sähköpostihuumorin yhdessä kokemin nähdään tekniikan mahdollistamana jatkona huumorinkerronnan perinteeseen:

”huumori kuuluu elämään ainaskin toivottavasti...historia tuntee tarinat ja kaskut yms joten aika on muuttanut jutun kerronnat pelloilta ja nuotioilta sähköpostiin”

”sähköpostin käytön yleistyminen esim. töissä syynä, että humoristisia sähköposteja lähetetään”

Sähköpostihuumori voi tuoda myös tauon arkeen ja työpäivään:

”että töissä on luova tauko”

”Sähköposti mielletään usein vain työasioiden välityskeinona ja siksi on hienoa saada välillä arjesta irtaannuttavia viestejä”

Sähköpostihuumoriin voidaan suhtautua myös kuin työhön liittyvä sähköpostiin:

”kun saadun vitsin lähettää eteenpäin, tuntuu kuin olisi kuitannut sisäisen postin kiertolistaan että ”nähty on”, huumori on hoidettu eteenpäin ja voidaan taas keskittyä vakavampiin asioihin”

Sähköpostihuumori voi olla myös väline muistuttamaan tuttavista omasta olemassaolosta:

” Uskon että osittain muistutuksena; minä olen olemassa”

”Kukaan ei laita sähköpostiviestiä: ”Hei mitä kuuluu?” Sen sijaan hauskan viestin lähettäminen ajaa saman asian. Huumoriviesti kertoo, että ”ajattelen sinua”

”ehkä siksi, jos muuten ei tule pidettyä yhteyttä. näin muistaa edes jollain tavalla”

Sähköpostihuumori voi olla myös ujolle sekä kömpelömmälle vitsinkertojalle väline olla humoristinen:

”Livenä taas monen on kuitenkin vaikea ryhtyä tarinaniskijäksi, toinen on sitä luonnostaan ja toisen suussa ei vitsiä väänny vaikka varastossa olisi kuinka monta kaskua. Sähköpostiin voi laittaa kavereiden piristykseksi vitsin sellainenkin, joka ei sitä livenä ilkeä kertoa.”

”Huonomuistinen tai vaikkapa seurassa ujo henkilö voi tuntea itsensä vitsiniekaksi.”

Viesti voi täyttää samoja funktioita kuin postikortti:

”ikäänkuin yhdistyy joulukortti ("minä ajattelen sinua"-aspekti) ja kerrottu vitsi”

Huumorin avulla voi lujittaa yhteenkuuluvuutta:

”saadaan tehdä yhdessä pilkkaa jostakin ulkopuolisesta ihmisryhmästä, mikä sekin tietysti lujittaa sosiaalisia siteitä. Mikään ei sido hutuja yhteen niin hyvin kuin tutsivitsit pitkien iltojen iloksi nuotion äärellä”

”Joskus viesti kuvaa omaa ajatusmaailmaa ja silloin sen lähettää ystävälle, joka ajattelee samoin. Voidaan yhdessä todeta: "just näin".”

Sähköpostihuumoriakaan ei lähetetä ilman vastavuoroisuutta:

”Mikäli jos vastaanottaja ei koskaan laita takaisin mitään viestiä tai vitsiä, niin vitsien lähettäminen todennäköisesti loppuu.”

Yksi sähköpostihuumorin tarkoitus on muistuttaa omasta olemassaolostaan. Mikäli muuta viestiä ole kirjoitettavana, toimii sähköpostihuumori sosiaalisten suhteiden ylläpitäjänä sekä muistuttajana. Sähköpostihuumorin lähettäminen ei ainoastaan merkitse sosiaalisten suhteiden ylläpitoa eikä toisen ilahduttamista, vaan se koettiin lähes kaikkien vastaajien toimesta huumorin yhdessä kokemiseksi. Lähettämiseen kuului mielikuva siitä, kuinka viestin edelleen lähetettyä vastaanottaja huvittuu tai nauraa kyseiselle viestille. Tämä kuviteltu reaktio sijoittuu ajallisesti vaiheeseen, kun pohditaan kenelle juuri tämän viestin voisi lähettää. Tämän pohtiminen saa aikaan tunteen nauramisesta yhdessä viestiä vastaanottavan tuttavien kanssa.

Yksi näkökulma vitseihin (toisin kuin tilannehumoriin) on, että ne ovat jäädytettyjä muotoja bisosiaatiosta, jotka odottavat että ne ”sulatetaan” kertomalla tai näyttämällä ne jollekin muulle (Vogel 1989,49). Sama lähestymistapa sopii yleensäkin sähköpostihumoriin. Viestiä avatessaan ja lukiessaan sähköpostihumorin sisältö lukijan toimesta ”sulatetaan” ja ”käytetään” uudestaan. Sen jälkeen se lähetetään edelleen (tai heitetään roskiin), odottamaan että vastaanottaja ”sulattaisi” sen jälleen. Viestin tallentaminen muuta käyttötarkoitusta varten ikään kuin ”pakastaa ja säilöö” viestin odottamaan sopivaa käyttöä. Sähköposti on yksi kanava välittää huumorin jäädytettyjä muotoja. Lähettäjällä on mielikuva viestiä lähettäessään siitä, millaisen tuntemuksen ”jäädytetyn” sähköpostihumorin ”sulattaminen” tuttavassaan saa. Tämä mielikuva edustaa viestiä lähettäessään huumorin yhdessä kokemista.

Kysymyksen numero kahdeksan vastauksessa tuli myös esille, että viesteihin palataan sähköpostitse, kasvokkain tai puhelimitse uudelleen ja koetaan viestin sisällään pitämä huumori uudelleen yhdessä. Viestin huumori koetaan ensin luettaessa, pohdittaessa edelleen lähettämistä (”kuka tälle nauraisi”) sekä mahdollisesti vielä palatessa siihen myöhemmin tuttavien kanssa. Neljäs sähköpostihumorin uudelleen kokemisen vaihe on, että lukee viestin uudelleen tai hyödyntää sitä muis-sa yhteyksissä.

Vastaajat kokivat pääosiltaan positiivisena humoristiseksi tarkoitetun sähköpostin vastaanottamisen työpäivän aikana. Viesti huvitti tai nauratti, sekä toi työntekoon lyhyen tauon. Keskittyneessä työskentelyssä on olennaista myös osata rentoutua ja pitää pieniä taukoja. ”Virheiden hinta on usein paljon suurempi kuin pienten taukojen” (Saariluoma 2003,51). Timo Laeksen mukaan työhön sitoutuminen on siinä kehittymisen edellytys ja samalla myös riski. Liika sitoutuminen merkitsee uppoamista ja näkökulmien vähenemistä. Huumori toimi pelastusrenkaana nostaen ongelmien merestä katsomaan asioita ylhäältä ja ulkoa päin. Tämä ansiosta kykenemme havaitsemaan asiat uusin silmin. (Laes 1997,273.)

Tauon ohella vastaanottaja saattoi kokea yhteenkuuluvuutta suhteessa viestin lähittäneeseen työkaveriinsa tai vuorovaikutusta mahdollisesti työpaikan ulkopuolella olevaan tuttavaansa. Edellä mainitulla tavalla muistutus ”siviilituttavista” koettiin positiivisena. Muistutuksen ohella edellä mainittu huumorin yhdessä kokeminen ja tätä

kautta yhdessä nauraminen koettiin tuttavuutta ylläpitävinä tai lujittavina tekijöinä. Sama toteutuu myös silloin, kun lähettää itse edelleen sähköpostihuumoria työaikana.

Mikäli sähköpostihuumoria ajattelee toisen ilahduttamisena sekä oman olemassaolonsa muistutuksena, niin vastavuoroisuus ei toimi, mikäli toinen osapuoli ei ole missään yhteydessä tai laita vastineeksi sähköpostihuumoria. Vaikka kokisikin, että tuttava nauraa tälle viestille, niin ilman vastavuoroisuutta tunne ei rakennu pitkään.

Eräs näkökulma siihen, että sähköpostihuumoria ei haluta vastaanottaa, on että se edellyttäisi suhteessa lähettäjään vastavuoroisuutta, mitä välttämättä ei halua. Syy voi olla lähettäjän persoonassa tai ammattirollissa, tai että sähköpostihumorin taustalta ei löydetä huumorin ohella muita funktioita.

5.10 Miksi sähköpostihuumoria ei haluta vastaanottaa

”Mitkä ovat ne syyt, jos sinä itse tai joku tuttavistasi ei halua vastaanottaa humoristiseksi tarkoitettuja sähköpostiviestejä?”

Valtaosa kyselyyn osallistujista koki sähköpostihumorin myönteiseksi ja he eivät omalta osaltaan voineet näin ollen vastata kysymykseen. Muutama vastaajista kuitenkin koki sähköpostihumorin negatiivisena asiana, joten heidän osaltaan sain kysymykseeni vastaukseksi omakohtaisia kokemuksia. Sähköpostihuumoriin itse myönteisesti suhtautuvatkin kuitenkin tunsivat ihmisiä, jotka eivät hyväksy sähköpostihuumoria. Osalla vastaajista oli myös näkemyksiä siihen, miksi he eivät varauksetta hyväksy sähköpostihuumoria tai ovat suhteessa siihen kriittisiä.

Syinä siihen, miksi sähköpostihuumoria ei haluta työssä käytettävään sähköpostiin vastaanottaa, ovat työkiireet sekä työhön liittyvien sähköpostiviestien paljous:

”Suurin osa niistä, jotka käyttävät samaa mailia sekä työ- että omissa asioissaan katsovat joskus liiallistenvitsipostien tulvaa ärsyttävänä. Kun taas toiset katsovat sen olevan odottamaton breikki ikävän työn ohessa.”

”Ainakin itse en aina malta lukea viestiä jos se tulee työsähköpostiin.”

Lähtäjän rooli suhteessa vastaanottajaan voi vaikuttaa sähköpostihuumoriin suhtautumiseen:

”poikkeuksena ovat potilaiden lähettämät viestit, joihin en ammatillisista ja hoidollisista syistä halua kommentoida mitään”

Kiertokirjeet, joissa pyydetään vastaanottajalta tiettyjä toimenpiteitä tai sen edelleen lähettämistä, voivat herättää myös närkästystä:

”Kiertokirjeistä täytyy mainita poikkeuksena kirje, jossa vaimo pitää laittaa kiertoa ja lähettää listan ensimmäiselle. Mikäli ei ole vaimoa voi lähettää vanhan pölynimurin. Tätä kirjettä putkahtelee aina silloin tällöin ja kun se päivä koittaa, että tietty henkilö on listan kärjessä, tulee hän saamaan vanhan, tähän varta vasten jemmatun pölynimurin... Itse kirje on mielestäni typerä, mutta... kun sattuu lojumaan se vanha imuri tallin nurkassa...”

Huumorisähköposti voi tuntua roskapostilta, jos tiedotot ovat suuria tai niitä tulee usein:

”Jos niitä tulee liian usein, ne voivat alkaa tuntua rasittavalta roskapostilta”

Sähköpostihumorin sisällään pitämät stereotyyppiä sekä humorin kokeminen huonoksi voivat herättää närkästystä:

”eivät ole hauskoja, pönkittävät stereotyyppioita ja tekevät kiukkuseksi”

”syynä on se, että pitävät vitsiposteja suurimmalta osin niin huonotasoisina, että ne ovat ajan- ja sähköpostin tilan hukkaa”

Lähtäjä voi kokea viestit sekä niiden lähettäjän persoonan negatiivisesti:

”selvästi mauton viesti/ viestin lähettäjä”

Negatiivisuus sähköpostivitseihin voivat johtua myös muutaman vastaajan mielestä vastaanottajan huumorintajuttomuudesta sekä suhtautumisesta yleensäkin sähköpostiin:

”Tuttavat jotka ovat antaneet ymmärtää, etteivät lue sähköpostivitsejä ollenkaan, eivät tunnu ymmärtävän huumoria muutenkaan”

Ei-toivotun roskapostin sekä mahdollisten viruksien ohella sähköpostihuumori voi alkaa tuntua ärsyttävältä:

”virustenpelko”

Sähköpostihuumori voi tuntua rasittavalta, mikäli vastaanottajalle saapuu paljon roskapostia:

”yleisin syy on, että email on työkalu ja ihmisillä alkaa olemaan tarpeeksi töitä asiattoman roskapostin kanssakin. siihen jos lisätään vielä tavallaan tarpeettomia maileja, niin huumori kääntyy itseään vastaan. tosin tähän ei johdu huumoriviestin lähettäjistä, vaan siitä, että sillä vastaanottajalla ei ole tarpeeksi hyvä suojaus kakkamailia, viruksia ja muuta stöfnää vastaan, vaan hän on ihminen, jolla on VAIN pc”:

Sähköpostihumorin katsominen voi vaatia liikaa aikaa:

”Jos ne ovat isoja liitetiedostoja ja niiden lataaminen koneelle kestää kauan”

”Ilahduttavasti nykyään isot hauskuusviestit ovatkin linkkejä jollekin web-saitille eikä suoria liitetiedostoja ole.”

Yleisesti sähköpostihuumoriin negatiivinen suhtautuminen liittyy viestien määrän ohella niiden vastaanottamista työ sähköpostiin. Sähköpostihuumori voidaan kokea esimerkiksi työsoitteeseen vastaanotettuna rasittavalta. Viestejä saapuu vastaanottajan mielestä liikaa, ja sähköpostihuumori koetaan viestien joukossa taakkana eikä lähettäjän alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti humoristisena. Yhtenä ratkaisuna tähän olisi kotisähköpostiosoitteen käyttäminen. Kotisähköpostiosoitteen käyttöä työaikana voi yrityksen viestintäpolitiikka mahdollisesti säädellä, mutta viestien lukeminen kotona on ainoastaan käyttäjän hallinnassa. Sähköpostihuumori voi tuoda toivotun tauon työskentelylle, mutta tämä tauko voi olla myös tulkittavissa joidenkin toimesta keskeytykseksi ja siten häiriöksi. Yhden näkökulman tähän tuokin työn vaativuus sekä kiire. Vaatiiko työ tarkkaavaisuutta siten, että keskeytys vaatii uudelleen ajatusten kasaamista työmuistiin tehtävää varten ja lisääkö kiire unohtamisriskiä (Saariluoma 2003,47–51). Huumorin esiintuoma ristiriita häiritsee omaa työtä ja on siten keskeytys eikä tauko. Yhtenä ratkaisuna tähän on, että viestin avaa itselleen sopivana ajankohtana eikä välittömästi, kuten sähköpostille työssä kenties yleensä tekisi.

Lähettäjänä voi olla myös henkilö, jonka kanssa vuorovaikutussuhdetta ei haluta tai se pyritään pitämään ammatillisena. Sähköpostihumorin lähettäminen, vastaanottamisen hyväksyminen sekä lähettämisen vastavuoroisuus mielletään epäviralliseksi ja tuttavuussuhdetta ylläpitäväksi. Humoristiseksi tarkoitettu sähköpostiviestit voidaan kokea myös mauttomina sekä stereotyyppioita korostavina. Vaikka viestit tulkitaankin

humoristiseksi, niin niiden taustalta voi löytää ärsyttäviä stereotyyppioita. Ulla Lipponen mukaan ”kun miehet ja naiset katsovat kopio(huumori)perinteen peiliin, he näkevät siellä tasa-arvotaistelua käyvät osapuolet ”(Lipponen 1989, 179). Samanlainen huumori ärsyttää tuolloin riippumatta siitä, törmääkö siihen kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, mediassa tai sähköpostitse. Toisaalta kopiokonehumorissa aiheet muuntuvat käyttäjiensä tarpeiden mukaisesti. Naiset voivat kääntää miesnäkökulmasta huumorin naisnäkökulmaan kääntämällä roolit ylösalaisen (Lehtinen 1997,221).

Humoristiset viestit, joissa toivotaan viestin edelleen lähettämistä, koetaan pääosiltaan negatiivisena. Vastaanottaja päättää itse, ilman erillistä kehotusta tai toivetta, lähettääkö viestin eteenpäin ja kenelle. Sähköpostihumorin sekä kiertokirjeiden rajaksi voisikin määritellä sen, lähetetäänkö viesti omaehtoisesti ilahduttaakseen vastaanottajaa vai oletetaanko viestin lähettämisestä olevan hyötyä joko lähettäjälle tai vastaanottajalle. Jälkimmäisessä eli kiertokirjeessä kyse on taikauskosta (”jos katkaiset tämän ketjun, kohtaat epäonnea” tai ”viestin edelleen lähettämällä mahdollisimman monelle toiveesi toteutuvat”), subjektiivisesta tunteesta auttamisesta, halusta osoittaa toivovansa itsensä ohella myös vastaanottajalle hyvää antamalla myös hänelle mahdollisuuden jatkaa kiertokirjettä (”mitä useammalle lähetät tämän, sen useampi toiveesi toteutuu”), itsensä viestin saajana sekä viestin vastaanottajan määrittämisenä samaan ryhmään (”lähetä tämä kaikille huumorintajuisille miehille/naisille”) tai odotettuna hyötynä (lähetä tämä viestin 20:lle, niin saat ilmaisen Nokian matkapuhelimen)(F-Secure 2006).

Sähköposti yhteydenpitovälineenä voi olla myös vähän käytetty. Mikäli sähköpostin merkitystä yhteydenpidossa ei ole huomannut, niin samalla sähköpostihumorikin jää hyödyntämättä. Kriittisyyttä sähköpostiin voi pohtia myös sosiaalisen verkoston laajuudella. Ihmisillä on yleensä yksi tai muutamia tuttavuuksia, jotka ovat ahkeria sähköpostihumorin lähittäjiä (Aro 2003). Mikäli tuttavista useampi lähettää sähköpostihumoria, niin vastaanottajalle viestien määrä voi olla mittava. Mahdollisesti vielä saapuvat roskapostit lisäävät tunnetta sähköpostihumorin liiallisuudesta. Sosiaalisen verkoston laajuus ja halu siitä, että viestin lähettänyt haluaa kokea huumoria juuri kyseisen viestiä vastaanottaneen henkilön kanssa, voivat näyttäytyä vastaanottajalle alkuperäisistä tarkoituksista poikkeavalla tavalla. Ratkaistavaksi pulmaksi tuolloin jää, onko ongelma lähettäjässä (pyytää olemaan lähettämättä, avata eri sähköpostiosoite tai

äärimmillään suodattaa teknisesti henkilöltä saapuvat viestit eri kansioon tai kokonaan pois) vai hyväksyttävä vastaanottajana viestien paljous.

Esille tuli myös se, että ne jotka eivät pidä sähköpostihuumorissa, ovat muutenkin tulkittavissa tosikoiksi. Tämä tulkinta voi johtua persoonallisuudesta, huumorintajun luonteenomaisista eroista, halusta rajata vuorovaikutusta ja sen säännöllisyyttä sekä luonnetta tai että sähköpostihuumori koetaan kuivaksi verrattuna esimerkiksi tilannehuumoriin.

Mikäli vastaanottaja harmittelee roskapostien paljoutta, ja liittää samaan kategoriaan myös hänelle saapuvan humoristiseksi tarkoitetun sähköpostin, niin molemmat viestit voivat alkaa tuntua yhtä epätoivottavilta. Yksi vastauksista nostikin esille sen, miten käyttäjät mahdollisesti suhtautuvat tietokoneeseensa sekä siinä käytettäviin ohjelmistoihin. He eivät välttämättä hanki tai pidä yllä ohjelmistoja liittyen internetin sekä sähköpostin riskeihin sekä haittaohjelmiin. Kyseenomainen mielipide saa tukea Tampereen teknillisen yliopiston Liikenne- ja viestintäministeriölle tekemässä tutkimuksessa. Internetin kotikäyttäjistä 92 % on virustorjuntaohjelma ja 78 % on palomuri. Vakoilu- ja haittaohjelmien estoon tarkoitettuja ohjelmistoja on kuitenkin vain 36 % käyttäjistä ja lisäksi 26 % ei osannut kertoa, oliko heillä kyseisiä ohjelmia käytössään. Kokonaisuutena tutkimus tuo ilmi, että suomalaisten tietoturva-asioihin liittyvä osaaminen on heikolla tasolla. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2005.)

Yleistyvänä sähköpostihuumorin muotona on, että edelleen ei lähetetä tekstiä tai liitettä, vaan ainoastaan linkki sivustolle jossa humoristiseksi tarkoitettu viesti on kuunneltavissa tai katsottavissa. Tämän mahdollistaa sen, että eri yhteisöt sekä ihmiset keräävät kotisivuilleen humoristisia audio- ja/tai videoviestejä. Tuolloin sähköpostitse liikkuvan materiaalin vaatima tila vähenee, mutta samat tiedostot haetaan sitten internetselaimen avulla. Muistettava on myös, että linkkien kautta haetut sekä katsotut/kuunnellut eivät välttämättä ole kuitenkaan vapaita haittaohjelmista (esimerkiksi viruksista).

5.11 Sähköpostihuumorin ja roskapostin ero

”Mitä eroa on humoristisiksi tarkoitetuilla sähköpostiviesteillä ja roskapostilla (spämilla)?”

Sähköpostihuumoria on verrattu välillä roskapostiin. Sähköpostihumorin sekä roskapostin eroksi määriteltiin yleisimmin lähettäjän ja vastaanottajan persoona:

”Roskaposti tulee vastaanottajalle tuntemattomalta tai persoonattomalta taholta (esim. yritykseltä, ”huijarilta” jne). Huumori on tutun lähettämää.”

Roskapostissa vastaanottajan sekä lähettäjän persoonalla ei ole merkitystä toisin sähköpostihumorissa. Lähettäjän persoona voidaan myös kätkeä:

”roskapostin....lähettäjä ei tunne minua vaan lähetetään ihan levityksen vuoksi –tavallaan tietokoneelleni- ei minulle :)”

”spämin...Lähettäminen on yleensä automatisoitua ja sitä ei voi perua. Lisäksi lähettäjä pyrkii salaamaan oikean identiteettinsä = spooffaa nimensä.”

Humoristiseksi tarkoitettujen sähköpostiviestien sekä roskapostin eroa voi määritellä myös missä vaiheessa mahdollisesti ne vastaanottajan toimesta tuhotaan sekä miten mahdollisesti mukana tullessiin viruksiin suhtaudutaan:

”Roskapostin deletoin aina edes lukematta, humoristisen viestin vasta lukemisen jälkeen

”Roskaposti...pyrkii... jonkin naamioinnin alla tartuttamaan viruksia ym. koneelleni. Humoristinen viesti... jos sellaisen mukana kulkee virus tms, se on aina tahatonta - lähettäjä ei ole tarkoittanut tartuttaa mitään koneeseeni.”

Erona on myös toivotaanko viestin vastaanottajalta sen edelleen lähettämistä tai toimenpiteitä sekä pyrkiikö viesti jäljittelemään vastavuoroista viestintää:

”Humoristinen posti ei YLEENSÄ kehota lähettämään viestiä eteenpäin tai kehota tekemään muita toimia.”

”Viestissä tarjotaan usein mahdollisuus päästä eroon postituslistalta remove-komennolla. Tätä ei pidä käyttää, sillä juuri tällä remove-poistopyynnöllä roskapostittajat tarkistavat, että osoite varmasti toimii. Puuttuu humoristisesta viestistä.”

"Viestin otsikossa on RE: eli ikään kuin vastaus aikaisempaan viestiin, huumoriviestissä on useammin FW, kun viesti on välitetty eteenpäin"

Roskapostin saaminen voi myös herättää tunteen yksityisyyden loukkaamisesta

"roskaposti saa minut ärtyisäksi, kuin yksityisyyttäni olisi loukattu..MINUN SÄHKÖPOSTIINI ON KAJOTTU !"

Roskapostin ja sähköpostihuumorin eron voi olla hämärä ja se voidaan määritellä myös persoonakohtaisesti:

"Riippunee varmaankin vastaanottajan arvomaailmasta ja siitä arvostaako/pitääkö huumorista."

"vitsit eivät ole roskapostia...ellei vastaanottajan mielestä tällaiset viestit ole sitten "laillisia" tai "haluttuja"

"hmm, kun asiaa tarkemmin miettii niin nuo humoristisiksi tarkoitetut viestit on tavallaan "sallittua/hyväksytyä" roskapostia"

Liiallinen sähköpostihuumorin vastaanottaminen voi tuntua myös roskapostilta:

"roskapostiksi viesti lukeutuu, jos sama humoristinen hässäkkä tulee esim. 15 eri ihmiseltä saman (kuluvan) päivän aikana!"

Kuten sähköpostihuumori voi tuntua roskapostilta, niin vastaavasti roskapostistakin voi löytää huumoria:

"Joskus tosin spam-viestien peniksenpidennysmainokset ovat parempaa huumoria kuin humoristisiksi tarkoitetut viestit."

"mitä minä naisihminen teen jollain peniksenpuurentimella tai viagralla...? ;)"

Roskaposti koettiin persoonattomaksi viestinnäksi "tietokoneiden, ei ihmisten välillä". Yksi näkökulma on, että lähettäjä pyrkii saamaan esiin, ei niinkään persoonaa, vaan ostajan tai huijattavan. Lähettäjän persoona on tuntematon, tai se on pyritty piilottamaan tai valehtelemaan. Roskapostin vastaanottaminen voi tuntua yksityisyyden loukkaamiselta. Sähköposti koetaan yksityisomaisuutena, jonka hallinnasta tulisi voida itse päättää. Saman näkökulman tuo esille myös Liikenne- ja viestintävirasto. Kuluttajien harhaanjohtamisen, yrityksille aiheutuvien kustannusten sekä tuottavuuden menetyksien ohella roskapostiin liittyviä ongelmia ovat yksityisyyden suoja sekä ihmisarvon suojele

(Liikenne- ja viestintäministeriö 2006). Roskaposti voi olla myös moraalitonta ja säädytöntä. Tämä muodostuu suuremmaksi ongelmaksi silloin, kun vastaanottaja on lapsi (Savinen 2004, 31).

Sähköpostihuumori voi olla roskapostiin verrattavissa silloin, kun niitä tulee paljon tai niiden vastaanottamista ei hyväksy. Asiaa helpottaa se, että sähköpostihuumorin lähettäjä sekä vastaanottaja tuntevat toisensa. Tämä mahdollistaa, että vastaanottaja voi pyytää, ettei hänelle lähetettäisi kyseenomaisia viestejä. Se mikä toiselle on huumoria, voi olla toiselle roskapostia. Tähän liittyy lähetettävien viestien laadun sekä määrän ohella vastaanottajan käsitys huumorista sekä hänen näkökulmastaan myös lähettäjän rooli sekä persoona. Toisin kuin humoristisiin sähköposteihin, niin roskapostiin vastaaminen todennäköistää sen, että roskapostin määrä vain kasvaa. Roskapostia ei yleensä edes lueta, vaan se tuhotaan sellaiseksi tunnistettua heti. Sähköpostihuumori pääsääntöisesti luetaan. Jos se on tuttu, se tuhotaan kesken lukemisen. Jos se on uusi, se luetaan, jonka jälkeen viesti tuhotaan, tallennetaan tai lähetetään eteenpäin.

Aikaisemmin kysymyksessä kaksi kysyin suhtautumista liitetiedostona tulevaan sähköpostihuumoriin. Yhtenä näkökulmana oli, että liitetiedoston avaaminen on virusten osalta turvallisempaa, mikäli lähettäjän on tuttu. Persoonalla on myös merkitystä silloin, jos viestistä löytyy virus. Tämän kysymyksen vastauksien osalta tuli esille, että mikäli tuttavalta saadusta viestistä löytyy kuitenkin virus, niin sen lähettäminen koetaan tahattomana (on myös huomioitava, että lähettäjän sähköpostiosoite voi olla väärennetty) (Tietoturvaopas 2006). Tahalliseksi viestissä mahdollisesti olleet virukset koetaan silloin, kun lähettäjä on tuntematon eli roskapostissa.

Roskapostiin voi suhtautua myös ajoittain humoristisesti. Eräs vaihtoehto onkin pyrkiä huijaamaan roskapostin lähittäjiä ottamalla näennäisen vakavasti heidän viestinsä. Päätaavoitteena on, että roskapostittajat tuhlaavat turhaan resursseja heihin, jotka näyttävät ottavan viestit tosissaan. Käytännössä he huijaavat roskapostittajilta aikaa, rahaa ja nöyryyttävät heitä. Tämän toiminnan lisähyötynä on raportoida roskapostittajien osoitteita yrityksille, jotka valmistavat roskapostisuodattimia (Spam2spammers 2001). ”Huijareitten huijaamisen” lopputuloksena voi olla viesti- ja kuvaketjuja, jotka ovat humoristisia (419fun. 2006).

Yrityksen näkökulmasta kaikkea työhön kuulumatonta sähköpostin vaihtoa voidaan kutsua ”friendly spamiksi”. Tämä tarkoittaa sitä, että lähettäjä on vastaanottajan tuntema, mutta viesti ei liity työhön. Internetin ja sähköpostin suodatusohjelmien tuottajan Surf Controlin mukaan viesti voi olla sisällöltään ketjukirjeitä, perhekuvia, sarjakuvia, sähköisiä tervehdyksiä, kotivideoita tai huumoria. Näiden määrä on keskimäärin yli 30 viikossa työntekijää kohden. Viestien määrä ei ole niinkään olennaista, vaan niiden koko. Viiden megan (esimerkiksi noin minuutin videopätkä) tiedosto vie saman tietoliikenneverkolta verran kapasiteettia, kuin 160 sivua tekstiä. (Trudeau 2006.) Mikäli yritys vielä varmuuskopioi sähköpostiliikenteensä, niin rasitus tietoliikenteen resursseja kohtaan lisääntyy.

On myös huomioita, että roskaposti ei ole ollut ainoastaan sähköpostin ongelma. Aikaisemmin ongelmana on ollut faksimainonta (Helsingin sanomat 1995) ja matkapuhelimien tekstiviestimainonta on herättänyt myös keskustelua (IT-viikko 2005). Internetin roskapostin ”analoginen sukulainen” mainosposti on eräille myös yhä ajankohtainen ongelma. (Truedau 2003). Internetin roskapostin ongelmien ratkaisujen ollessa teknisiä, niin vastaavasti puhelinmyyntiin sekä mainoksiin on olemassa lain määrittämiä rajoituspalveluita (Suomen suoramarkkinointiliitto 2006).

5.12 Sähköpostihuumorin alkuperäisen lähettäjän huomioiminen edelleenlähetyksessä

”Mikäli olet edelleen lähettänyt sähköpostitse humoristisen viestin tuttavalleni, saatko saman viestin hänen edelleen lähettämänä itsellesi?”

Mikäli sähköpostihuumoria lähetetään edelleen, on mahdollista että ryhmälähetyksellä viesti lähtee oman sähköpostin osoitekirjasta esimerkiksi kaikille ystäville. Koska viestejä lähetellään ystävien kesken, niin saman viestin voi saada tuolloin takaisin myös sen alkuperäinen lähettäjä. Vastaajien mukaan tätä ei yleensä tapahdu:

”Harvoinpa on päässyt näin käymään. Eli tähän voisi vastata lyhyesti, että en”

Joskus voi olla, että lähettäjä saa viestinsä takaisin hiukan muunneltuna:

”jos vitsin voi muuttaa koskemaan lähettäjää tai jos vitsistä saa uuden esimerkiksi sen muotoa muuttamalla (pilkun tai pisteen paikkaa vaihtamalla) tai muuttamalla jonkin sanan toiseksi ts. tekemällä siitä esim. ”sisäpiirin” vitsin tällä tavoin.”

Humoristiseksi tarkoitettussa sähköpostissa huomioidaan ennen lukemista lähettäjä eli kuka viestin on lähettänyt. Viestin luettuaan pohditaan onko viesti millaisten jatkotoimenpiteiden arvoinen. Tuhotaanko vai kenelle sen voisi lähettää mahdollisesti edelleen tai kertoa.

Viestiä ei lähetetä kaikille, koska viestin saisi silloin myös alkuperäinen lähettäjäkin. Tämä edellyttää, että viestin saajat valitaan yksitellen. Tässä vaiheessa huomioidaan se, kenelle viesti sopii ja kenen kanssa haluaisi nauraa sille. Kysymysten yhteneväisistä vastauksista tuli esille, että vastaanottajan persoonan ohella viestiä edelleen lähetettäessä huomioidaan myös keneltä alkuperäinen viesti on tullut.

5.13 Tutkimukseen osallistuneiden palaute sähköpostikyselystä

”vastauksethan ovat aina valmiina, oikealla kysymyksellä ainoastaan valitaan tilanteeseen sopivin” Vastaja numero 47

Kysymyksien vastaukset saatua ja lajiteltua lähetin tutkimukseen osallistuneille sähköpostiviestin, missä kiitin osallistumisesta. Samalla kysyin, miltä vastaaminen oli heistä tuntunut. Lähes kaikki kokivat sähköpostikyselyn helppona vastaamisen muotona:

”Asialliset kysymykset ja hyvä/erilaista kun tulivat tipotellen”

Muutaman vastaajan mielestä kysymykset olisivat voineet tulla kaikki kerralla:

”olisin mieluummin vastannut niihin kaikkiin kerralla. Nyt joutui samaan asiaan palaamaan jatkuvasti uudelleen, mikä tuntui hieman rasittavalta”

Sähköpostikysely koettiin positiivisesti poikkeavan tapana verrattuna paperimuodossa tuleviin kyselyihin:

”Vitutuskäyrä on pompannut aina tappiin kun postin mukana on tullut peukalohangallinen paperia ja vastauspyyntö. Näin sähköpostin välityksellä tapa oli enempi kuin vaivatonta ja lisäksi kun kyssäriihin voit vastata missä vaan mikäli siellä on tietsikka”

Vastauksissa heijastui myös vastaajan ajankäytön mahdollisuudet:

”Joskus vastasin nauttien mutta joskus kun on kiire töissä ja ajatukset harhailee työasioihin :-o niin tuntui että on velvollisuus vastata vaikka ei oikein ehtisi...”

Tutkimukseen osallistuminen sai osan vastaajista pohtimaan omia sähköpostin sekä sähköpostihuumorin käyttötottumuksiaan ja sovellusmahdollisuuksia:

”Kysymyksiä myötä tuli ajateltua omaa sähköpostin käyttöä, johon ei ollut aikaisemmin sen kummemmin kiinnittänyt huomiota”

”Toisaalta voisin kyllä kuvitella käyttäväni niitä (sähköpostihuumoria), jossakin esityksessäni kevennyksenä tai opetuksena. Hyvä idea.”

Valtaosa tutkimukseen osallistuvista oli minulle entuudestaan täysin vieraita. Tämä helpotti vastaamista myös negatiivisten kommenttien osalta. Lähettäessäni tutkimukseen osallistuneille uudelleen kysymykset joihin en ollut saanut (tai löytänyt) vastausta, saatoin saada vastaukseksi esimerkiksi:

”Olen jo vastannut kysymykseesi ja uudestaan en osallistu”

Sähköpostikysely oli onnistunut tapa saada tietoa sähköpostihuumorista. Ensimmäiseksi vastaajat saivat todennäköisesti tutkimukseni aikana sähköpostiinsa tutkimuskysymyksiäni ohella myös sähköpostihuumoria sekä roskapostia. Niihin suhtautuminen auttoi konkreettisesti heitä vastaamaan kysymyksiin sekä lisäsi tutkimukseni validiteettia. Toinen piirre oli se, että vastaukset saattoivat olla hyvinkin humoristisia (kuten tämän kappaleen otsikon esimerkkipostaus). Muutaman vastauksen mukana oli myös sähköpostihuumoria (esimerkiksi saatesanoilla ”lähetän tämän piristämään tutkijan työtä”). Kolmantena piirteenä oli, että pääsääntöisesti yksittäiset kysymykset ja niihin vastaaminen koettiin mielekkäämmäksi kuin kaikkien kysymyksiäni lähettäminen vastattaviksi kerralla. Kyselyjen tullessa yksitellen, saattoivat vastaajat

pohtia vastauksiaan halutessaan syvällisemmin. Koska vastaukset olivat avoimia (eivät strukturoituja kyselyitä, joissa vastausvaihtoehdot ovat valmiina), vastauksien kirjoittamiseen kysymystä kohden jäi enemmän aikaa.

Sähköpostikysely tutkimusaineiston keräysmuotona onnistui hyvin. Alussa kuvittelin, että saan kaikilta kaikkiin kysymyksiin vastaukset. Ensimmäisen kyselykierroksen edetessä vastausprosentti väheni kuitenkin hiukan. Kyselykierros loppui joulukuun alussa, joten ajankohdalla oli varmasti myös oma merkityksensä. Muutaman kuukauden päästä lähettäessäni puuttuvien vastauksien kysymykset uudelleen jolloin valtaosa vastasi vielä niihin. Osa ei vastannut tai totesi ”lähettäneensä jo vastauksen kertaalleen”. Tässä vaiheessa jäin pohtimaan, olinko hukannut vastauksen vai oliko vastaajalla motivaatio tutkimukseeni hiipunut? Sähköpostikyselyn vastaukset vaihtelivat hyvinkin syvällisistä kysymykseni pohdinnoista yhden sanan vastauksiin. Syvälliset vastaukset olivat ajoittain kysymykseeni perustuvia analysoituja tapaustutkimuksia. Tämä tuottikin välillä ongelmia analysoidessani jo ”analysoituja” vastauksia.

6. Aineiston teorettinen analyysi

Huumorin, sähköpostin ja sähköpostihuumorin historian tutkimisen jälkeen etenin haastatteluaineistooni, jota analysoin sisällönanalyysin avulla. Nyt jatkan tutkimustani analysoimalla teorettisesti sisällönanalyysissa esiin nousseita teemoja. Aineistossa nousi esille monia yllättäviä havaintoja, joiden pohtiminen olisi ollut mielenkiintoista. Minun olikin pohdittava, mitkä niistä ovat merkittäviä tutkimuskysymykseni ”miksi ja miten sähköpostihuumoria käytetään” selvittämiseen. Ennemmin kuin laajentaisin tutkimuskysymystäni, päätin käyttää aineistoni analyysissä teoriatriangulaatiota eli tarkastelen aineistoa useamman teorian näkökulmasta (Eskola & Suoranta 1998:69–75). Tämän valintani tarkoituksena on päästä mahdollisimman syväälle haastatteluaineistoni analyysin teoreettisen tulkintaan.

Tutkimusongelmakseni muodostui aikaisemmin sähköpostihuumorin käyttäminen ja sen merkitykset niitä vastaanottavien sekä mahdollisesti edelleen lähettävien näkökulmasta. Etsin seuraavaksi tutkimusongelmaani ratkaisua tutkimalla aineiston sisällönanalyysiä sekä teemoittelua käyttäen hyväkseni Roman Jakobsonin viestintäteoriaa. Kyseisen teorian avulla on aineistosta mahdollista saada esiin viestinnän perustekijät sekä perustehtävät, joiden avulla analysoimastani aineistosta on mahdollista saada esiin tutkimuskysymystäni ” miksi ja miten sähköpostihuumoria käytetään” selvittäviä vastauksia. Tämän jälkeen analysoin sisällönanalyysiä ja siinä esiin nousseita teemoja sekä Jakobsonin viestintäteorian avulla löytämiäni sähköpostihuumorin perustekijöitä ja perustehtäviä vielä kolmella muulla teoriolla. Nämä teoriat ovat aikaisemmin mainitsemani Bahtinin ja Volosinovin viestintämalli sekä Shannonin matemaattinen teoria kommunikaatiosta. Bahtinin ja Volosinovin avulla pyrin tuomaan näkemyksiä siihen, miten huumori rakentuu sähköpostin mahdollisuuksien ja rajoitteiden, lähettäjän, viestin (sähköpostihuumorin) sekä vastaanottajan keskinäisissä suhteissa. Shannonin teorian avulla pohdin sähköpostihuumoria teknisen kanavan eli sähköpostin näkökulmasta sekä pyrin ymmärtämään roskapostia sekä sähköpostihuumoria mahdollisesti häiriön eli hälyn näkökulmasta. Kappaleessa seitsemän analysoin aineistoa Homansin vuorovaikutusteorian avulla. Mikäli sähköpostihuumori edustaa vuorovaikutuksessa vaihtoa lähettäjän ja vastaanottajan välillä, niin miten se toteutuu ja

mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Jokaisen käyttämäni teorian avulla pyrin pääsemään syvemmälle haastatteluaineistooni ja tuomaan siitä esille yhä uusia näkökulmia.

6.1 Semiotiikka ja sen historia

Semiotiikan historia juontaa juurensa antiikin filosofiaan, josta lähtien voidaan erottaa neljä pääsuuntausta. ”Ensimmäisessä filosofinen merkkien tutkimus alkoi antiikin stoalaisilla ajattelijoilla jatkuen keskiajan kirkkoihin. Merkkien tutkimus kehittyi edelleen John Locken kautta Charles S. Peirceen. Toisessa pääsuuntauksessa lingvistinen merkkitiede on pitänyt puhuttua ja kirjoitettua kieltä semiotiikan lähtökohtana. Tämän alan klassikko oli Sveitsissä ja Ranskassa vaikuttanut Ferdinand de Saussure, josta ns. eurooppalainen semiotiikka on enimmäkseen lähtöisin. Kolmantena suuntauksena on empiirinen semiotiikka, joka sai alkunsa antiikin lääketieteestä. Lääkäri joka tutki taudin oireita eli merkkejä oli ”semiootikko”. Sittemmin empiirinen tutkimus kattaa monia alueita neuro- ja kognitiotieteistä erilaisten merkkikäytäntöjen soveltavaan tutkimukseen kuten mediatieteisiin. Ajallisesti viimeisin haara empiirisessä semiotiikassa on balttilaisten Uexküllien perustama ”biosemiotiikka”, joka tutkii organismien elämää suhteessa niiden ympäristöön, Umweltiin. Semiotiikan neljäs linja on kulttuurin semiotiikka, jonka merkittävin edustaja on ollut Juri Lotman ja hänen ympärilleen Tarttoon ja Moskovaan muodostunut koulukunta. Se tutkii kulttuureja ”teksteinä” ja ”semiosfäärinä”. (Semiotiikan verkostoyliopisto 2007.)

Sveitsiläinen Ferdinand de Saussure (1857–1913) sekä Amerikkalainen Charles Peirce (1834–1914) lausuiivat toisistaan tietämättä 1900-luvun alussa nykypäivän semiotiikkana tuntemamme tieteenalan syntyä. Saussuren mielestä oli ”mahdollista hahmotella tiede, joka tutkii merkkien elämää sosiaalisen elämän osana. Se olisi osa sosiaalipsykologiaa ja siten yleistä psykologiaa. Kutsun sitä semiologiaksi. Se kertoisi meille, mistä merkit koostuvat ja mitkä lait niitä ohjaavat”. Peircelle semiotiikka edusti logiikkaa. Merkitysten muodostuminen ja jopa ajattelu tapahtuvat merkkien välityksellä. Peirceen semiotiikaksi nimittämä tiede tutkisi miten merkkien välittymisen prosessin loogiset ominaisuudet olisi mahdollista saada selville. Saussuren ja Peirceen traditiot kehittyivät omilla tahoillaan kohdaten vasta 1960-luvulla. Tuolloin semiotiikka alkoi kehittyä itsenäisenä tieteenä (Veivo & Huttunen 1999.16–19).

Semiotiikka on kehittynyt ”merkkejä, merkkijärjestelmiä ja niiden tuottamista sekä käyttöä koskevaksi tieteeksi” (Tarasti 1995.5). Semiotiikka voidaan jakaa teoreettiseen sekä empiiriseen semiotiikkaan (Veivo & Huttunen 1999.19–22) Teoreettinen (yleinen) semiotiikka tutkii merkkien olemusta, rakennetta ja toimintaa. Empiirinen eli käytännöllinen (soveltava) semiotiikka puolestaan tutkii sitä, miten kulttuuriset merkkijärjestelmät syntyvät ja elävät, miten niitä käytetään ja miten ne toimivat, mikä rooli niillä on ihmisen yhteisöllisessä viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. Teoreettinen semiotiikka on lähinnä filosofian osa-alue, kun taas soveltava semiotiikka toimii monien eri tieteiden sisällä. ”Soveltavassa semiotiikassa on useita erilaisia osa-alueita. Suurelle yleisölle tutuinta lienee visuaalisten merkkien ja niihin koodattujen merkitysten analysointi. Nonverbaalista viestintää, mm. eleitä ja ruumiinkieltä, tutkitaan käyttäytymistieteissä, verbaalisen kielen merkki- ja merkitysjärjestelmiä taas lingvistiikassa (esim. sociolingvistiikka), joka onkin eräs semiotiikan äititieteistä. Kirjallisuustieteessä narratologia tutkii kertomusten rakenteisiin sisältyviä merkityksiä, kuten kertomusten rakenne-elementtejä tai niiden arkkityyppisiä toimijoita, aktantteja. Monia elämän merkityksellisiä osa-alueita, kuten vaatetusta, ruokaa, tilaa ja arkkitehtuuria, kuvataiteita, musiikkia, teatteria, mainontaa, tv-ilmaisua jne. tutkivat semiotiikan vastaavat alalajit. Eläinkunnan merkkijärjestelmiä tutkii zoosemiotikka, kaikkia luonnon merkitysjärjestelmiä laajemmin biosemiotikka” (Vuorinen 2002.1-2)

6.2 Roman Jakobsonin viestintäteoria

Roman Osipovich Jakobsonin (1896–1982) funktionaalisen ajattelun juuret ovat 1910-luvun venäläisessä formalismissa. Formalismissa arvostettiin tutkijan itsenäisyyttä, valmiiden käsitysten epäilyä sekä uusien kysymysten asettelua. Tämä ajatustapa ei sopinut hallitsevaan ideologiaan, jota kutsuttiin sosialistiseksi realismiksi (Suni 2001.8-9). Sosialistisen realismin aikana formalisteja vainottiin ja nöyryytettiin (1990-luvulle saakka), ja osa heistä muutti Venäjältä pois. Heidän joukossaan Jakobson sekä Pjotr Bogatyrjov muuttivat 1920 länteen ja osallistuivat kyseisenä vuosikymmenenä Prahan strukturalistisen koulukunnan alkuvaiheisiin. Prahan strukturalistisen koulukunnan teorioiden taustalla vaikuttivat voimakkaasti venäläisen formalismin edustajan L. P. Jakubinski:n sekä strukturalisti Ferdinand de Saussuren mallit. (mt.16–19.) Jakubinskij piti ajattelunsa edeltäjinä Aristotelesta ja Wilhelm von Humboldtia (Saukkonen 1984). Ferdinand de Saussuren mallit pohjautuivat nuogrammaatikkojen ajatteluun. Heidän

mielenkiinnon kohteenaan olivat äänten muodostuksen säännöllisyys sekä kielen kehittyminen luonnon kehittymisen kaltaisesti (Culler 1994,68–70). Prahassa Jakobson alkoi yhdistää formalistisia teorioita sekä Ferdinand de Saussuren kielitieteellistä strukturalismia (Hietala 1997,118). Jakobsonista kehittyikin 1900-luvun tunnustetuimpia strukturalistisia kielitieteilijöitä (Suni 2001,16) sekä arvostettu semiootikko.

Strukturalismin tarkoituksena on paljastaa ajattelua ja kokemusta eri kulttuureissa ohjaavat kehikot (Fiske 1992.150). Jakobson kiinnittikin huomioita kielen sekä kielenkäytön struktuureihin. Yksi osa-alue edellä mainituissa oli viestinnän funktiot. Sitä tutkivat Otto Bühler, Petr Bogatyrev ja Jan Mukařovský. Heidän ajattelunsa pohjalta Roman Jakobson kehitti teoriansa viestinnästä (Vuorinen 1997). Hän korosti teorioissaan kielen funktionaalisuutta. Oli tärkeää tutkia, missä tehtävässä kieltä eri tilanteissa käytettiin. Jokaisessa puhuvassa yhteisössä on kieli, joka pitää sisällään eri osa-alueita. Nämä osa-alueet pitävät sisällään jokainen oman funktionsa. Nämä funktiot ovat jaettavissa viestinnän perustekijöihin sekä viestinnän tehtäviin.(Jakobson 1964,353–359;1981.21–27.)

6.3 Viestinnän perustekijät

Jakobsonin viestinnän perustekijöissä lähtökohtana ovat puhuttelija, viesti sekä puhuteltava (käytän työssäni John Fisken teoksen Introduction to communication studies 2nd ed. suomeksi toimittaneiden (John Fiske : Merkkien kieli, johdatus viestinnän tutkimukseen) Veikko Pietilän, Risto Suikkasen ja Timo Uusituvan käännöksiä Jakobsonin termeistä). Jotta viesti olisi mahdollista käsitellä eli operoida, on viestin viitattava johonkin kontekstiin eli asiayhteyteen. Viestin on oltava myös ymmärrettävässä muodossa, eli sen koodi on ainakin osittain oltava ymmärrettävissä. Toisin sanoen viesti on ensin koodattava ja sen jälkeen dekodattava eli purettava (Jakobson 1964,353;1981,21–11). Lähetetyn viestin on myös tavoitettava vastaanottaja. Tämän mahdollistaa heidän välinen fyysinen kanava ja psykologinen yhteys, jota kutsutaan kosketukseksi (tai kontaktiksi). Edellä mainitut viestinnän perustekijät voi esittää myös oheisena mallina (Jakobson 1981,21–22).

Kaavio 1. Jakobsonin viestinnän perustekijät

Nämä edellä mainittua kuusi perustekijää määrittelevät kielen funktioita. On huomioitava, että mistään viestistä ei löydy ainoastaan yhtä perustekijää. Tekijöitä viestissä on yleensä useita, mutta missä hierarkkisessa järjestyksessä ne kyseisessä viestissä ovat? Mikä tekijä on hallitsevin ja missä hierarkkisessa järjestyksessä muut tekijät ovat. Viestinnän perustekijöiden ohella onkin viestistä löydettävissä myös viestinnän funktiot eli perustehtävät. (mt.21–22.)

6.4 Viestinnän perustehtävät

Emotiivinen eli esittävä viestinnän perustehtävä eli funktio keskittyy puhuttelijaan. Tämä funktio on suomennettu ilmaisutehtäväksi. Ilmaisutehtävässä on keskitytty siihen, mikä on lähettäjän asenne siihen, mitä hän viestii (Jakobson 1981,22) Ilmaisutehtävässä viestitetään puhuttelijan tuntemuksia, asenteita, asemaa ja yhteiskuntaluokkaa. Kyseessä ovat ne tekijät, jotka tekevät sanoman ainutkertaiseksi ja persoonalliseksi (Fiske 1992,56).

Viestin päämääränä on puhuteltava ja vaikuttamistehtävä häneen (Jakobson 1981,23). Vaikuttamistehtävä kuvaa sanoman vaikutusta puhuteltavaan. Käskynjaoissa ja propagandassa vaikuttamistehtävä on korostunut kun taas monissa muissa sanomissa se jää toissijaiseksi (Fiske 1991,56).

Viestinnän funktioissa viestin suhde kontekstiin tarkoittaa referentiaalista (denotatiivista sekä kognitiivista) suhdetta eli viittaustehtävää. (Jakobson 1981,22). Viittaustehtävässä viestin suhde todellisuuteen on tärkeä kuten esimerkiksi objektiivisessa asiaviestinnässä,

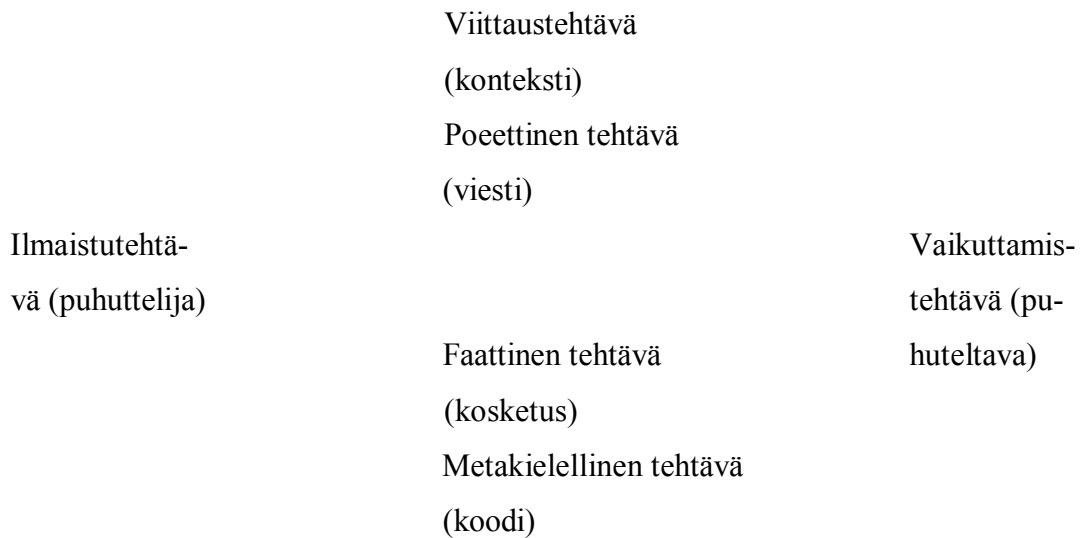
joka pyrkii mahdollisimman tarkkaan vastaavuuteen esitettävän asian kanssa (Fiske 1991,56).

Poeettisen tehtävän tarkoitus on viitata viestiin itseensä (Jakobson 1981,25–26). Sanomme mieluummin ”viaton ohikulkija” kuin ”asiaan sekaantumaton syrjästäkatsoja” kiinnittäen huomiota ilmaisun mielekkyyteen (Fiske 1991.57–58).

Faattinen tehtävä tarkoittaa rituaalisia viestien vaihtoa, jonka tarkoituksena on aloittaa keskustelut (Jakobson 1981,24). Faattisessa tehtävässä pidetään viestintäkanavia auki, ylläpidetään puhuttelijan ja puhuteltavan suhdetta sekä varmistetaan viestinnän sujumista. Kyseinen tehtävä liittyy viestinnän perustekijöissä kosketukseen eli fyysikaaliseen ja psykologiseen yhteyteen. Faattisessa tehtävässä on myös kyse toisteesta. Toisteen merkitys tulee esiin siinä, mikä sanomassa on ennustettavaa ja totunnaista. Toisteen eräs tehtävä on nimenomaan toimia faattisesti. (Fiske 1991,25–25;57.) Tervehtimisessä tai havainnoissa sen hetkisestä säästä sanoilla ei ole informatiivista merkitystä. Ne kuitenkin täyttävät sosiaalisia sopimuksia siitä, miten viestintäkanavia avataan tai pidetään yllä (Jakobson 1964,355–356). Voimme kokea, että kyseisellä hetkellä ei ole soveliasta aloittaa syvällistä keskustelua, mutta osoitamme toisen henkilön olemassa olon sekä jonkinlaista suopeutta suhteessa häneen. Näiden syiden takia käytämme ja hyväksymme sosiaaliset rituaalit kulttuurissamme. (Ellis & McClintock 1990,76.)

Metakielellisessä funktiossa puhutaan kielestä, jota viestissä käytetään. Esimerkiksi kysyessämme: ”mitä tarkoitat?”, varmistamme puheessa käytettävää koodia ja toteutamme metakielellistä funktiota (Jakobson 1981.25).

Edellä mainitut viestinnän perustekijät sekä viestinnän funktiot ovat kuvattavissa yhdessä seuraavan mallin avulla:

Kaavio 2. Jakobsonin viestinnän funktiot

6.5 Sähköpostihuumorin funktiot

Jakobson ei teoriaa rakentaessaan tiedostanut semioottista viestintänäkemyä (kuten eivät muutkaan hänen aikalaisensa), vaan hän näki viestinnän tapahtuvan aina kielellisesti (Jämsä 2007). Jakobsonin mallia on tästä huolimatta mahdollista soveltaa myös esimerkiksi sähköpostihumorin lähettämisen ja vastaanottamisen tutkimukseen. Jari Aro on todennut sähköpostihumorin lähettämisen pitävän sisällään faattisen ja metakielellisen tehtävän. Tämä tarkoittaa, että viestien lähettämällä pyritään faattisesti pitämään viestintäkanava auki ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita sekä metakielellisesti otsikoimaan viesti humoriksi. (Aro 2003.) Edellä mainittujen funktioiden ohella sähköpostihumorista on löydettävissä myös muita Jakobsonin viestinnän perustekijöiden sekä funktioiden merkityksiä. Vaikka sähköpostihumorissa jokin tehtävä olisi hallitsevin, niin siitä voi kuitenkin löytyä useampiakin Jakobsonin teorian funktiota. Osa tehtävistä voi olla myös päällekkäisiä, joten näkökulmasta riippuen ne näyttäytyvät eri funktioiden alla.

6.5.1 Ilmaisutehtävä

Lähtökohtana on viesti, joka on tulkittavissa sähköpostihumoriksi sekä olisi mahdollista lähettää sähköpostitse edelleen. Viestiä edelleen lähetettäessä on mietittävä asiaa ilmaisutehtävän näkökulmasta. Ilmaisutehtävä edellyttää, että lähettäjä tuntee vastaanottajan ja kykenee lähettämään viestin, joka tuottaa vastaanottajalle todennäköisesti humoristisen kokemuksen. Lähettäjän on kyettävä arvioimaan vastaanottajan suhde lähettäjänsä ja arvot sekä asenteet, jolloin vaikutus sanoman vastaanottajaan olisi toivotun kaltainen. Lähettäjä pohtii ”kuka tätä pitäisi myös huvittavana” ja ”kenen/keiden kanssa tälle viestille voisi nauraa”. Lähtökohtaisesti viestin edelleen lähettäminen kaikille, joiden sähköpostiosoite on osoitekalenterissa, olisi myös aiheetonta. Tuolloin viestin alkuperäinen lähettäjä saisi todennäköisesti myös uudelleen saman viestin. Sähköpostihumorin lähettämisen ilmaisutehtävän taustalla on yhdessä huumorin kokeminen.

Pohdittavana on myös se, kenen kanssa haluaa pitää yhteyttä sekä kenen kanssa yleensäkin sähköpostihumori ja etenkin juuri tämä viesti olisi väline siihen. Kokeeko lähettäjä tuttavansa tosikoksi tai hyväksyykö hän yleensäkin sähköpostihumoria. Yksi lähettämistä todennäköistä näkökulma onkin, ”olenko vastaanottanut häneltä itseltään sähköpostihumoria (tai henkilökohtaista viestiä)”. Voiko viestiä laittaa hänen työ- vai kotiosoitteeseensa. Lähetetäänkö viesti sellaisenaan, muutetaanko sitä osuvammaksi vai liitetäänkö mukaan henkilökohtaista viestiä. Se mitä sähköpostihumorin avulla ilmaistaan, ei koeta soveliaaksi virallisissa sekä perheen sisäisissä yhteyksissä. Heidän kanssaan vuorovaikutuksessa muut asiat kuin humoristinen kokemus ovat merkittävimpiä. Ilmaisutehtävän onnistuminen sähköpostihumorissa edellyttää, että vuorovaikutus on tasavertaista sekä vapaaehtoista.

Sähköpostihumorin ilmaisutehtävää voi lähestyä teorioiden avulla, jotka tutkivat naurun merkityksiä. Viestiessämme muiden kanssa valitsemme lukuisista viestintästrategioista sopivimman, jonka logiikka sopii tavoitteisiimme. Esimerkiksi dominointi ja valta pitävät sisällään implisiittisesti (sisäänrakennetusti) uhkia sekä lahjoja, joiden merkitys poistuu kun niillä ei saada enää tavoiteltuja hyötyjä. Ihmiset haluavat valtaa ja dominanssia, mutta he myös haluavat ystäviä. Valta ja dominanssi voivat hävitä mutta ystävien odotetaan pysyvän. Ystävyys tavoittelemisen ja ylläpitämisen logiikka

rakentuu sitoutumiseen molemminpuoliseen ennalta mittaamattomaan apuun tilanteista riippumatta. Vallan ja dominanssin sekä ystävyyden tavoitteet ovat yhtyeensopimattomia, ja tämä voi tuoda ongelmia viestintään. Koska kahdesta ihmisestä toinen on todennäköisesti vahvempi, viisaampi, terveempi tai kauniimpi, on ystävyydessäkin mahdollisuus verrata kyseisiä tekijöitä vallan tai dominanssin näkökulmasta. Mikäli vuorovaikutus halutaan pitää ystävyytenä, on ilmaistava, että vuorovaikutusta ei nähdä vallan tai dominanssin tavoitteluna. Mitä selkeämmin ja aidommin voimme ilmaisutehtäväämme ystävyyteen viestiä, sitä helpompi se on tunnistaa. Nauraminen on yksi keino viestiä ystävyyttä, koska sitä on vaikeaa teeskennellä tai piilottaa. (Pinker 1997,553–554.) Sähköpostihuumorin huvittavaa ilmaisutehtävää korostaa nimenomaan henkilökohtainen yhteys, viestin soveliaisuus tähän tarkoitukseen sekä viestin otsikointi humoristiseksi.

Sähköpostihuumorin tuottama humoristinen kokemus ja nauru ilmaisevat tuttavalle, että ”näyttää aivan kuin loukkaisin sinua, mutta teen jotain mitä kumpikin haluaa”. Naurun avulla voimme myös osoittaa haluamme vahvistaa suhdettamme toiseen henkilöön. Emme osoita huumoria itseämme ylemmälle tai vieraille, ennen kuin toinen on tulkinnut kokeellisesti kertomamme tai lähettämämme ”jäätä murtavan” leikillisen viestin ilmiäsitehtävältään huvittavana. Mikäli tämä epäonnistuu, voi toinen tulkita viestin ilmaisutehtävän olevan loukkaava tai aggressiivinen haaste.(mt.) Tämän takia sähköpostihuumoria lähetetään ainoastaan ihmisille, joiden kanssa viestintä on vapaaehtoista, vastavuoroista sekä tasavertaista. Mikäli lähetetyn sähköpostihuumorin humoristinen ilmiäsitehtävä epäonnistuu, on riskinä että viestin vaikutustehtävä on negatiivinen.

Ilmiäsitehtävää voidaan korostaa vaihtamalla humoristiseen kertomukseen esim. tuttavan nimi tai asuinpaikkakunta. Mikäli viestiin voidaan lisätä kontekstuaalisuutta, se edellyttää ilmiäsitehtävän huomioimista. Lähettäjän on pohdittava, kenelle viesti on sovelias, voiko sitä personoida sekä miten vastaanottaja kykenee liittämään sen hänen toivomaansa ilmaisuun eli kokemaan humoristiseksi. Aro toi esille artikkelissaan, että useimpien ihmisten lähipiirissä oli yleensä yksi tai muutama henkilö, jotka ovat aktiivisia viestien lähittäjiä (Aro 2003). Nämä kyseiset henkilöt ovat viestien vastaanottajien toimesta käsitetty henkilöiksi, joiden ilmiäsitehtävä on lähettää sähköpostihuumoria eteenpäin.

Sähköposti voidaan kokea osaksi yksityisyyttä. Se, kuka sinne lähettää viestejä, on merkittävää. Esimerkiksi roskapostin vastaanottaminen koetaan turhana ja loukkaavanakin. Roskapostin ilmaisutehtävänä on saada ihminen ostamaan tarjottuja tuotteita tai toimimaan toivotulla tavalla. Roskaposti (sekä kiertokirjeet) pitävät sisällään alleviivatun vaikuttamistehtävän, jonka kaltainen puuttuu sähköpostihuumorista (huumorissa, kuten taikatempuissa, annamme vapaaehtoisesti itseämme huijattavan ja nauramme sille toisin kuin roskapostissa, jonka tarkoitus pääsääntöisesti on ainoastaan huijata). Roskapostissa ilmaisutehtävän omaavalla ei ole persoonaa eikä henkilökohtaista yhteyttä vastaanottajaan. Lähettäjä voi myös pyrkiä väärentämään lähetysosoitteensa luodakseen todennäköisemmän yhteyden hänen ja vastaanottajan välille. Tämä liittyy läheisesti seuraavaksi käsittelemääni funktioon eli vaikuttamistehtävään.

6.5.2 Vaikuttamistehtävä

Vaikuttamistehtävässä kuvataan sanoman vaikutusta puhuteltavaan (Fiske 1991,56). Sähköpostihuumorissa vaikuttamistehtävä on korostunut, koska tarkoituksena on tuoda esille että viestin tehtävä on huvittaa sekä naurattaa. Viittaustehtävän omaavalle lähettäjälle merkittävää on mielikuva siitä, että viestin vaikuttamistehtävä onnistuisi ja saisi aikaan toivotun vaikutuksen. Tämä mielikuva merkitsee lähetyshetkellä ajatusta yhdessä nauramista vastaanottajan kanssa, joka lisää lähettäjälle huumorin kokemisen vaikutusta. Huumorin vaikuttamistehtävän yksi osatekijä onkin, että sille ei naureta yksin. Sähköpostihuumori on yksi väline nimenomaan jakamaan humoristisia kokemuksia.

Sähköpostihuumorin yhdessä kokemista voikin lähestyä naurun merkityksen avulla. Robert Provinen mukaan ihmiset nauravat 30 kertaa useammin muiden seurassa kuin yksin. Vaikka ihmiset nauraisivat yksin, he usein kuvittelevat olevansa muiden tai jonkin muun seurassa kuunnellessaan radiota, katsoessaan televisiota tai lukiessaan muiden tekstejä. Sähköpostihuumorissa luetaan muiden luomia tekstejä, mutta ne liitetään tekstin lähettäjään (koska niiden varsinaista alkuperää sekä kirjoittajaa ei tunneta sekä hän on ainoa henkilökohtainen yhteys viestiin). Nauraminen vapauttaa psyykkistä energiaa (huojennusteorian mukaisesti) mutta se on myös yksi kommunikaation muoto. (Pinker 1997,546.) Nauraminen sähköpostihuumorille on kommunikaatiota suhteessa viestiin

mutta etenkin lähettäjään. Lähettäjä on onnistunut viestimään ilmaisutehtävänsä vastaanottajalle, jos hän kokee viestin vaikuttamistehtävän humoristisena.

Aineistosta nousee esille se, että vastaanotettua sähköpostihuumoria tulkitaan ilmaisutehtävän eli lähettäjän kautta. Vaikuttamistehtävässä vastaanottaja pohtii, kuka viestin on lähettänyt eli millainen ilmaisutehtävä häntä koskee. Onko viesti tarkoitettu humoristiseksi ja keneltä se on tullut? Halutaanko lähettäjän kanssa olla tekemisissä (vapaaehtoisuus ja tasavertaisuus) ja onko sähköpostihuumori hyväksyttävä väline siihen? Mikäli henkilöä kohtaan tuntee humoristista viestiä vastaanottaessaan esimerkiksi rooliristiriitaa (esimerkkeinä alainen ja esimies tai potilas ja lääkäri), niin viestin vaikutus voi muuttua. Lähettäjänä on tuolloin henkilö, joiden kanssa vuorovaikutus halutaan pitää ainoastaan virallisena ja näin ollen virallisista rooleista halutaan myös pitää kiinni. Vastaanottaja voi myös kokea, että hän ei halua vapaaehtoisesti olla lähettäjän kanssa tekemisissä.

Mikäli vastaanottaja ei halua pitää lähettäjään yhteyttä, niin se heijastuu myös viestin vaikuttavuuteen. Sama viesti olisi tuolloin huvittavampi eri lähettäjän toimesta. Henkilö, joka lähettää vastaanottajan mielestä ”mauttomia” juttuja, tulkitaan myös ”mauttomaksi”. Mikäli lähettäjä on outo, niin etenkin liitetiedostojen avaaminen koetaan arveluttavana. Kun nämä asiat ovat pohdittu, kiinnitetään tarkemmin huomiota itse viestiin.

Yksi vaikuttamistehtävän muoto voi olla viestin sisällään pitämä toivomus, että lähetä tämä viesti (Aro 2003) esimerkiksi ” kaikille huumorintajuisille naisille”. Vaikuttamistehtävän ohella tämä lause liittyy viestin vastaanottajan lähettäjän mielestä ”huumorintajuisten naisten” ryhmään. Vaikuttamistehtävän korostaminen voi pitää sisällään määritelmän siitä ryhmästä sekä arvoista, joihin lähettäjä liittyy vastaanottajan. Vaikuttamista voi myös olla se, että huumorin avulla pyritään luomaan ja vahvistamaan toivotunlaisia mielikuvia esimerkiksi julkisuuden henkilöistä ja tapahtumista tai ylläpitämään tuttavuutta. Aikaisemmin esiin tulleen Henri Bergsonin mukaan huumori on aina jonkin tietyn ryhmän naurua. Sähköpostihuumori korostaakin vaikuttamistehtävältään yhteisiä arvoja ja näkemyksiä. Mikäli vaikuttamistehtävä on tuottanut humoristisen kokemuksen, on mahdollista että viesti tallennetaan tai lähetetään

uudelleen. Tuolloin pohditaan samoja asioita kuin lähettäjä on miettinyt ilmaisutehtävässään.

Saapuneiden viestien paljous heijastuu myös vaikuttamistehtävään. Mikäli sähköpostia, jotka vaativat toimenpiteitä on paljon (tällaisten sähköpostien vaikutus edellyttää vastaanottajalta toimenpiteitä tai kannanottoja), voi sähköpostihuumorikin tuntua rasitteelta. Toisena näkökulmana on, että humoristiseksi tarkoitettu sähköposti tuo taukoa työskentelyyn ja piristää siten työpäivää.

Sähköpostihumorilla voidaan pelätä olevan teknisesti vaikuttamistehtävä, joka on negatiivinen ja ennustamaton. Tuolloin pelkona on viestiä avatessaan mahdollisuus saada sen mukana haittaohjelmia omalle tietokoneelle. Mikäli viestissä on virus, niin sen merkitystä tulkitaan lähettäjän kautta. Mikäli lähettäjä on tuttu, koetaan viesti turvallisemmaksi. Mikäli siitä kuitenkin löytyisi virus, se koetaan tahattomaksi vahingoksi. Mikäli ilman loogista asiayhteyttä lähetetyssä viestissä on virus, tulkitaan se tahalliseksi sekä haitanteoksi.

Vaikuttamistehtävää voi vähentää se, että viesti on lähetetty useammalle henkilölle. Vastaanottaja tietää, että viesti ei ole lähetetty ainoastaan hänelle tai siinä ei ole henkilökohtaista viestiä tai kommenttia ohjaamassa viestin vaikutusta. Tämä heijastuu myös sähköpostihumorin viittaustehtävään.

6.5.3 Viittaustehtävä

Huumoria selittävistä teorioista inkongruenssi sekä bisosiaatio kuvaavat parhaiten sähköpostihumorin viittaustehtävää. Inkongruenssiteoriassa huumori pitää sisällään arkitodellisuuden sekä siitä poikkeavan kuvauksen, joiden yhteentörmäys on humoristinen (Morreal 1987.130). Viittaustehtävässä luodaan suhde kontekstiin, mihin vaihtoehtoinen kuvaus tuo yllättävän ja uuden merkityksen. Tätä huumorin teoriaa voi havainnollistaa Erving Goffmanin kehysteorian kautta. Kehysteoriassa painotetaan kulttuurisesti annettujen kehysten merkitystä sosiaalisen järjestyksen muodostumisessa. Kehys viittaa siihen määrittelyyn ja näkökulmaan, joka mahdollistaa tiettyjen käyttäytymisepisodien tunnistamisen ja ymmärtämisen. Toimijoilla voi olla eri tilanteissa ja eri kehyksissä erilaisia toiminta- ja ajatusmalleja. (Goffman 1974,1–7.)

Huumori tuo esille arkitodellisuuden kehyksen, johon liitetään siitä yllättävästi poikkeava kehys, joka tuottaa yhtyeensopimattoman lopputuloksen. Tämän yhteensopimattomuuden tuloksena on huumori.

Viittaustehtävä tuo esille myös sähköpostihumorin sosiaalisen merkityksen. Koska huumori tuo esille implisiittisiä näkökulmia arjestamme, niin samalla se kertoo ympäristöstä jossa elämme. Mikä on se konteksti ja sosiaalinen identiteetti, johon suhteessa poikkeavaa näkemystä tarjotaan? Millaiseen todellisuuteen huumori tuo poikkeavan näkökulman ja mikä se on? Esimerkiksi mikäli huumori tukee vastaanottajan näkökulmasta stereotyyppioita (arvoristiriita), koetaan huumorin konteksti jopa ärsyttävänä. Sähköpostihuumori voidaan kokea myös aggressiivisena (ylemmysteoria). Huumorin sopimattomuus yhteydenpidossa kyseisen lähettäjän kanssa tai huumorin aihe voivat tuoda vastaanottajalle mielikuvan siitä, että viittaustehtävä on aggressiivinen. Yksi näkökulma tähän viittaustehtävän mahdollisuuteen on se, että huumori on yleensä aggressiivista. Saatamme nauraa huumorissa muiden epäonnelle tai onnettomuuksille (Pinker 1997,547–548). Samat kokemukset omakohtaisesti eivät tuottaisi humoristista kokemusta.

Mikäli sähköpostitse saadulla huumorilla on vastaanottajalle muitakin käyttömahdollisuuksia kuin lukeminen ja mahdollinen edelleen lähettäminen, rikastuu viittaustehtävä entisestään. Viittaustehtävien muuttumisen nopeutta sekä vaihtoehtoja lisää se, että sähköpostihuumori reagoi ympäristöönsä nopeammin sekä laajemmin kuin huumorinkerronnan suullinen perinne, painettu teksti tai media. Sähköpostihumorin esiintuomia sisältöjä voidaan käyttää viittaustehtävään myös jossain muussa kontekstissa. Sähköpostihumorissa viittaustehtävän rajoituksia ovat tilannehumorin rajoittuneisuus, nonverbaliikan puuttuminen sekä reaaliaikaisen vuorovaikutuksen vähäisyys.

Mikäli viesti viittaa ajankohtaiseen tai persoonalliseen asiaan, on viittaustehtävä korostunut. Samalla voidaan kokea viestin vaikuttamistehtävä henkilökohtaisena. Tämä voi tuoda myös riskinsä, mikäli aihe on vastaanottajalle arka tai hän tulkitsee ilmaisutehtävän negatiivisena.

Joillekin roskapostin viittaustehtävä saattaa myös olla huvittava. Myytävät tuotteet ja mainokset saattavat herättää hilpeyttä. Vastaanottaja voi pyrkiä myös valehtelemaan, että viestin vaikuttamistehtävä olisi toteutunut lähettäjän ilmaisutehtävän mukaisesti ("huijareiden huijaaminen").

Viittaustehtävää korostavat sähköpostihumorissa käytettävät kuvat, videot tai linkit (joista voi käydä katsomassa ja kuuntelemassa materiaalia). Niissä viittaukset huumorin kohteeseen ovat rikkaampia ja tulevat selvästi esille. Tämän takia valtaosa pitää enemmän edellä mainittujen kaltaisesta sähköpostihumorista verrattuna tekstimuotoiseen. Viittaustehtävän korostuneisuus saa edellä mainittujen tiedostojen huumoriksi tulkitsemisen nopeammaksi sekä helpommaksi. Tämä tekijä liittyy läheisesti myös poeettiseen tehtävään.

6.5.4 Poeettinen tehtävä

Poeettinen tehtävä voi esiintyä proosakirjallisuudessa niin, että peräkkäin tulevat asiat kuuluvat yhteen olemalla tärkeällä tavalla samanlaisia tai vastakkaisia (Jakobson 1964,358;Vuorinen 1997). Huumorissa samanlaisuutta merkittävämmäksi nousee vastakkaisuus eli toisteen vastakohta haje (Fiske 1991,27). Kun faattisessa funktiossa merkittävimäksi nousi toiste eli samanlaisuus, niin sähköpostihumorin poeettisessa funktiossa tärkeimmäksi tekijäksi nousee viestin hajeisuus. Aikaisemmin esiin tulleiden huumorin teorioiden bisosiaation sekä inkongruenssin tarkoituksena on luoda vastakkaisuutta eli yhteensopimattomuutta, joka tuottaa humoristisen kokemuksen. Tämä yhteensopimattomuus tekee viestistä ennustamattoman eli hajeisen. Mikäli olemme kuulleet tai lukeneet saman humoristisen viestin ja aikaisemmin, se ei ole enää ennustamaton. Siksi samojen humoristiseksi tarkoitettujen viestien vastaanottaminen yhä uudelleen ei tuota huvittuneisuutta. Mikäli myös sama teema toistuu eri viesteissä, hajeisuus vähenee. Huvittavaksi huumorin nimenomaan tekee, että sen sisältö (etenkin lopussa oleva "punch-line", joka tuo yllättävän näkökulman) on ennustamaton. Tätä yksilön inkongruenssin kokemusta voi kuvata myös Juri Lotmanin autokommunikaatio teorian avulla. Kun jokin diskurssi (puhetapa) puhuttelee ja koskettaa ihmistä uudella tavalla, tapahtuu merkityksen (ja minän) uudelleen strukturointia (Silkelä 2001). Koomisen ristiriidan avulla voimme kokea asiat uudesta perspektiivistä (Blomstedt 2001,133).

Poeettisessa funktiossa voi kiinnittää tarkemmin huomiota myös siihen muotoon, miten viesti on lähetetty. Viestistä voi olla poistettu aikaisempien viestiketjujen kommentit, nimet ja osoitteet sekä viestin aikaisempiin edelleen lähetyksiin liittyvät merkit. Näillä toimilla pyritään korostamaan viestin poeettista funktiota.

Aikaisemmin tuli esille, että ryhmälähetykset (toisiaan tuntemattomalle ryhmälle tai viesti on lähetetty piilokopiona) voivat vähentää viestin henkilökohtaisuutta ja viestin vaikuttamistehtävää. Silloin päällimmäiseksi nousee viesti itsessään eli sen poeettinen funktio.

6.5..5 Faattinen tehtävä

Sähköpostihuumorin avulla pidetään faattisen viestintäfunktion mukaisesti viestintäkanavia auki. Sähköpostihuumorin avulla pidetään yllä sosiaalisia suhteita ystävien, työkavereiden ja tuttavien välillä (Aro 2003). Sen avulla muistutetaan ystäviä omasta olemassaolosta, mikäli muuta viestittävää ei sillä hetkellä ole. Mikäli sähköpostihuumoria lähetetään tutulle ryhmälle siten, että vastaanottajat näkyvät, tarkoituksena on muistuttaa ryhmän (tai yleensäkin toisille tuttujen ihmisten) olemassaolosta.

Sähköpostihuumoriin ei yleensä vastata. Vastaamista todennäköistä, mikäli viesti on osuva tai se on lähetetty tutulle ryhmälle, jolle voi vastauksensa myös lähettäjän ohella osoittaa. Vastaus voi kertoa niistä tuntemuksista ja ajatuksista, mitä viesti herätti tai toimia arkisemman sähköpostikeskustelun aloituksena. Mikäli viestiin on liitetty henkilökohtainen sanoma (liittyen viestin personointiin tai arjen tapahtumiin), viestiin vastataan. Edellä mainitulla tavalla sähköpostihuumori voi toimia tervehdyksen omaisesti keskustelun aloituksena.

Faattinen funktio ja kontakti tuovat esille myös lähettäjän (puhuttelijan) ja vastaanottajan (puhuteltavan) psykologisen ja fyysisen yhteyden. Millä tavalla psykologista yhteyttä pidetään yllä sekä miten. Onko yhteys tasavertainen ja vapaaehtoinen sekä yrittääkö lähettäjä kenties tarjota sellaiseen sähköpostihuumorin avulla mahdollisuutta. Faattista funktiota toteuttaa myös viestiä lähettäessä näkemys huumorin yhdessä kokemisesta.

Ihmiset, joiden kanssa haluaa nauraa, edustavat sosiaalisesti muitakin merkityksiä kuin ainoastaan huumorin yhdessä kokeminen. Sähköpostihuumori voi viitata yleisesti tunnettuihin asioihin tai toimia pienemmän ryhmän tai alakulttuurin huumorin välittäjänä. Vaikuttamistehtävän ohella sähköpostihumorilla on silloin tarkoitus pitää ryhmä koossa ja selkeyttää eroja ulkoryhmiä (ryhmän ulkopuolisia) kohtaan.

Vaikka sähköpostihumorin lähettämisen taustalla olivat tuttavan muistaminen, ilahduttaminen ja huumorin yhdessä kokeminen, voidaan niihin myös palata eri yhteydessä. Sähköpostihumorin yksi käyttötapa onkin palata siihen kasvokkaisessa tai puhelimitse tapahtuvassa keskustelussa, jolloin ne muodostuvat psykologisen yhteyden ylläpitäjiksi tai rakentajiksi uudessa fyysisessä yhteydessä sekä kontekstissa. Kyseisissä tilanteissa vaikuttamistehtävää voi korostaa persoonalla sekä nonverbaliikalla. Myös se, missä uusissa konteksteissa sähköpostihumoria voidaan käyttää viittaustehtävissä, liittyy faattiseen funktioon.

Mikäli vastavuoroisuutta sähköpostihumorin (tai viestien) lähettämässä sekä kommunikoinnissa yleisestikään ei ole, niin faattisuus ei toimi pitkään. Jossain vaiheessa lähettäjä kokee epävarmuutta siitä, ”onko sähköpostihuumori oikea tapa pitää häneen yhteyttä?” tai ”kannattaako kyseenomaiseen ihmiseen pitää yhteyttä?” Faattisuus ei välttämättä toimikaan pitkään yksisuuntaisesti. Yksi vaihtoehto onkin, että vastaanottaja ei koe sähköpostihumoria soveliaaksi tavaksi pitää yhteyttä tai hän ei halua yleensäkään pitää lähettäjän kanssa vuorovaikutusta yllä. Vastaanottaja voi tulkita sähköpostihumorin vaikuttamistehtävän negatiivisena ja kokea, että sillä ei ole faattista funktiota. Tätä näkökulmaa pohdin myöhemmin vuorovaikutusteorian avulla. Eräs tekninen keino tähän onkin vaihtaa sähköpostiosoitetta tai suodattaa kyseisen lähettäjän viestit spamiksi (roskapostiksi) tai siirtää ne suoraan roskiin. Lähettäjä voi myös pyytää olemaan lähettämättä sähköpostihumoria. Mikäli sähköpostihumoria ei halua vastaanottaa, voi viestiin liitetty metakielellinen koodi jo ainoastaan viestin otsikossa tuntua vastaanottajalta turhauttavalta.

6.5.6 Metakielellinen tehtävä

Humoristinen viesti voidaan myös otsikoida henkilökohtaisella puhuttelulla tai viestin huumoriksi osoittavalla otsikolla (esimerkiksi ”Ja tämä tarina on tosi...” tai ”uusია

vitsejä...” tai ”Huumoria!”) Otsikon avulla rakennetaan viestille metakielellinen koodi. Metakielellisessä tehtävässä viestin otsikko viittaa viestin sisältöön. Se edustaa koodia, jonka tarkoituksen on ilmaista, että ”lue tämä viesti huumorina.” (Aro 2003). Metakielellinen koodi on siis vastaanottajan ensimmäinen kontakti saamansa viestiin.

Sähköpostihuumorin otsikko eroaa muista viestityypeistä korostaen viestin humoristista tarkoitusta. Jos viesti ei tuota vastaanottajalle humoristista kokemusta, on tavoitteena osoittaa että lähettäjä tarkoitti viestin tulkittavaksi nimenomaan huumorina eikä esimerkiksi vallan tai dominanssin osoituksena (esimerkiksi vastaanottajan arvovalintoja kohtaan). Tällä pyritään kuroma umpeen niitä digitaalisen viestinnän rajoitteita (vastavuoroisuuden sekä nonverbaalisuuden puute), jotka erottavat sähköistä ja kasvokkain tapahtuvaa viestintää. Kun kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa nauru kertoo aidosti ja peittelemättömästi emotionaalisesta tunnetilasta (Pinker 1997,554), niin metakielinen koodi pyrkii edustamaan samaa funktiota sähköpostihumorissa. Se pyrkii varmistamaan sitä vaikuttamistehtävää sekä faattisen funktion mukaista psykologista yhteyttä, joka on lähettäjällä ilmaisutehtävän tarkoituksena.

Metakielellistä tehtävää edustaa viestin otsikon ohella myös lähettäjän nimi sekä sähköpostiosoite. Nämä vaikuttavat otsikon ohella siihen koodiin, miten viesti tulkitaan. Merkittävintä on kuka viestin on lähettänyt ja tuntee vastaanottaja hänet. Mikä on se psykologinen yhteys, joka vastaanottajan kokee olevan hänen ja lähettäjän välillä. Onko viesti lähetetty siviili vai työosoitteesta voi edustaa myös viestin metakielellistä koodia ja ohjata sen tulkintaa jo ennen sanoman avaamista.

Metakielellistä funktiota voi myös lähestyä poeettisessa tehtävässä aikaisemmin esiin tulleen Erving Goffmanin kehysteorian avulla. Metakielellisen funktion tarkoituksena on osoittaa, että kyseisen viestin kehys on humoristinen eikä sitä ole tarkoitettu otettavaksi todellisena ja realistisena mielipiteenä. Metakielellinen funktio pyrkii estämään väärinkäsityksiä, jotka syntyisivät huumorin tulkitsemisesta esimerkiksi loukkaavana tai aggressiivisena haasteena.

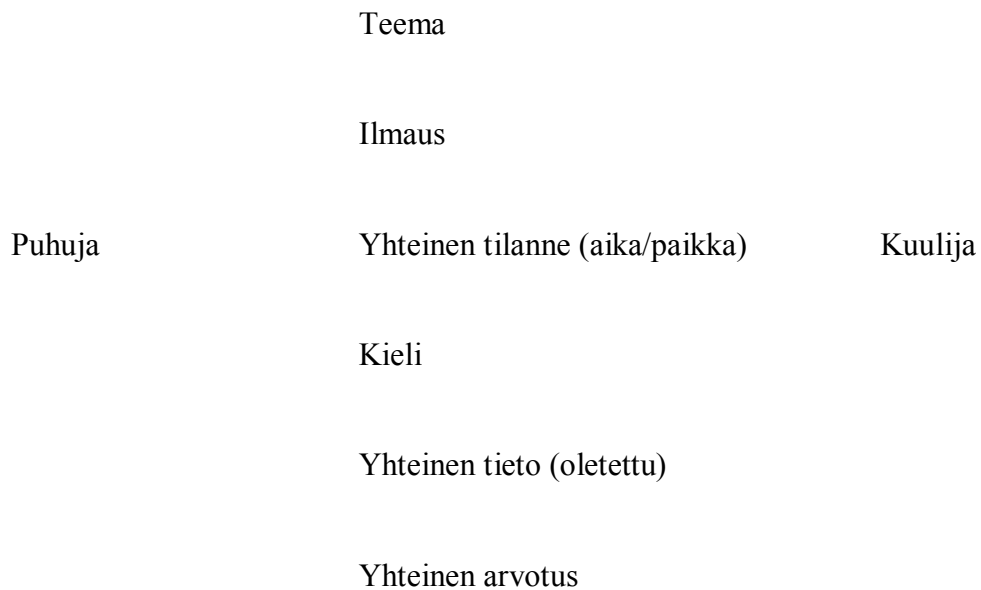
Sähköpostihuumorin metakielellinen tehtävä kertoo ensimmäiseksi lähettäjän nimen ja otsikkokentässä viestin sisällön. Mikäli lähettäjä tai sähköpostihuumori yleensäkin (tai juuri kyseisen lähettäjän toimesta) koetaan epämielekkäänä, ohjaavat nämä käsitykset

viestin lukemista tai välitöntä tuhoamista. Toinen otsikon tuottama hyöty on se, että vastaanottaja kykenee luokittelemaan viestin aiheen lukeakseen sen mahdollisesti eri ajankohtana. Kolmantena hyötynä on se, että mikäli saman ajankohtana vastaanottaa samoja humoristiseksi tarkoitettuja viestejä, voi mahdollisesti otsikon perusteella tuhota ”ylimääräiset” viestit. Tämän riskinä on, että mahdollisesti mukaan liitetty henkilökohtainen tervehdys tuhoutuu samalla sitä lukematta. Neljäntenä näkökulmana on että personoitu otsikko (tai viesti tekstikentässä) osoittaa, että viesti on lähetetty henkilökohtaisesti ja tarkoituksella eikä minkään haittaohjelman toimesta.

Otsikon ohella viestissä voi olla tekstiä, joka korostaa että viesti on huumoria. Tämä teksti voi pyrkiä myös ohjaamaan sitä, mistä näkökulmasta viestiä on luettava ja minkä ryhmän huumoria se on. Myös viestin päätteeksi voi olla hymyileviä tunneikoneja (☺), naurua (hehheh) tai viestin sisällön tiivistävä humoristiseksi tarkoitettu kommentti. Mikäli sähköpostihumorissa on kysymys kuvista, viestin otsikkona tai lopussa yleensä olevat tekstit korostavat että kyseinen viesti on luettava huumorina. Myös videotiedostossa mahdollisesti taustalla oleva nauru edustaa metakielellistä funktiota. Nämä edellä mainitut metakielelliset funktiot korostavat sähköpostihumorin poeettista funktiota.

6.6 Bahtinin ja Volosinovin malli

Mihail Bahtin (1895 - 1975) kehitti hiukan Jakobsonin jälkeen oman viestintämallinsa (sivusin häntä huumorin historia kappaleessani). Teoria on tullut tunnetuksi Valentin Volosinovin kirjassa ”Kielen dialogisuus”. Bahtin oli ajatuksineen kyseisenä aikana Neuvostoliitossa sosialistien epäsuosiossa ja eräs näkökulma Volosinovin kirjaan onkin se, että Bahtin on itse kirjoittanut sen ystävänsä nimissä. Historiansa vuoksi viestintämallia nimitetäänkin Bahtinin ja Volosinovin viestintämalliksi. (Jämsä 2007.)

Kaavio 3. Bahtinin ja Volosinovin viestintämalli

Mallissa on samoja elementtejä, kuin Jakobsonin viestinnän perustekijöissä. Puhuja tarkoittaa Jakobsonin puhuttelijaa. Bahtinin ja Volosinovin ilmaisuteoriassa ilmaisua organisoiva keskus ei ole puhujassa, vaan sosiaalisessa ympäristössä. Jakobsonin teorian puhuteltava on tässä mallissa nimetty kuulijaksi. Kokonaisen lausuman ajatussisältöä edustaa yhteinen puheenaihe eli teema. Teema pitää sisällään merkityksen. Merkitys syntyy dialogissa puhujan ja kuulijan välillä. Tämä ajatusmallin mukaan kaikki ymmärtäminen on silloin dialogista. (Volosinov 1990,122–126.)

Ilmaisu on jaettavissa sisäiseen (elämys) ja ulkoiseen osaan (esimerkiksi sanaan). Merkittävimpänä tekijänä on ilmaistavan elämyksen ulkoinen ilmaisu. Ilmaisua määräävät puhunnan todelliset ehdot, jotka muodostuvat välittömästä sosiaalisesta tilanteesta eli yhteisestä tilanteesta. ”Puhunta eli ilmaisu rakentuu kahden sosiaalisesti organisoituneen ihmisen välille. Jos todellista keskustelukumppania ei ole, puhuja olettaa sellaiseksi henkilön, joka on hänen oman ryhmänsä ns. sosiaalinen edustaja...Jokaisen ihmisen sisäisellä maailmalla ja ajattelulla on oma vakaa sosiaalinen kuulijakuntansa, jonka ilmapiirissä hänen sisäiset perustelunsa, sisäiset motiivinsa, arvostuksensa rakentuvat”. (mt. 104–109.)

Kieli (Jakobsonilla koodi) on keskeytymätön muutosprosessi, joka toteutuu puhujien kielellisessä yhteistoiminnassa (mt.120). Yhteinen tieto tarkoittaa jokapäiväisen elämän ideologiaa, joka toimii sisäisen ja ulkoisen puheemme ympäristönä (mt.111–113). Yhteisessä arvotuksessa merkityksen muotoutuminen kielessä liittyy aina tietyn sosiaalisen ryhmän arvotuseriaatteisiin. Ilmaisumme eivät ainoastaan merkitse, vaan myös arvottavat. (mt.128–129.)

Merkittävimmän annin Bahtin ja Volosinov tuovat sähköpostihuumorin tutkimukseeni sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvojen ja etenkin dialogin käsitteellään. He laajentavat teoriassaan sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmaa tilanteeseen, missä huumorin merkitys voi rakentua ilman puhuttelijan (tai lähettäjän) merkitystä. Sisäiset perustelut, motiivit ja arvostukset ovat rakentuneet sisäiseen maailmaamme, jonka seurauksena voimme tulkita huumoria ilman välitöntä yhteyttä muihin. Sisäinen maailmamme on rakentunut sosiaalisen vuorovaikutuksen ja ympäristön tuloksena, ja näin ollen se heijastaa ympäristöämme. Tätä ajatusta soveltamalla voi ymmärtää uudesta näkökulmasta sen, että yksin ollessammekaan ”emme naura yksin”.

Sisäisen maailman rakentumisen kautta voi saada näkökulman siihen, miten huumori muuttuu edelleen lähetettäväksi sähköpostihumoriksi. Henkilön kokiessa jonkin asian huvittavaksi, hän voi miettiä kuka muu hänen ohellaan voisi kuulua siihen sosiaaliseen ryhmään, joka kokisi kyseisen vitsin, kuvan tai tapahtuman humoristiseksi. Kun tämä muotoillaan sähköiseen ja edelleen lähetettävään muotoon, voidaan se lähettää sähköpostihumoriksi tarkoitettuna eteenpäin muille oman ryhmän edustajille.

Kun sähköpostihuumoria lähettää eteenpäin, on pohdittava mitä arvoja viesti edustaa ja ketkä muut voisivat jakaa samanlaiset arvot. Lähettäjä ennakoi vastaanottajan reaktioita ja mikäli hän kokee, että joku tuttava pitäisi tätä myös huvittavana, hän lähettää sen eteenpäin. Kuulija eli puhuteltava vastaanotettuaan viestin miettii, mitä arvoja sähköpostihuumori edustaa ja kuka on puhujana eli puhuttelijana liittänyt hänet millaiseen ryhmään. Ryhmä (mikäli jokin muu kuin huumori ei yhdistä toistensa jo ennalta tuntemia ihmisiä jotka ovat näkyvästi viestin vastaanottajina) ei tarkoita ainoastaan henkilöitä, jotka viestin vastaanottavat vaan millaisen ryhmän arvoja viesti vastaanottajan mielestä edustaa. Sähköpostihuumorin merkitys rakentuu silloin dialogisesti ja ennen kaikkea liittyen sosiaaliseen ympäristöön. Sen merkitys ei riipu

ainoastaan puhujasta, viestistä ja puhuteltavasta vaan niistä merkityksistä, joita nämä kolme tuottavat suhteessa sosiaaliseen ympäristöönsä. Koska yhteinen tilanne ei toteudu reaaliajassa sähköpostitse (kerronnan ja vastaanottamisen aika ja paikka eivät ole sama), on yhteisellä arvoilla ja tiedoilla korostunut merkitys. Sähköpostihuumorin kokemisesta voi nähdä silloin sen intertekstuaalisen eli tekstienvälisyyden luonteen. Vertaamme saamaamme sanomaa muihin sosiaalisessa ympäristössämme oleviin teksteihin, arvoihin sekä siihen sosiaaliseen ryhmään, jota koemme edustavamme.

Intertekstuaalisuus eli tekstienvälisyys tarkoittaa tekstissä esiintyviä viitteitä muihin teksteihin (Veivo & Huttunen 1999,116). Kun kirjoitamme tekstejä (tai käytämme yleensäkin sanoja), teemme sitä elämänkaaremme aikana kokemiemme tekstien pohjalta. Intertekstuaalisuuden muotoja ovat mm. viittaukset muihin teksteihin, viittaukset sosiaaliseen ja historialliseen paradigmaan (tulkintaa ohjaava taustakäsitys) sekä yhteiskunnan ideologiaan. Tämä ajatus johtaa Bahtinin teorioissaan esiin tuomaansa dialogisuuteen sekä kielen moniäänisyyteen ja historiallisuuteen. (Volosinov 1990,116–119.)

Intertekstuaalisuuden näkökulmasta saamamme sähköpostihuumori voi pitää sisällään niitä sanoja sekä teemoja, joihin viittaamme muussa kielenkäytössä. Voimme tehdä sen käyttämällä sähköpostihuumoria edelleen lähettämässä, eri asiayhteydessä tai muistamalla jossain tilanteessa aikaisemmin lukemamme tai kuulemamme sanonnan tai teeman, joka on sovellettavissa uuteen asiayhteyteen. Tämä voi toteutua mielessämme ilman, että kerromme sitä välttämättä kellekään (sisäistämämme sosiaalisen ryhmän mukaisesti). Tämä näkökulma liittyy sähköpostihumorissa etenkin sen viittaustehtävään. Sähköpostihumorista voi löytyä kaikkien tuntemia lentäviä lauseita (alun perinkin humoristisia tai humoristiseen yhteyteen liitettyjä), tai sähköpostihumorin avulla voidaan luoda humoristisia sanontoja sekä näkökulmia. Luvussa viisi kysymyksessä kahdeksan esiin tulleet sähköpostihumorin vaikutukset huumorin käyttöön liittyvät pääosiltaan juuri intertekstuaalisuuteen:

”Se antaa tavallaan lisää keinoja kommentoida maailmaa ja maailmanenoa”

”Siinä kun porukalla on alettu matkiin näitä humoristisia viestejä”

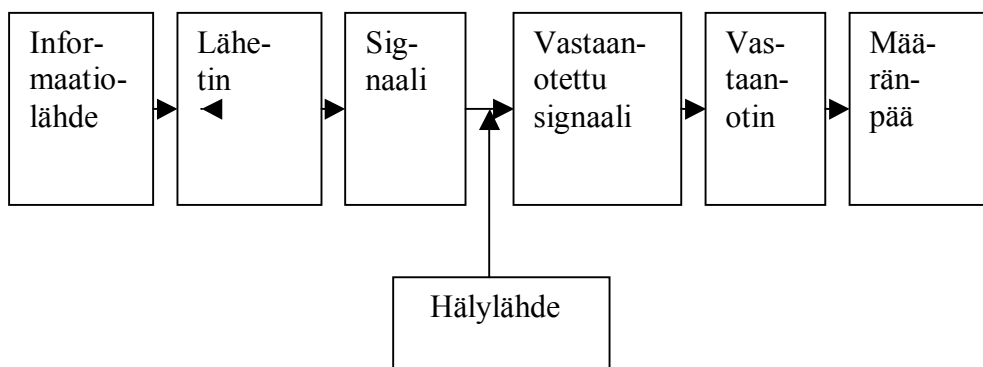
” joistain ”matti nykäsen” tai ”niksipirkan” tms. vitseistä on tullut joitain lentäviä lauseita”

”Sähköpostin myötä tulee siis luettua ja ”kerrottua” huomattavasti enemmän vitsejä”

Mitä useimpiin viittaustilanteisiin sähköpostihuumoria voidaan käyttää tai mitä useampi asia on liitettävissä sähköpostihuumoriin, sen laajempi intertekstuaalinen merkitys sillä on. Nämä tekijät liittyvät siihen, että sähköpostitse liikkuva huumori vaikuttaa yleisesti huumorin käyttämiseen sekä merkityksiin.

6.7 Shannonin matemaattinen teoria kommunikaatiosta

Claude Shannon (1916 - 2001) tutki Bell Labs:lla tiedon siirtämisen ongelmia. Tutkimuksen lähtökohtana olivat miten radioaallot sekä puhelinkaapeli toimisivat tehokkaimmin viestintäkanavana (Fiske 1991.19). Shannon kirjoitti 1948 artikkelin informaationsiirron matemaattisesta mallista. Hänelle viestin sisällöllinen osa oli toissijaista. Tärkeintä oli tutkia, miten oikea viesti on poimittavissa muitten viestien (tai myöhemmin esiin tulevan hälyn) joukosta. Ongelmaa ratkaistakseen hän kehitti informaationsiirtomallinsa. Informaatiolähde tuottaa viestin. Lähetin muuttaa viestin signaaliksi, joka lähetetään viestintäkanavaan. Vastaanotettu signaali muutetaan vastaanottimessa viestiksi, joka tavoittaa määränpänsä eli vastaanottajan. Shannonin mallissa keskeisimpänä on kuitenkin hälylähde. Se edustaa niitä ongelmia, jotka haittaavat lähetetyn ja vastaanotetun signaalien yhteneväisyyttä. Kyseinen malli on kuvattavissa oheisen kaavion avulla. (Shannon 2007.)

Kaavio 4. Shannonin viestintämalli

Shannonin mallissa on samoja elementtejä kuin Jakobsoninkin teoriassa. Jakobsonin lähettäjä ja ilmaistehtävä ovat Shannonin mallissa kuvattu informaatiolähteenä. Faattinen funktio ja tekninen yhteys kuvaavat lähetintä, signaalia, kanavaa, vastaanotettua signaalia sekä vastaanotinta. Vastaanottaja sekä vaikuttamistehtävä ovat Shannonin mallissa kuvattu määränpäänä.

Shannonin ja tutkimukseen myöhemmin mukaan tulleen Weaverin mukaan hälylähde kuvaa niitä ylimääräisiä signaaleja, joita lähde ei ole lähettänyt sekä niitä tekijöitä, jotka häiritsevät signaalin tarkkaa uloskoodausta eli vastaanottamista. Tätä häiriötä kuvataan tekniseksi hälyksi. Hälyn käsitettä laajennettiin koskemaan myös merkityshälyä. Tämä tarkoittaa kaikkea ”lähteen aikomuksista riippumatonta merkityksen vääristymistä, joka vaikuttaa sanoman vastaanottamiseen sen määränpäässä” (Fiske 1991,21–23). Merkityshälyä voivat edustaa esimerkiksi viestin informaationlähteen (lähettäjän) ja määränpään (vastaanottajan) tunnetilat (Thompson 1983,62–62).

Hälyn kautta voi saada uuden näkökulman myös toisteeseen. Toisteen (redundanssin) tarkoitus on vähentää hajetta (entropiaa). Mikäli viesti on tärkeä, voidaan toisteella todennäköistää viestin perille meneminen. Sama asia voidaan ilmaista useammalla tavalla tai lähettää eri kanavia pitkin useampaan kertaan. Toistetta edustaa myös viestin valmisteleminen (”minulla on teille yllätys..”) tai mahdollisuus lukea kirjoitettu viesti useampaan kertaan (poiketen puhuttuun kieleen). Myös tapa eli konventio voi toimia toisteena. Kun tervehdimme tavatessamme, niin sana ”terve” on ennalta arvattava ja tapoihimme perustuva (Fiske 1991,22–27). Shannon ja Weaverin teorioissa toisteella on samantyyppisiä piirteitä kuin Jakobsonin faattisella ja metakielellisellä funktiolla.

Sähköpostihumorissa ohjelmien yhteensopimattomuus etenkin liitetiedostoja avatessa voi edustaa teknistä hälyä kuten haittaohjelmatkin. Tekninen häly tarkoittaa myös roskapostien vastaanottamista. Mitä enemmän sähköpostiin tulee roskapostia, sen vaikeampaa niiden joukosta on löytää merkittäväksi kokemiaan viestejä. Luokittelen roskapostit tekniseksi hälyksi, koska niiden lähettäminen toteutuu ilman henkilökohtaista kontaktia. Teknistä hälyä voi vähentää roskaposti- tai sisällönsuodattimilla.

Merkityshälyksi voi luokitella esimerkiksi ne humoristiseksi tarkoitettut sähköpostiviestit, joita tulee liikaa tai joita vastaanottaja ei halua vastaanottaa. Sähköpostin hyötykäyttöä

haittaa tuolloin ne viestit, joita vastaanottaja ei koe merkitykseltään tärkeiksi tai käyttökelpoiseksi. Vakka lähettäjä olisi kokenut, että viestiin on koodattu sisällöllisesti jotain humoristista, ei vastaanottaja dekodaa viestiä lähettäjän toivomalla tavalla. Vastaanottajalle viesti voi edustaa tuolloin merkityshälyä niiden viestien joukosta, jotka hän kokee merkittäviksi. Merkityshälyyn voidaan liittää myös käsitys ajasta. Sama viesti eri ajankohtana vastaanotettuna voi tuottaa viestille eri merkityksen. Mikäli viesti tulee tai luetaan itselle sopivana aikana, se voi tulla tulkituksi tauoksi. Jos sama viesti vastaanotetaan ja avataan kiireen ja keskittymistä vaativat työn parissa, se voi tulla tulkituksi keskeytykseksi ja siten häiriöksi.

7. Sähköpostihuumori vaihdon välineenä vuorovaikutuksessa

Edellä mainitut teoriat kuvaavat sitä, miten ja miksi sähköpostihuumoria lähetetään, tulkitaan sekä käytetään. Sähköposti mahdollisuksineen sekä rajoitteineen, lähettäjä, viesti sekä vastaanottaja muodostavat dialogisesti sähköpostihuumorin merkityksen. Lähettäjä lähettää sähköpostitse vastaanottajalle sähköpostihumoriksi tarkoitettun viestin, jonka tarkoitus on huumorin yhdessä kokeminen sekä tuttavuudesta muistuttaminen. Tätä prosessia voi kuvata myös vaihtona (Aro 2003). Lähettäjä tarjoaa viestiään vastaanottajalle vuorovaikutuksessa vaihdon välineenä, joka perustekijöinä, tehtävinä sekä tarkoituksina ovat edellä (luvussa kuusi) mainitut sähköpostihumorin tehtävät.

Pyrin seuraavaksi tarkastelemaan sosiologiaan kuuluvan Homansin vuorovaikutusteorian avulla sähköpostihuumoria nimenomaan vaihdon välineenä. Miten sähköpostihuumoria voi ymmärtää vaihtona ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Mikäli sähköpostihuumori tehtävä vuorovaikutuksessa on vaihto, miten se mahdollisesti voi myös epäonnistua?

7.1 Homansin vuorovaikutusteoria

Sosiaalisista suhteista sekä sosiaalisesta vaihdon teorioita ovat kehittäneet Jean Piaget (1896–1980) sekä George Homans (1910–1989). Molemmat olivat kiinnostuneet 1900-luvun taloustieteilijä Vilfredo Pareton vaihtoon liittyvistä teorioista. Piagetille sosiaalinen vaihto oli yksittäisten ihmisten välistä palveluksien vaihtoa. Palvelus herättää reaktion toisessa, johon tulisi vastata. Piagetin mielenkiinnon kohteena oli, miten vaihtojen vuorotellessa arvot säilyttävät merkityksensä. Koska vaihtojen välillä voi olla aikaa, niin alkuperäisen palveluksen merkitys voi muuttua tai unohtua. Piagetin mielestä sosiaaliset säännöt sekä normit takaavat sen, että ajan kuluessakin arvot säilyvät ja tulevat vaihdossa huomioituiksi. (da Rocha Costa & Dimuro 2005.)

Homansin teorioiden lähtökohtana on samanlainen tilanne kuin Piagetilla. Henkilö tekee palveluksen, johon toisen tulisi vastata. Homansia kiinnosti miksi yksilöt pitävät tai eivät pidä vaihtoa yllä ja miten sosiaalinen tasapaino vaihdossa toteutuu. Hänen ajattelunsa taustalla olevan peliteorian mukaan maksimaalinen panos voi merkitä myös

maksimaalista menetystä. Homans etsi ratkaisua siihen, miten sosiaalinen tasapaino toteutuu vaihdossa. Hän etsi ratkaisua tähän ongelmaan pääasiallisesti käyttäen hyväkseen behavioristisen psykologian teorioita.(mt.2005.)

Homansin teorioiden taustalla oli ajatus siitä, että mitä useammin henkilön toimintaa palkitaan, sitä todennäköisemmin henkilö jatkaa toimintaansa. Tästä toiminnasta saattoi erottaa kaksi tekijää. Kuinka usein henkilö toimii sekä mikä hänen toimintansa on muiden toimesta palkittavaa. Mitä palkitsevammaksi henkilö kokee toimintansa, sitä mielekkäämpää se hänelle on. Toimintansa palautteen osalta hän pyrkii maksimoimaan hyödyn sekä palautteen mutta myös minimoimaan rangaistuksen. (Homans 1961, 16–28.)

Antti Eskola jakaa vuorovaikutusteorian holistiseksi sekä individualistiseksi. Holistisessa ajattelussa ryhmä koostuu kokonaisuudesta, jossa yksilöt ovat ainoastaan sen osia. Individualistisessa ajattelussa yksilöiden väliset suhteet ovat ensisijaisia ja ryhmän merkitys toissijainen. Tämän teorian yksi esimerkki on sosiometria. Siinä kuvataan yksilöiden välisiä attraktiosuhteita.

Yksilö valitsee tai torjua toisen yksilön ja on samalla myös itse muiden valintojen kohteena. Vuorovaikutusta kuvataan siinä vaihdoksi, jonka kohteena Antti Eskolan mukaan ”voi olla yhtä hyvin rahaa kuin rakkautta, keskinäisiä arvonannon osoituksia kuin nyrkiniskuja”. Individualistisessa vaihtoteoriassa ihminen on individualistinen ja egoistinen yksilö, jonka vuorovaikutusta ohjaa maksimaalisen hyödyn tavoittelu. Tämä hyöty määritellään rajahyötynä. Rajahyödyllä tarkoitetaan antamisen suhdetta jo olemassa olevaan annettavan määrään. Mikäli ihmisellä on paljon rahaa mutta vähän sosiaalista arvostusta, on vähäininkin arvostuksen lisäys merkittävämpää kuin suurempi rahasumma. Hyötyä laskettaessa on huomioitava myös vaihdossa aiheutuneet kulut. Näiden kulujen perustelemisen subjektiivisuus tuo omat ongelmansa vertailtaessa vaihdon kannattavuutta. Tämä heijastuu vaihtoteorian ongelmaan, miten egoistiset yksilöt voivat toimia yhdessä ja tehdä päätöksiä? Mikäli yhteisymmärrystä ei saada, on seurauksena sovittamaton ristiriita. Jos yhteisistä pelisäännöistä voidaan sopia, toteutuu integraatioteoria. (Eskola 1982,120–126.)

7.2 Sähköpostihuumori ja vaihtoteoria

Sähköpostihumorin lähettäjistä voi erottaa yhden tai muutaman henkilön, jotka lähettävät aktiivisesti viestejä muille (Aro 2003). Viestin lähettämistä voisi tulkita sosiaalisen vaihtoteorian avulla siten, että lähettäjät pystyvät tarjoamaan muille paljon (ainakin omasta mielestään) itselleen vähillä kustannuksilla. Sähköpostihumorin edelleen lähettäminen on teknisesti helppoa ja nopeaa useammallekin henkilölle. Millaisia merkityksiä lähettäjät sekä vastaanottaja huumoriviesteissä näkevätkin, on mutkikkaampaa. Lähestyn tätä sähköpostihumorin lähettämisen eri vaihtoehtojen kautta. Lähettäjällä on käytännössä viisi vaihtoehtoa:

1. Lähettää viesti yksittäiselle henkilölle
2. Lähettää viesti yksittäiselle henkilölle liittäen siihen personoinnin. Tämä personointi tarkoittaa käytännössä joko henkilökohtaisen viestin liittämistä mukaan tai viestin muuttamista henkilökohtaisemmaksi (kontekstualisointia)
3. Lähettää viesti ryhmälle, missä vastaanottajat näkevät kenelle kaikille viesti on lähetetty mutta he eivät välttämättä tunne toisiaan
4. Lähettää viesti toisensa tuntevalle ryhmälle siten, että aihe on yhteinen tai se on personoitu koskemaan yhteistä tuttua, ammattia tai paikkakuntaa.
5. Ryhmäviestinä, jossa vastaanottajat eivät näy toisille

Kyseisten vaihtoehtojen toteuttaminen edellyttää lähettäjältä seuraavia toimenpiteitä sekä motiiveja:

1. Yksittäiselle henkilölle viestin lähettäminen toteutuu silloin, kun sosiaalinen piiri on vähäinen tai kyseinen vitsi soveltuu vain suhteessa yksittäiseen henkilöön.
2. Edellisten syiden lisäksi viesti halutaan koodata vastaanottajalle sopivaksi. Huumorin varjolla voidaan myös esittää vitsiin oma kanta ja pyrkiä siten vahvistamaan sosiaalista sidettä. Sosiaalisen siteen vahvistamista toteuttaa myös, mikäli viestiin liitetään kysymys ”kuinka menee” tai kommentoidaan omaa arkea.
3. Ryhmäviestissä vastaanottajat valitaan yksitellen. Viestin lähettäminen ryhmälle ei onnistu, koska viestin alkuperäinen lähettäjä olisi

todennäköisesti ryhmässä myös mukana. Toiseen kertaan itse jo lähettämänsä saman viestin saaminen ei sovi sähköpostietikettiin. Viestin lähettämisessä voidaan huomioda myös se, että kenelle vastaanottajista viesti sopii.

4. Viesti lähetetään tutulle ryhmälle. Sähköpostihuumorin aiheena on silloin omaan ryhmään liittyvä aihe. Viestiä voidaan muokata myös siten, että sen kohteena on esimerkiksi yhteinen ystävä, asiakas tai esimies.
5. Viestin lähettäminen suurelle ryhmälle edistää yksilön oman sosiaalisen verkoston ylläpitämistä. Lähettäjä ei halua paljastaa kenelle kaikille viesti on lähtenyt. Syynä voi olla tuttavapiiriin kuuluvien ihmisten keskinäiset jännitteet tai sähköpostiosoitteiden suojeleminen.

Vaihtoteoriaa ohjaa yksilön hyödyn maksimointi. Rajahyödyn näkökulmasta sähköpostihumorissa vaihdon välineitä ovat lähettäjälle lähetettävän sähköpostihumorin ohella viestin henkilökohtaisuus. Sähköpostihumorin ja henkilökohtaisuuden näkökulmasta hyödyt maksimoituvat edellä mainituissa vaihtoehdoissa eri tavoilla.

7.3 Individualistiset vuorovaikutusteoriat sähköpostihumorissa

Individualistisessa sähköpostivuorovaikutuksessa yksilön merkitys suhteessa ryhmän merkitykseen on korostunut. Vaikka viesti olisi lähtenyt useammalle henkilölle, heitä ei kuitenkaan vastaanottajan näkökulmasta yhdistä ryhmäjäsensuus vaan ainoastaan sama vastaanotettu viesti. Seuraavat neljä viestien vaihtoehtoa edustavat edellä mainittua teoriaa.

Vähiten vaihtoarvoa on vaihtoehdon viisi mukaisella viestillä, missä lähettäjä on liittännyt vastaanottajien osoitteet osoitekenttäänsä piilokopioina. Ensisilmäyksellä viesti ei eroa yksittäiselle henkilölle lähetetystä. Siitä ei tule esille, kenelle ja monelle viesti on lähetetty. Viesti ei ole henkilökohtainen, mutta vastaanottaja voi olettaa että ei ole ainoa vastaanottaja.

Seuraavaksi vähiten vaihtoarvoa on vaihtoehdossa kolme esiin tulleella viestillä, joka on lähetetty toisiaan tuntemattomalle ryhmälle. Ryhmän jäsenet näkevät, kenelle kaikille

viesti on lähtenyt. Tällaista viestiä on ongelmallista personoida. Viestin personointi Jakobsonin metakielellisen tehtävän mukaisesti (esim. kommentilla: ”taas ne kiusaavat Mattia”) ei ole erotettavissa henkilökohtaiseksi kannanotoksi, johon tulisi vastata tai jonka voisi liittää ainoastaan lähettäjään. Vastaanottaja huomaa viestin osoitekentästä, ei ainoastaan että viesti on lähtenyt muillekin, vaan ketä he ovat. Tämän tyyppisen viestin osalta huomio voi kiinnittyä myös siihen, että millaiseen joukkoon minut on lähettäjän toimesta liitetty.

Vaihtoehtoista ensimmäisenä esiin tulleelle yksittäiselle henkilölle lähetetyllä viestillä on vaihtoarvoltaan toiseksi suurin merkitys. Tässä tapauksessa voi pohtia, onko lähettäjän henkilökohtainen kokeeko lähettäjä viestin soveltuvan ainoastaan yhdelle henkilölle. Viestin vastaanottaja voi havainnoida, että viesti on lähtenyt vain hänelle. Tämä lisää viestin henkilökohtaista vaihtoarvoa.

Suurin sähköpostihuumorin vaihtoarvo on vaihtoehto kahden mukaisella viestillä, mihin on liitetty henkilökohtainen sanoma mukaan. Tämä sanoma on liitettävissä suoraan vastaanottajalle ja edustaa joko kommenttia viestin sisällään pitämistä vitsistä tai kysymystä tyylin ”kuis kulkee?”. Lähettäjä voi kommentoida viestin ohella myös omaa arkeaan. Haastatteluaineistostani tuli esille, että sähköpostihumoriviestin loppuun ei kannata lisätä henkilökohtaista viestiä. Se voi jäädä vastaanottajalta kokonaan huomaamatta. Toinen vastaajien esille tuoma näkökulma on, että humoriviestien vastaukset pitävät sisällään arjen tapahtumia onnistumisista ongelmiin toimien faattisen funktion mukaisesti keskustelun aloituksena.

Edellisiä teorioita yhdistää se, että mitä enemmän viesti voidaan personoida, sen suurempi arvo sillä on vastaanottajalle. Lähettäjän ja vastaanottajan merkityksien määrittelyssä toissijaista on vitsien sisältö.

7.4 Holistinen vuorovaikutusteoria sähköpostihumorissa

Edellä mainitut viestien lähetystavat edustavat individualistista näkökulmaa. Tämän näkökulman avulla voidaan ymmärtää suurin osa lähetetystä sähköpostihumorista. Holistista näkökulmaa edustaa viesti, joka on lähetetty ryhmälle personoidusti ja joka koskee kaikkia sivuavaa aihetta. Kyseinen viesti on vaihtoehdoissa numero viisi. Viesti

koskettaa jokaista, ja on osoitus ryhmän olemassaolosta. Viesti sitoo yksilöt toisiinsa sekä ryhmään, joka heidät yhdistää. Mahdollinen viestin kommentti voidaan viestin vastaanottajien toimesta postittaa joko lähettäjälle tai koko ryhmälle. Tutkimuksessani vastausesimerkkinä tähän on esimerkiksi

” Mikäli kyseessä ryhmäviesti, lähetän vastauksen koko ryhmälle”.

Individualistinen personoitu sekä holistinen sähköpostihuumori ovat vaihtoarvoltaan suurimpia. Individualistisessa viestissä vaikuttamistehtävä on suuri, ja se voi toimia Jakobsonin faattisen tehtävämukaisesti esimerkiksi viestinvaihdon aloittamisena. Holistisessa näkökulmassa on lähtökohdaltaan oltava olemassa ryhmä, jonka jäseniä yhdistää muukin kuin henkilökohtainen tuttavuus lähettäjään. Viestin vaikuttamistehtävä on muistuttaa ja ylläpitää ryhmän olemassaolosta ja yhteisistä arvoista. Kasvokkain nauraminen lujittaa ryhmän koheesiota (Stebbins 1997,212) ja holistinen sähköpostihuumori pyrkii toteuttamaan samaa tarkoitusta sähköpostitse. Tämän takia ryhmäviestit, joiden vastaanottajilla ei ole edellä mainitunkaltaista yhteyttä toisiinsa, on luokiteltavissa individualistiseksi vaihtoteoriaksi.

7.5 Sähköpostihuumorin rajahyöty

Mitä useammalle ihmiselle sähköpostihuumorin voi lähettää, sen suurempi on rajahyöty lähettäjälle. Tämä ei kuitenkaan edusta vastaanottajan näkemystä. He voivat nauraa viestille riippumatta monelleko se on lähetetty, mutta viestin individualistinen merkitys tai holistinen ryhmäkohtaisuus tuo heille merkittävän lisäarvon. Kyselyni vastaajat määrittelivät sähköpostihuumorin lähettämisen syiksi huumorin yhdessä kokemisen sekä tuttavuussuhteesta muistuttamisen. Nämä syyt täyttävät lähettäjän rajahyödyn. Ne ovat merkittäviä tekijöitä myös vastaanottajalle, mutta eivät ylitä henkilökohtaisuutta. Sähköpostihuumorin lähettäjää voisi verrata aikaisemmin esiintuomaani Antti Eskolan määritelmään ”mikäli ihmisellä on paljon rahaa mutta vähän sosiaalista arvostusta, on vähäinenkin arvostuksen lisäys merkittävämpää kuin suurempi rahasumma”. Rahan paikalle vaihdetaan ”sähköpostihuumori” ja sosiaaliseen arvostukseen ”henkilökohtaisuus”. Tämän avulla voi pohtia rajahyödyn määritelmää annetun ja olemassa olevan suhteesta. Huumori voi olla mielekästä, mutta henkilökohtaisuuden

lisäämisellä viesteihin on suhteessa suurempi hyöty kuin vitsien lähettämisen lisäämisellä.

Tätä suhdetta voi tarkastella myös laskevan rajahyödyn avulla. Siinä yhdestä osasta saatu rajahyöty laskee suhteessa osien määrään. Mitä enemmän vitsejä saa, sen vähemmän ne yksittäisinä merkitsevät. Vaikka sähköpostihuumori on huumorin yhdessä kokemista, huumorin ollessa vähemmän huvittava tai jo entuudestaan muilta tullut, lisää persoonallisuus viestin kyseisen viestin vaihtoarvoa. Rajakustannuksena voi miettiä sitä, millainen vaiva on lähettää yleensäkin viestejä sekä mitä vaatii niiden personoiminen? Lähettämien on helppoa, mutta personointi onkin aikaa vievää. Personointi on se, mikä on yleensä itse huumoria merkittävämpää vastaanottajalle. Tämä on yksi syy, miksi sähköpostihuumori voi turhauttaa vastaanottajaa. Personoinnin puuttuminen aiheuttaa sen, että mittavampi määrä sähköpostihuumoria ilman henkilökohtaista sanomaa viestissä kyllästyttää. Viesteissä ei silloin ole lähettäjän toivomaa vaikuttamistehtävää. Yksi näkökulma on myös, että kyseinen sähköpostihuumori ei edusta vastaanottajan arvojen, ryhmän tai kulttuurin mukaisesti huumoriksi tulkittavaa vaikuttamistehtävää. Tuolloin sähköpostihuumori ei edusta vastaanottajalle vaihtoarvoltaan huumorin yhdessä kokemisen tunnetta viestin lähettäjän kanssa. Vastaanottaja voi saada saman viestin ilman personointia vielä useammilta tuttaviltaan, ja se vähentää sähköpostihuumorin merkitystä entisestään. Mikäli sähköpostihuumoria ei pidetä huumorin yhdessä kokemisen tai yhteydenpidon välineenä, sähköpostihuumorin saaminen tuntuu persoonattomalta ja turhalta.

Rajahyödyn avulla voi ymmärtää myös sen, miksi sähköpostihuumoriin ei liity välitöntä vastavuoroisuutta (Aro 2003). Matkapuhelimen tekstiviesteinä vastaanotettava humoristinen viesti edellyttää yleensä sitä, että vastaanottaja lähettää mahdollisimman pian alkuperäiselle lähettäjälle jonkin humoristisen viestin takaisin. On ihmisiä, jotka voivat säilöä viestejä puhelimeensa juuri edellä mainitun vaihdon välineeksi. Matkapuhelimessa lähetettäviä tekstiviestejä leimaa henkilökohtaisuus (ryhmälähetykset eivät näy vastaanottajalle) sekä yksilöivät kulut yksittäisen viestin lähettämiseen. Sähköpostissa viestin voi lähettää helpommin useammalle ja viestin lähettämiseen ei kohdistu kuluja. Tämä vaikuttaa siihen, että saadessaan humoristisen viestin sähköpostitse sitä ei välttämättä kommentoida eikä lähetetä vaihtona lähettäjälle toista humoristista viestiä.

Merkityksien määrittelyssä on huomioitava se, että jokin sähköpostihuumori voi sisällöltään olla vastaanottajalle merkittävä riippumatta sen personoinnista. Tämä merkittävyys tulee esille sähköpostihumorin viittaustehtävän avulla. Subjektiiivisen huvittavuuden ohella vastaanottaja voi pohtia ”tiedän yhen, joka tästä pitäs” tai ”siellähän tämän kertos, voi kun muistaisi tän”. Näissä tapauksissa vastaanottaja itse miettii viestin viittaustehtävän mahdollisuuksia. Hän voi personoida saamansa viestin itse suhteessa omiin tuttaviiinsa tai käyttömahdollisuuksiin. Sähköpostihumorin osalta yksi vaihtoteoriaan vaikuttava tekijä on se, mitä viittaustehtäviä vastaanottaja itse viestille näkee.

Vaihtoteorioiden osalta on huomioitava, että viestin lähettäjä sekä vastaanottaja ovat myös muiden yksilöiden valintojen kohteena. Jotta kykenisi lähettämään aktiiivisesti viestejä, todennäköisesti niitä myös vastaanottaa aktiiivisesti eli on muiden valintojen kohteena heidän lähettäessään sähköpostihumoria.

Edellä mainitut luokittelut voisi jakaa karkeasti individuaalisiin (1-4) ja holistisiin (5). Sähköpostihumorin yleistyessä merkittävimmiiksi ovatkin nousseet personoidut sekä holistiset vitsien käyttömuodot. Digitaaliseen vuorovaikutukseen huolimatta huumori pyrkii sähköpostihumorissakin kohti personoituja yksilöitä sekä ryhmiä. Teknologiasta huolimatta traditionaaliset merkitykset ovat voimissaan.

7.6 Sähköpostihumorin käytön tyypittely vaihtoteorian näkökulmasta

Sisällönanalyysissä esiin nousseita teemoja on seuraavassa yhdistetty erilaisiksi tyypeiksi. Tyypittelyssä edetään teemoittelua pidemmälle kuvaten aineistoa lukuisten teemojen sijaan laajemmin. ”Tyypit ovat ikään kuin koontien koonteja, eli useimmiten teemat sisältyvät tyyppeihin”. (Saaranen & Puusniekka 2006.) Seuraavassa taulukossa on tyypitelty sähköpostihumorin käyttämisen mahdollisuudet. Miten tutkimukseeni osallistuneet saattoi jakaa erilaisiin tyyppeihin sähköpostihumorin vaihtoteorian näkökulmasta.

<p>Sähköpostihuumori roskapostia</p> <p>– Ei halua vastaanottaa viestejä tai viestin sisällöstä ja viestien määrästä huolimatta kokee sähköpostihuumorin negatiivisena</p>	<p>Hyväksyy sähköpostihuumorin</p> <p>– Hyväksyy sähköpostihuumorin vastaanottamisen tai toivoo, että niitä lähetetään</p>
<p>Lähetää sähköpostihuumoria</p> <p>– Vastaanottamisen ohella lähettää sähköpostihuumoria eteenpäin</p>	<p>Hyödyntää sähköpostihuumoria</p> <p>– Edelleen lähettämisen ohella hyödyntää sähköpostihuumoria muillakin tavoin</p>

Taulukko 2. Sähköpostihuumorin käytön tyypit

Tutkimukseen osallistuneista 93:sta henkilöstä 2 henkilö kuului ryhmään, joka koki sähköpostihuumorin ainoastaan roskapostina. Sähköpostihuumorin ainoastaan vastaanottamisen hyväksyi 7 henkilöä vastanneista. Sähköpostihuumoria vastaanotti sekä lähetti 15 henkilö vastanneista. Viimeiseen sähköpostihuumoria hyödyntävään ryhmään kuului 69 vastaajaa. He sekä vastaanottivat että lähettivät sähköpostihuumoria, mutta hyödynsivät sitä myös muillakin tavoilla.

Henkilöt, jotka eivät suostu vastaanottamaan sähköpostihuumoria, eivät koe sillä minkäänlaista, tai ainakaan positiivista, vaihtoarvoa. Sähköpostihuumoria vastaanottamista toivovat tai ainakin sen hyväksyvät kokevat sillä olevan rajoitetusti vaihtoarvoa. Sähköpostihuumoria vastaanottavat ja niitä edelleen lähettävät kokevat sekä vastaanottamisella että lähettämällä olevan heille vaihtoarvoa. Valtaosa vastaajista koki sähköpostihuumorilla olevan vaihtoarvoa vastaanottamisen ja lähettämisen ohella myös muissa yhteyksissä. Vaihtoteorian näkökulmasta, he käyttävät (tai näkevät mahdollisuuden käyttämiseen) alun perin sähköpostitse vastaanottamassaan huumorissa myös muissakin viittaustehtävissä.

8. Yhteenveto

Huumori itsessään on lähtökohdaltaan sosiaalista. Nauraessamme näemme huumorin aina jonkin kulttuurin tai ryhmän näkökulmasta. Sähköpostihuumori on yksi muoto, miten huumoria voidaan välittää eteenpäin niille ystäville, jotka todennäköisesti kuuluvat samaan kulttuuriin tai ryhmään ja omaavat siten samantyyppiset arvot. Sähköpostihuumori on siis eräs kanava, miten huumoria kokea muiden kanssa yhdessä. Sen lisäksi se on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa yksi vaihdon väline ylläpitäen tai tuottaen suhteita tuttaviiin. Huumorin yhdessä kokemisen ohella se voi olla myös viesti, joka aloittaa keskustelun tai sitä sovelletaan muissa yhteyksissä kuin sähköpostitse. Edellä mainittujen lisäksi sähköpostihuumori muistuttaa omasta olemassaolosta sekä ystävyysuhteesta.

Sähköpostihuumorin mahdollinen edelleen lähettäjä nauraa ensin saamalleen viestille suhteessa sen lähettäjään (mielikuvassaan lähettäjän kanssa) tai sisäistettyyn sosiaaliseen ryhmäänsä. Seuraavaksi hän arvioi, kenelle tuttavalleen kyseinen viesti tuottaisi humoristisen kokemuksen. Hän miettii, kuka tuttava kokisi arvojensa sekä asenteidensa pohjalta kyseisen viestin humoristisena. Onko vastaavasti henkilöitä, jotka kokisivat viestin roskapostina tai loukkaantuisivat siitä tai ovat lähettäjän mielestä huumorintajuttomia, joille viestiä ei kannata lähettää edelleen.

Löytäessään henkilön tai henkilöt, joille viesti kannattaa lähettää, hän edelleenvälittää viestin hänelle tai heille ja nauraa kyseiselle viestille mielikuvassaan yhdessä viestin saajan tai saajien kanssa. Hän saattaa myös lisätä viestin henkilökohtaisuutta vaihtamalla otsikon, muuttamalla sisältöä, kuvaamalla viestin hänessä herättämiä ajatuksia tai liittämällä viestiin henkilökohtaisen sanoman. Lähettämällä sähköpostihuumoria lähettäjä toivoo saavansa vaihtona kokemuksen huumorin yhdessä kokemisesta viestin vastaanottajan kanssa sekä tiedon siitä, että on muistuttanut tuttavuussuhteen olemassaolosta. Vaihtoarvoon liittyy myös se, että viestin lähettäjä odottaa saavansa vastavuoroisesti jossain vaiheessa viestin vastaanottajalta itsekin sähköpostihuumoria tai henkilökohtaista viestiä. Sähköpostihumorin vaihtoarvoa lisää myös se, että viesti lähettämisen ohella tallennetaan mahdollista tai jo tiedossa olevaa muuta käyttötarkoitusta varten.

Vastaanottaja näkee viestin otsikosta, että kyseessä on todennäköisesti humoristiseksi tarkoitettu viesti. Samalla hän katsoo, kuka viestin on lähettänyt. Hän pohtii, millaista huumoria lähettäjän arvot ja asenteet edustavat, ja todennäköisesti avaa viestin itselleen sopivana ajankohtana. Mikäli hän kokee viestin huvittavana, hän nauraa sille myös suhteessa sen lähettäjään. Mikäli viestillä on käyttötarkoitusta muillekin, hän lähettää sen eteenpäin ja mahdollisesti tallentaa myöhempiä käyttötarkoituksia varten. Mitä osuvampi ja henkilökohtaisempi viestin huumori on, sen enemmän viestin vastaanottaja saa siitä vaihtoarvoa. Saadulla viestillä voi olla myös mahdollisia tai jo tiedossa olevia muita käyttöyhteyksiä, jotka lisäävät entisestään viestistä saatua vaihtoarvoa.

Edellä mainittujen tekijöiden tuloksena lähettäjä sekä vastaanottaja tuottavat sähköpostihumoriksi tarkoitettua viestistä yhdessä humoristisen. Tätä tapahtumaa voi nimittää sähköpostihumorin dialogisuudeksi. Huumoria ei tuota ainoastaan lähettäjä, viesti itsessään tai vastaanottaja vaan kaikki kolme yhdessä. Tämän dialogin neljäntenä tekijänä on internet ja sähköposti rajoitteineen sekä mahdollisuuksineen. Mitä humoristisemmän tuloksen dialogi tuottaa, sen enemmän viestillä on vaihtoarvoa. Vaihtoarvoa lisää myös se, mihin muihin käyttötarkoituksiin eli viittaustehtäviin viestin vastaanottaja voi saamansa sähköpostihumorin soveltaa. Dialogisuutta kuvaa myös sähköpostihumorin intertekstuaalisuus, joka tuottaa humoristisen kokemuksen suhteessa arkitodellisuuteen tai muihin kuviin sekä teksteihin. Mikäli huumori viittaa johonkin henkilökohtaiseen tai läheiseen, tuo se erilaisia merkityksiä kuin esimerkiksi hiukan etäisempi kulttuuriimme liittyvä huumori. Sähköpostihumorissa toimijana viestin sisällössä on joku muu kuin lähettäjä, joten toimijan muuttaminen lähemmäksi lähettäjä ja vastaanottajaa muuttaa myös intertekstuaalista merkitystä.

Mikäli viestin lähettäjään ei haluta vastaanottajan osalta pitää yhteyttä, leimaa tämä myös itse viestin sisältöä. Myös se, kuinka moneen kertaan saman viestin vastaanottaja eri tuttaviltaan saa, vaikuttaa viestin humoristisena kokemiseen. Sähköpostihumorin on oltava sisällöltään yllättävä eli hajainen tuottaakseen humoristisen kokemuksen. Mikäli saman viestin vastaanottaa useampaan kertaan, viesti edustaa toistetta, joka ei tuota yllätyksellistä ja humoristista kokemusta.

Ainoa ero miesten ja naisten välillä oli, että miehet vastaanottavat enemmän sähköpostihuumoria mutta naiset hyödyntävät edelleen lähettämisen ohella sähköpostihuumoria monipuolisemmin myös muissa yhteyksissä. Koulutustasolla ei ollut merkitystä sähköpostihuumorin käyttöön. Tämä johtuu osaltaan siitä, että sähköpostihuumoria käytetään nimenomaan yksityiselämässä, ei työssä. Sähköpostihuumorin sisältö on hyödynnettävissä muissakin yhteyksissä, jossa naiset olivat miehiä aktiivisempia.

Sähköpostihuumori voidaan tulkita roskapostiksi, persoonattomaksi yhteydenpidon välineeksi (ei vaihtoarvoa), kyseisen viestin lähettäjään ei haluta pitää yhteyttä tai sitten sähköpostihuumori ei ole siihen sovelias väline. Sähköpostihuumori voidaan myös kokea stereotyyppioita uusintavana tai loukkaavana. Vastaanottaja voi myös loukkaantua siitä, millaiseen ryhmään lähettäjä on hänet viestin sisällön osalta liittänyt.

Se, mitä sähköpostihuumorin avulla toteutetaan, on kuvattavissa tutkimuksessani esiin tulleiden aineistojen, teorioiden ja analyysien näkökulmasta seuraavalla tavalla: internet luo teknisen kanavan, jonka avulla sähköposti ja sähköpostihuumori on mahdollista. Tätä teknistä kanavaa hyödynnetään sähköpostihuumorissa psykologista yhteyden ylläpitämiseen. Sähköpostihuumori on vaihdon väline, jolla nimenomaan ylläpidetään tai lisätään psykologista yhteyttä. Tästä vaihdosta voidaan erottaa hierarkisesti erilaisia viestinnän funktioita. Mikä on se funktio, jonka lähettäjä toivoo päällimmäisenä viestillään eli lähettämällään sähköpostihuumorilla olevan. Miten viesti siihen sisällöllisesti liittyy, ja miten vastaanottaja viestin sisällön sekä viestinnän funktion tulkitsee muodostavat sähköpostihuumorin dialogisuuden. Tämän dialogisuuden tuloksena on, millä tavalla vaihto ja sen tuloksena psykologinen yhteys on toteutunut. Millaista sosiaalista ryhmää sekä psykologista yhteyttä lähettäjä ja viesti vastaanottajan mielestä edustavat. Mikä on se sosiaalinen ryhmä tai psykologinen yhteys, johon lähettäjä vastaanottajan liittää tai millaisia arvoja sekä merkityksiä hän sanomallaan suhteessa vastaanottajaan tarjoaa. Viesti voi myös vähentää psykologista yhteyttä, jo se tulkitaan vastaanottajan toimesta negatiiviseksi.

Sähköpostihuumoriin lisätty persoonallinen viesti sekä viestin lähettäminen toisensa tuntevalle ryhmälle tuottaa vastaanottajalle suurimman vaihtoarvon. Persoonalliseen

viestiin lisättynä sähköpostihuumorilla voidaan myös yrittää luoda henkilökohtaisempaa psykologista yhteyttä.

8.1 Lopuksi

Huumorista on sanonta, että ”nauru on sosiaalista liimaa”. Tämä pätee myös sähköpostihumorissa. Vaikka naurammekin jonkin kulttuurin tai ryhmän naurua, on sähköpostihumoria ensisijaisesti nauramista jonkun kanssa, toissijaisesti jollekin. Sähköpostihumoria lähetetään muistuttaakseen omasta (tai mahdollisen ryhmän) olemassaolosta, ilahduttaakseen tuttavaansa ja ennen kaikkea nauraakseen samalle viestille ystävänsä kanssa yhdessä. Ajatus sähköpostihumorin lähettämisestä sen yhdessä huvittavana kokemisesta oli mielenkiintoinen. Viestiä edelleen lähetettäessä kuviteltiin tuttavan nauravan sille ja tämä tuo mielikuvan huumorin jakamisesta sekä yhdessä kokemisesta. Käytännössä sähköpostihumori on teknologian mahdollistama nopea kanava huumorin jakamiseen. Tämä ajatus tuntuisi kylmältä, mikäli ei huomioisi viestien lähettämisen taustalla olevaa huumorin yhdessä kokemista, ystävydestä muistuttamista, huumorin käyttämistä muissa asiayhteyksissä sekä saatuihin viesteihin kasvokkain tai puhelimitse uudelleen palaamista. Teknistä yhteyttä edeltäkin psykologinen yhteys, jota sähköpostihumorilla pyritään ylläpitämään tai rakentamaan.

Sähköpostihumorin edelleen lähettämisen ohella sillä on myös muitakin käyttömahdollisuuksia. Sähköpostihumorissa on oma kehityshistoriansa, ja sitä sovelletaan yhä kyseisen kehityshistorian mukaisissa varhaisemmissa tehtävissä (esimerkiksi postikortit, printatut tekstit, vitsienkerronta). Lisäksi ovat tulleet teknisen kehityksen tuomat mahdollisuudet, joissa sähköpostihumoria voidaan soveltaa (esimerkiksi sähköpostin allekirjoituksena, luento- ja opetusmateriaalissa, kotisivuilla ja sähköisissä julkaisussa). Valtaosa vastaajista soveltaakin sähköpostihumorin sisältöjä työssään tai muissa yhteyksissä. Tuolloin huumori on todennäköisesti sähköpostihumoria helpompaa kehystää ja kontekstuaalista, jolloin se lähenee tilannehumoria.

Sähköpostihumorin myöhempiä tutkimuksen kohteita voisivat olla matkapuhelimien multamediaominaisuuksien merkitys sähköpostihumorissa sekä yleensäkin huumorissa. Millaisen tauon (tai vaihtoehtoisesti häiriön) sähköpostihumori työssä luettuna tuo ja

mitkä ovat sen merkitykset työskentelylle. Mielenkiintoista olisi perehtyä syvemmin niiden ihmisten näkemyksiin, jotka eivät pidä sähköpostihuumorista. Vastaanottajan näkökulmasta, miten lähettäjän persoona vaikuttaa viestin huvittavuuteen, on myös eräs mahdollinen tutkimuksen kohde.

Tutkimuksessani olen pyrkinyt tuomaan esille tutkimusongelman rakentumisen, teorioiden etsimisen sekä tutkimusprosessin vaiheet. Toivon tämän edistävän lukijan mielenkiintoa sekä lisäämään aineiston, teorioiden sekä tutkimustulosteni luotettavuutta (relibiliteettiä) ja pätevyyttä (validiteettiä). Samasta syystä olen halunnut tuoda esille huumorin ja sähköpostin historiaa. Molempien ymmärtämisen kautta on mahdollista ymmärtää paremmin sähköpostihuumoria ja sen kehityshistoriaa. Samalla olen tuonut esille ne sähköpostin tekniset rajoitteet sekä mahdollisuudet, mitkä vaikuttavat sähköpostihumorin käyttämiseen. Sähköpostihumorin merkitys huumorin yhdessä kokemisena ja tuttavuussuhteen muistuttajana ei rakennu ainoastaan lähettäjän, sähköpostihumorin tai vastaanottajan varaan vaan merkitys muodostuu dialogisesti näiden kolmen yhteistekijänä. Lähettäjän, viestin ja vastaanottajan ohella sähköpostihumorin dialogisuuteen liittyy neljäntenä tekijänä sähköposti itsessään eri ominaisuuksineen ja mahdollisuuksineen. Toivonkin, että sähköpostihumorin ohella tutkimukseni toisi näkökulmia yleensä sähköpostiin ja myös huumoriin vuorovaikutukseen välineenä.

Lähteet

Abbate, Janet (1999) *Inventing the internet*. Massachusetts Institute of technology.

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina (1997) *Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen*. Otava. Keuruu

Alho, Olli (1988) *Hulluuden puolustus*. Wsoy. Juva

Anttonen, Seppo (2004) Skitsofrenian kognitiivisen psykoterapian periaatteet. <http://www.fimnet.fi/cgicug/brs/brshowdoc.pl?start=2&session_id=15112.563384221>(6.9.2006)

Arkineva, Risto (2007) Ian M. Banksin tekstimaailmat ja kokeellinen kognitiotutkimus. *Homunculus*.1/2007 <<http://blogit.helsinki.fi/homunculus/2007-banks.htm>> 45-53 (2.3.2007)

Aro, Jari (2003) Mitä yhteistä on miehillä ja sukkahousuilla – Huomioita sähköpostihuumorista. *Mediakulttuuriyhdistys*. < <http://www.m-cult.net/mediumi/>> (9.11.2005)

Bahtin, Mihail (1995) *Francois Rabelais .Keskiajan ja renessanssin nauru*. T.Laine & P,Nieminen (Suom.)Kustannus Oy taifuuni. Helsinki

Baym, Nancy. K. (1995) The performance of humour in Computer-mediated communication.<<http://www.ascusc.org/jcmc/vol1/issue2/baym.html>>(3.3.2006)

Beeman, O, William (2000) "Humor". *Journal on linguistic anthropology*. Brown university. 9:2, 2000 < <http://www.brown.edu/Departments/Anthropology/publications/Humor.htm> > (29.9.2005)

Berger, Arthur, Asa (1998) *An anatomy of humour*. Transaction Publishers. U.S.A.

Bergson, Henri (1994) *Nauru, tutkimus komiikan merkityksestä*. Lokikirjat, Helsinki

Blomstedt, Jan (2001) *Yksilö ja hierarkia*. Yliopistopaino. Helsinki

Bremmer, Jan & Roodenburg, Herman (1997) "Introduction: humour and history". <<http://keur.eldoc.ub.rug.nl/FILES/wetenschappers/11/20146/20146.pdf>>(5.5.2006)

Coates, Jeff. F (1995) *The future of humour*. *Technological Forecasting and Social Change* 50/1995. Elsevier science 185-188

Culler, Jonathan (1994) *Ferdinand de Saussure*. Heiskala, R. (Suom.) Tutkijaliitto. Helsinki

Craik, Kenneth.H & Ware, Aaron.P. (1998) *Humour and personality in everyday life. The sense of humour*. Ruch, W. (edit.) Walter de Gruyter. Berlin

Critchley, Simon (2002) *On humour*. Routledge. Cornwall

Dawkins, Richard (1993) *Geenien itsekkyyys. The selfish gene*. K. Pietiläinen (suom.) Arthouse. Jyväskylä

Ellis, Richard & McClintock, Ann (1990) *If you take my meaning. Theory into practice in human communication*. Routledge. Newcastle upon Tyne

Ely, Margot & Vinz, Ryth & Downing, Maryann & Anzul, Margaret (1997) *On Writing Qualitative Research: LivingbyWords*. The Falmer Press. London

Eskola, Antti (1982) *Vuorovaikutus, muutos, merkitys*. Tammi. Helsinki

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere

Freud, Sigmund (1983) *Vitsi ja sen yhteys piilotajuntaan*. Love-kirjat. Helsinki

F-Secure (2006) Hoax warnings. <http://www.f-secure.com/hoaxes/hoax_index.shtml>(4.4.2006)

Filatelia (2006) Postimerkki
<http://www.filatelia.net/perusteet/kasikirja/luku1_frame.html>(2.7.2006)

Fiske, John (1992) Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Pietilä, V & Suikkanen, R & Uusitupa, R (suom.) Vastapaino. Tampere

Giles, David (2003) Media psychology. Lawrence Erlbaum Associates. New Jersey

Goffman, Erving (1974) Frame Analysis: an essay on the organization of experience. Cambridge,MA. Harvard University Press.

Haakana, Markku (1995) Vitsi keskustelussa. Virittäjä. Suomen kotikielen seura. 3/1995. 359-379

Haasio, Ari & Rauhala, Teemu (2002) Tehokkaammin sähköpostilla. BTJ Kirjastopalvelu. Helsinki

Hartikainen, Jenni (2004) Kiertomeilivälitteinen huumori. Stereotyyppiset mieskuvat sähköpostin uudessa muodossa. Vaasan yliopisto. Vaasa

Hauser, Gerdtrud & Rothgänger, Harmut & Cappellini, Aldo Carlo & Guidotti, Assunta & Vienna, Alessandro (1997) The biology of laughter. Medical, functional and anthropologia- human ethological aspects. laughter down the centuries (Jäkel, S & Timonen, A & Rissanen, V-M toim.) Turun yliopisto. Turku. s.9-22

Heikkinen, Kirsi (1999) Nauru on sosiaalista liimaa. Tiede. <<http://www.tiede.fi/arkisto/artikkeli.php?id=180&vl=1999>> (5.7.2006)

Hietala, Veijo (1997) Narratologia ja sen semioottinen perusta. Turun yliopisto.<<http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/eres/valt/tv/hietala117-120.pdf#search=%22prahan%20formalismimi%22>> (7.10.2006)

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001) Tutkimushaastattelu. Yliopistopaino. Helsinki

Hodges, Andrew (2004) The Alan Turing internet scrapbook. <<http://www.turing.org.uk/turing/scrapbook/gsoh.html>> (12.12.2005)

Holmes, Janet & Marra, Meredith (2002) "Having a laugh at work: how humour contributes to workplace culture." Journal of pragmatics. https://paletti.uta.fi/get/uri/http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imagekey=B6VCW459J6PN21&_cdi=5965&_user=950207&_orig=search&_coverDate=12%252F31%252F2002&_sk=999659987&view=c&wchp=dGLbVlbzSkWb&md5=a57102f7d36ecc3b05280b7ed8c42bd2&ie=/sdarticle.pdf> (26.12.2005)

Homans, George, Caspar (1961) Social behaviour its elementary forms. Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

Howe, N, E. (2002) "Origin of humour". Medical hypotheses. URL > https://paletti.uta.fi/get/uri/http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imagekey=B6WN246MCB421N1&_cdi=6950&_user=950207&_orig=search&_coverDate=09%252F30%252F2002&_sk=999409996&view=c&wchp=dGLbVtzzSkzS&md5=559f79ca3c9f3b3100c297c21a85a4c8&ie=/sdarticle.pdf> (27.12.2006)

Iltasanomat (2004) Pystyykö TV 1:n Itsevaltiat ohjelma kaatamaan poliitikkoja. <<http://www.iltasanomat.fi/arkisto/nettikysely.asp?id=6884>> (22.7.2005)

Iltasanomat (2005) Tunnistatko presidentti Halosen Itsevaltiaista? <<http://www.iltasanomat.fi/arkisto/nettikysely.asp?id=6331>> (21.7.2005)

IT-viikko (2005) "Korkein oikeus tarkentaa: Sms-mainontaan ei voi pyytää lupaa tekstiviestillä" <<http://www.itviikko.fi/uutiset/uutisalue.asp?alue=viikko&UutisID=67042>> (2.9.2005)

Jacobson, Roman (1964) Closing statement: Linguistics and poetics. Style in language. Sebeok, T. A. (toim.) MIT, USA. 339-349

Jacobson, Roman (1981) Selected writings III. Poetry of grammar and grammar to poetry. Mouton. Netherland

Järvelä, Hanna & Keinänen, Anna & Nuutinen, Pirjo & Savolainen, Erkki (2004) Huumori opettajan työvälteenä Joensuun yliopisto.. <<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/opehuumori/luku60.htm#hauskat%20havainnollistamiskeinot%20opetuksessa>>(4.3.2007)

Järvinen, Petteri (2000) Sinulle on sähköpostia. Gummerus. Jyväskylä

Johnson, David.W & Jonhson, Frank.P.(1991). Joining together. Group theory and group skills. 4 ed. Prentice-Hall International. London

Jokinen, Heikki (1989) ”Onni on suuri valkoinen seinä”. Betoni kukkii. Kirjoituksia nykyperinteestä. Pöysä, J. (toim.) Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. 199–214

Jämsä, Tuomo (2007) Roman Jakobson. <<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/7taide/semiotiikka/semper21.htm>> (2.3.2007)

Kaila, Martti (1966) Psykiatrian historia. Werner Södeström osakeyhtiö. Porvoo

Karvinen, Vesa (2005) Naurua peloille. Vesa Karvinen ja Leikkimieli-kustannus. Tampere

Kasesniemi, Eija-Liisa & Rautiainen, Pirjo (2001) Kännysä piilevät sanomat. Tampereen yliopisto. Tampere university press

Kasvi, J.J. Jyrki (2000.) Nollia ja ykkösiä. Otava. Helsinki

Kataria, Madam (2007) Laughter yoga. <<http://www.laughteryoga.org/>>(1.3.2007)

Kinnunen, Eeva-Liisa (1991) Työpaikkahuumorin monet kasvot. Mielenterveys 4/1991. Suomen mielenterveysseura. 14-15

Knuuttila, Seppo (1992) Kansanhuumorin mieli. Kaskut maailmankuvan aineksina. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki

Laes, Timo (1997) Huumori ja kasvatus. Oppimisen ohjaaminen esi- ja alkuopetuksessa (Laine, K & Tähtinen, J. toim). Turun yliopiston kasvatustieteen laitos ja Turun opettajankoulutuslaitos. Turku. 273-292

Lahti, Pirkko (1991) Miksi huumorin tutkiminen ei ole huvittanut? Mielenterveys 4/1991. Mielenterveysseura. 6-8

Laineste, Liisi (2004) Researching humour on the internet. <<http://www.folklore.ee/folklore/vol25/humor.pdf>> (12.4.2007)

Lehtinen, Satu (1996) ”Mies lemmikkinä. Kopiohumori sukupuolten taistelukenttänä” Vitsistä videoon. Uusia kirjoituksia nykyperinteestä. Kinnunen, E-L & Koski, K & Penttilä, R & Pietilä, M (toim.) Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. 202-223

Liikenne- ja viestintäministeriö (2005) Internetin tietoturvaongelmat kotikäyttäjän näkökulmasta. <http://www.mintc.fi/oliver/upl964-Julkaisuja%2088_2005.pdf>(11.2.2006)

Liikenne- ja viestintäministeriö (2006) Roskapostipaketti. <<http://www.roskapostipaketti.fi/>>(23.2.2006)

Lipponen, Ulla (1989) Siistiä kopiohumoria. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki

Länkinen, Tiina (2005) ”Lomalta palaavaa odottaa töissä roskapostirutto”. Sanomalehti Pohjalainen. 101.2005

Mann, Chris & Stewart, Fiona (2000) Internet communication and Qualitative research: A handbook for researching. Sage publications. London

Mikkola, Marko (2005) Haittaohjelmien suodatus. Henkilökohtainen sähköpostiviesti Ahti Nymanille 23.8.2005.

Morreal, John (1987) The philosophy of laughter and humour. Albany: State University of New York Press.

MTV 3 (2005) Huumori ja rehellisyys tärkeintä mainoksissa. <<http://www.mtv3.fi/uutiset/mediait.shtml/arkistot/mediait/2005/06/376936>>(21.10.2005)

Mulkay, Michael (1988) On humour: its nature and its place on modern society. Polity press. Cornwall

Mäkelä, Raimo (2007) Mitä on logoterapia? Suomen raamattuopisto. <<http://www.sro.fi/opetuksia/mielenterveys/logoterapia.htm>>(30.1.2007)

Niiranen, Heikki (2003) Testit mittaavat tietokoneälyä <<http://www.kaleva.fi/cf/juttu.cfm?j=357739>> (12.9.2005)

Nissinen, Jukka (2000) ”Kelan työntekijä ei mailaa ilmaiseksi”. <<http://www.itviikko.fi/uutiset/uutinen.asp?UutisID=38511>> (30.8.2005)

Nylund, Daniel (2005) Naurun monet kasvot. <http://www.ystavyydenmajatalo.fi/finnish/tekstit/nauru/NaurunA.htm#>>(9.10.2005)

Paavola, Vesa (2003) Työpaikkahuumori syntyy hierarkiasta. <http://www.talouselama.fi/doc.te?f_id=525051>(8.6.2006)

Palmer, Jerry (1994) Taking humour seriously. Routledge. New York

- Pesonen, Niilo & Ponteava, Eeva (1987) Lääketieteen sanakirja. Wsoy. Porvoo
- Pinker, Steven (1997) How the mind works. Penguin books. London
- Posti (2006) Postia ulkomaille <http://www.posti.fi/postimuseo/verkkonayttelyt/> (21.11.2006)
- Robbins, P, Stephen (1996) Organisational behaviour. Prentice Hall. New Jersey
- da Rocha Costa, Antonio Charlos & Demuro Pereira Gracaliz. (2006)The case for using exchange values in the modelling of collaborative learning interaction. <<http://gmc.ucpel.tche.br/valores/case-for-values.pdf>> (23.8.200)
- Roponen, Seppo (1998) ”Digitaalisen vuorovaikutuksen evoluutio”. Sosiaalinen vuorovaikutus. Lahikainen A-R & Pirttilä-Backman A-M (toim.). Otava. Helsinki. 288–306
- Saaranen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html> (31.3.2007)
- Saariluoma, Pertti (2003) Ajattelu työelämässä. WSOY. Vantaa
- Salonen, Kristina (1991) Huumori helpottaa terapiassakin. Mielenterveys 4/1991. Mielenterveysseura. 22-23
- Savinen, Jarno (2004) Roskaposti. Sähköisen viestinnän kasvava uhka. Joensuun yliopisto.<<http://www.joensuu.fi/suomi/oppiaineet/mediakulttuuri/roskaposti.pdf>> (24.2.2006)
- Saukkonen, Pauli (1984) Mistä tyyli syntyy. Vaasan yliopisto. Wsoy. URL> <http://www.tritonia.fi/vanha/ov/wsoy/>> (12.1.2007)

Shannon.C.E.(2007) A Mathematical Theory of Communication. Bell-lab. Bell System Technical Journal, vol. 27, pp. 379-423 and 623-656, July and October,1948<<http://cm.belllabs.com/cm/ms/what/shannonday/shannon1948.pdf>>(11.10.2006)

Silkelä, Raimo (2001) Diskussio. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Joensuun yliopisto < <http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/ohjaus/diskussio.htm>> (5.8.2005)

Siivola, Markku (2003) Tiedon sanat, ymmärryksen kuvat. Ymmärryksellisen ryhmätyöohjauksen periaatteita. Suomen lääkäri-lehti. 5/2003.555–560

Smith, Paul (1991) The joke machine: communicating traditional humour using computers. Spoken in Jest. G.Bennet (edit.).Sheffield Academic Press. Worcester

Spam2spammers (2001) ” Huijareiden huijaaminen”. <<http://www.kotisivut.org/spam/>>(22.2.2006)

Sterling, Bruce (1993) Short history of the internet. University of Illinois. AIM lab <<http://w3.aces.uiuc.edu/AIM/scale/nethistory.html>>(12.7.2005)

Sulkunen, Pekka (1999) Johdatus sosiologiaan. Wsoy. Juva

Suni, Timo (2001) Kuinka formalismi tehtiin. Venäläinen formalismi. Antologia. Pesonen. P & Suni, T. (toim.) Suomen kirjallisuuden seura. Helsinki. 7-28

Suomen suoramarkkinointiliitto (2006) <<http://www.ssml-fdma.fi/>>(23.6.2006)

Suominen, Jarkko (2003) Internet. Mediakulttuuriyhdistys m-cult ry <<http://www.mcult.net/mediumi/article.html?articleId=229&print=1&lang=fi>> (2.2.2007)

Tarasti, Eero (1992) Johdatusta semiotikkaan. Gaudeamus. Helsinki

Thompson, George.J.(1983) Verbal judo. Words as a force option. Charles C Thomas. Illinois

Tietoturvaopas (2006) < <http://www.tietoturvaopas.fi/Tietoturvaopas/>> (2.4.2006)

Tietoyhteiskuntaohjelma. 2005. Tulevaisuuden verkottuva Suomi. Tietoyhteiskuntaraportti2005.http://www.tietoyhteiskuntaohjelma.fi/tietoyhteiskuntaneuvosto/fi_FI/kokousmateriaali/>(2.6.2006)

Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus (2004) Tietoturvaa peruskäyttäjille. <http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/13783/file/Tietoturvaopas_html.htm#liitteet>(8.2.2006)

Tolonen, Pekka (1998) Hoitajahuumoria. Tammi. Helsinki

Trudeau, Paris. (2006) Fighting the new face of spam. <<http://security.ittoolbox.com/pub/GD040203.pdf>>(1.7.2006)

Trudeau, Paris & Cullen, Richard & Zwieback, Dave (2003) Major techniques of classifying spam. Surfcontrol. <http://www.surfcontrol.com/general/assets/whitepapers/4ClassfySpm_Apr03.pdf> (1.6.2006)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki

Turing, Alan. M.(1950) Computing machinery and intelligence. Gene Lebner. Mind, 59, 433–460 (Verkojulkaisu) <<http://www.loebner.net/Prizef/TuringArticle.html>> (30.12.2006)

Työpaikan lait (2004) Työpaikan lait ja työsuhteopas 2004. Wsoy. Porvoo

Töytäri, Juhani (2006) Positiivarin tilaajat. Henkilökohtainen sähköpostiviesti Ahti Nymanille 31.5.2006.

Vauras, Ilmari (2006) Kuvakirjoituksen jälleensyntymä. Tunneikonit kirjoitetussa puhekielessä keskustelussa. Turun yliopisto. <http://users.utu.fi/unilva/ilmari_vauras_pro_gradu.pdf>(20.12.2006)

Veivo, Harri & Huttunen, Tomi (1999) Semiotiikka. merkeistä mieleen ja kulttuurin. Edita. Helsinki

Viestintävirasto (2002) ”Viruksien leviäminen sähköpostin liitetiedostoissa”<<http://www.ficora.fi/suomi/tietoturva/ohjeet/ohje-200202.htm>> (23.1.2006)

Viinamäki, Heimo & Hintikka, Jukka & Leppänen, Anneli & Heikkinen, Antero & Kinnunen, Ilpo & Lepola, Ulla (2003) Masennuspotilaat kuntoutuksessa. Suomen lääkäri-lehti. Duodecim. 36/2003.3523–3528

Vilkko-Riihelä, Anneli (1999) Psykye. Psykologian käsikirja. Wsoy. Porvoo

Virtanen, Jukka (2003) Vitsi tutkimuskohteena. Huumorintutkimuksen jaakobinpainia. Elore 1/2003, 10. vuosikerta. (verkkoartikkeli) <http://cc.joensuu.fi/~loristi/1_03/vir103.html> (1.1.2007)

Vogel, Susan.C (1989) Humor: A semiogenetic approach. Bochum publications. Germany

Volosinov, Valentin (1990) Kielen dialogisuus. Vastapaino. Tampere

Vuorela, Tiina (2005) Approaches to a Business Negotiation Case Study: Teamwork, Humour and Teaching. HSE Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis. Helsinki

Vuorinen, Jyri (1997) Taideteos merkinä. Johdatus semioottiseen taide-käsitykseen. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. <<http://www.legolas.fi/jest/taimer.html>> (9.10.2006)

Vuorinen, Marja (2002) Semiotiikkaa historioitsijalle – koodinpurkajan työkalupakki. Helsingin yliopisto. Historian laitos <<http://www.helsinki.fi/hum/hist/yhd/julk/semio02/vuorinen.pdf>> (11.12.2006)

Walker, Rob & Goodson, Ivor (1997) Humour in classroom. Scoohl experience. Woods.P & Hammersley, M (edit.) Croom Helm. Great Britain. S. 196-227

Wallace, Patricia (1999) The psychology of the internet. Cambridge university press. Cambridge university press

Williams, Angie & Nussbaum, Jon. F. (2001) Intergenerational communication across the life span. Lawrence Erlbaum Associates. Mahwah

Yip, A, Jeremy & Martin, A, Rod (2005) “Sense of humour, emotional intelligence, and social competence”. Journal of research in personality. <https://paletti.uta.fi/get/uri/http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imagekey=B6WM04HCMS7511&_cdi=6920&_user=950207&_orig=search&_coverDate=10%252F21%252F2005&_sk=999999999&view=c&wchp=dGLbVtzzSkWz&md5=1ac5a22a1b932c4fea72b7d8e1aae774&ie=/sdarticle.pdf> (27.12.2005)

Åberg, Leif (1989) Viestintä – tuloksetekijä. Samerka Oy. Jämsä

419fun (2006) Anti-scamming website. <<http://www.419fun.com/>> (12.12.2006)

Liitteet

Liite 1

Aloitan sosiaalipsykologian graduni aineistonkeruun ensiviikolla. Aiheenani on huumori sähköpostivitsien aikakautena. Pysin etsimään sähköpostivitsien sekä yleensä huumorin käytön arkisia sääntöjä sekä merkityksiä. Sähköpostivitsien osalta aikaisempia tutkimuksia ei ole. Ohjaajana gradulleni toimii YTT Vilma Hänninen Tampereen yliopiston sosiaalipsykologian ja sosiologian laitokselta.

Tämän viikon keskiviikosta alkaen lähettäisin kaksi kysymystä viikossa 5 viikon ajan, joihin tutkimukseen osallistuvat voivat vastata haluamanaan ajankohtana. Kysymykset tulevat tämän viestin kaltaisina, joihin voi kirjoittaa vastauksen kunkin itse haluamansa pituisena ja lähettää viesti minulle takaisin.

Pysin saamaan aineistoni kerättyä vuoden loppuun mennessä. Mikäli minulla on vastauksista tarkennettavaa, tekisin sen tammikuun aikana. Viimeiseksi kysyisin iän 5 vuoden tarkkuudella, sukupuolen (hiukan tarkemmin), koulutuksen sekä summittaisen arvion sähköpostin käyttötiheydestä.

Mikäli lähipiirissäsi on muitakin, joita tällä tutkimuksella voisin vaivata, niin yhteydenottoja tai yhteystietoja asianomaisen suostumuksella otan mielelläni vastaan. Vastaan tarvittaessa mielelläni tutkimukseen liittyviin lisäkysymyksiin.

Terveisin

Ahti Nyman